

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ

ОТВОРЕНА КЊИГА О ПОПИСУ У БИХ 2013.

БАЊА ЛУКА,
2016.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ

**ОТВОРЕНА КЊИГА
О ПОПИСУ
У БиХ
2013.**

БАЊА ЛУКА,
2016.

Издавач:

Републички завод за статистику Републике Српске

За издавача:

Др Радмила Чичковић, директор Републичког завода за статистику

Уредници:

Велимир Савић

Огњен Игњић

Начелник Одјељења за израду публикационих база података и статистичких публикација:

Владан Сибиновић

Публикацију припремили:

Рајко Врањеш

Огњен Игњић

Владимир Копривица

Младенка Курица

Дарко Маринковић

Дара Петковић

Долорес Пеулић

Богдана Радић

Велимир Савић

Дизајн и прелом:

Александра Зец

Лектор:

Далибор Смиљић

Штампа:

Примапром, Бања Лука

За штампарију:

Душко Врховац

Тираж:

200

ISBN 978-99955-56-02-0

ПРЕДГОВОР

Једно од кључних начела у статистичкој дјелатности утврђено Кодексом праксе европске статистике је начело јавности, које заправо значи да су сви резултати који су производ рада статистичких институција, осим повјерљивих података, доступни јавности.

Руковођени не само тим начелом, него и потребом да рад на попису буде потпуно транспарентан, широј јавности у БиХ и иностранству, корисницима статистичких података и наравно члановима Управљачког одбора Међународне посматрачке операције (УО ИМО) предочавамо ову посебну публикацију „Отворену књигу о попису у БиХ“. Књига свједочи о дубокој генези документованих разлога и узрока због којих резултати пописа у БиХ објављени од стране Агенције за статистику БиХ не могу бити верификовани као фер и непристрасни.

Стручњаци који се баве предвиђањем развоја човјечанства сматрају да ће људски род у будућности имати засноване и виртуелне породице. Међутим, по свему судећи у БиХ је та футуристичка замисао изгледа одређена, јер по резултатима пописа које је објавила Агенција овом земљом „корача“ око 400 000 виртуелних становника. Ти „виртуелни становници“ имају своје мјесто боравка, резидентни статус, своју вјеру, националност и језик, своје болести и радна мјеста, образовање и породичне везе. Учествоваће они и у расподјели индиректних пореза између јединица локалне самоуправе у ентитетима, попуњавању непостојећих радних мјеста, а путем изражених процената и политичком животу земље. Бар тако, чини се, говоре резултати Агенције за статистику који у потпуности оправдавају негативне дефиниције статистике да је то тачан збир нетачних података.

У намјери да посао на попису, који нам је законом повјерен и представља најсложенију активност у статистичкој дјелатности, до краја обавимо професионално и честито, а прије свега по Закону о попису, дужни смо да у овој публикацији презентујемо све оно што је било противзаконито, неетички и непоштено и о чему смо благовремено обавјештавали и упозоравали не само друге двије статистичке институције у БиХ, него и представнике међународне заједнице, како експерте из Међународне посматрачке операције за попис, тако и високе функционере међународне заједнице у БиХ, првенствено високог представника господина Валентина Инцка, као и шефа ЕУ делегације у БиХ господина Ларса Гунара Вигемарка.

Јавност такође треба да зна овлашћења и улогу Међународне посматрачке операције у БиХ, која је јасно одређена Меморандумом о разумијевању закљученом између Европске комисије у име Европске уније и Савјета Европе и Савјета министара у име БиХ о Међународној посматрачкој операцији за Попис становништва и домаћинстава у Босни и Херцеговини 2012/13. Због тога овај документ објављујемо у цјелости као прилог ове Отворене књиге. Важно је притом напоменути да верификовање резултата пописа путем поменуте Операције није предвиђено Законом о попису у БиХ, нити Закон ово међународно тијело уопште помиње као релевантан фактор у попису у БиХ. Републички завод за статистику цијени ангажман страних експерата који су дали многе добре препоруке и пренијели европска искуства у провођењу пописа. Међутим, председавајући УО ИМО господин Питер Еверерс, који је по наведеном Меморандуму једино лице из Операције које је овлашћено да упућује саопштења релевантним институцијама БиХ у форми препорука, захтјева, биљешки и/или извјештаја, током пописа је дубоко прекорачио своја овлашћења препоручујући између осталог која одредба Закона о попису треба да се примијени, а која не, чиме се ставио чак и изнад Парламентарне скупштине БиХ као јединог и по Уставу овлашћеног законодавца. Другим ријечима, готово за сва кључна отворена питања у попису дао је препоруке које нису у духу закона и осталих прописа коришћених у попису, а у појединим сегментима (питање мјеста рада у пописници) је занемаривао и прописе Европске уније.

У складу са начелом објективности које је такође статистичко начело, не сматрамо да је увијек свијет праведно мјесто. Међутим, не ревидира ли УО ИМО своје ставове и не коригују ли се резултати пописа у складу са Законом о попису, биће бачен не само новац којим је финансирана Међународна посматрачка операција и њен вишегодишњи рад, него и новац који су становници БиХ издвојили да се проведе ово за њих важно економско, социјално и животно питање и да остваре право да буду дио демократског свијета. Међутим, велика је нематеријална штета која би на основу верификације објављених нетачних и незаконитих резултата пописа могла наступити не само по статистичку дјелатност, већ и по статистички систем у БиХ. Чињеница је да један од два ентитета, Република Српска, не признаје такве незаконите и нелегално објављене резултате пописа.

С пуним правом очекујемо да ће Посматрачка операција чијим ће члановима ова Отворена књига бити званично уручена приликом одржавања планиране посљедње мисије у БиХ кориговати своје досадашње ставове којим су поздравили доношење незаконитог Јединственог програма обраде података пописа становништва, домаћинстава и станова 2013. у БиХ од стране господина Велимира Јукића и објаву на њему заснованих резултата Пописа од стране Агенције за статистику БиХ, те да ће закључити да такви резултати не могу бити признати јер нису у складу са Законом о попису на основу којег се Попис у БиХ и провео. То би био једини коректан и објективан став.

УВОД

Попис становништва, домаћинства и станова је најобимнија и најкомплекснија статистичка активност која се углавном спроводи у десетогодишњој периодици.

У јулу 2005. године Економски и социјални савјет УН усвојио је Резолуцију број 2005/13 којом се државе чланице организације УН подстичу да спроведу Попис становништва, домаћинства и станова и да дистрибуирају пописне резултате „као основни извор информација за мале области, национално, регионално и међународно планирање и развој, као и да обезбиједи пописне резултате за националне институције, организацију УН, EUROSTAT и друге међународне организације, како би помогле у проучавању становништва, окружења и друштвено-економских развојних тема и програма“.

На захтјев Конференције европских статистичара, препоруке за државе ЕСЕ региона развијене су од стране Економске комисије УН за Европу у сарадњи са EUROSTAT-ом. Прве препоруке за пописе становништва усвојене су 1959. године за пописе око 1960. године, а затим за пописе око 1970, 1980, 1990. и 2000. године. Препоруке за попис 2010. године користе се као главни оквир за Пописни програм Европске уније за пописе становништва и станова 2011.

Према Регулативи (ЕЗ) број 763/2008 Европског парламента и вијећа о попису становништва и станова, свака држава чланица дужна је да одреди референтни датум, а референтни датум одређује се у години која је одређена на основу ове Регулативе. Прва референтна година је 2011. EUROSTAT одређује наредне референтне године у складу с поступком доношења прописа. Референтне године одређују се на почетку деценије.

У складу са циљем придруживања Европској унији, а имајући у виду наведено, као и чињеницу да се на овај начин дјелимично испуњава обавеза из члана 88. ССП, те након што је Савјет министара БиХ на 73. сједници одржаној 15.01.2009. године донио Одлуку о формирању интерресорне радне групе за израду Нацрта закона о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 11/09), БиХ је током 2009. године почела са активностима на доношењу поменутог прописа.

Међутим, у Парламентарној скупштини БиХ није се могла постићи усаглашеност текста Закона о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини највише због спорног члана 48. којим је било предвиђено да ће се за расподјелу власти користити резултати из пописа 1991. године све

до коначног провођења Анекса 7 Дејтонског мировног споразума. Наравно, није се ни прихватила таква одредба у Закону о попису, и такав члан се по својој природи није могао наћи у Закону о попису, с обзиром да је попис у свим земљама свијета прије свега стручно, економско, демографско и социјално истраживање, а никако политичко. С обзиром на немогућност постизања договора на нивоу БиХ, а имајући у виду значај поменуте статистичке активности, као и поменуте међународне рокове за њено спровођење, након интензивних напора и преговора, Република Српска је била одлучила да спроведе Попис на својој територији, те је у том смислу Народна скупштина Републике Српске усвојила Закон о попису становништва, домаћинстава и станова у 2011. години у Републици Српској који је дана 02.11.2010. године објављен у Службеном гласнику Републике Српске број 109/10, а Закон о измјенама овог Закона објављен је дана 11.05.2011. године у Службеном гласнику Републике Српске број 49/11.

У међувремену, Парламентарна скупштина БиХ је коначно усвојила Закон о попису становништва, домаћинстава и станова у Босни и Херцеговини 2013. године, и то без члана 48. Поменути Закон је 07.02.2012. године објављен у Службеном гласнику БиХ број 10/12.

xxxxx

У жељи да се Попис спроведе на територији цијеле БиХ за што су усвајањем Закона створени услови, Република Српска је свој Закон о попису ставила ван снаге. Међутим, гледајући са садашњег аспекта, седам година касније, вријеме је показало да је Попис који је спроведен током 2013. године добио потпуни политички карактер. У даљем току излагања чак и читалац који није упућен у статистичку дјелатност ће схватити како, ко, а можда и зашто и на који начин је кршио не само донесени Закон о попису у БиХ, него и уставе БиХ и ентитета, као и друге прописи, да би се добили овакви резултати Пописа.

Наравно, да би се таква замисао остварила био је потребан и одговарајући правни инструментариј ван оквира Закона о попису. У том смислу настоји се искористити међународни фактор односно факултативна могућност да се и такви заправо незаконити резултати пописа можда могу верификовати од стране међународне заједнице. Пут за то би био Међународна посматрачка операција.

xxxxx

ПРВИ ДИО

КОНТРАДИКТОРНОСТИ У РАДУ МЕЂУНАРОДНЕ ПОСМАТРАЧКЕ ОПЕРАЦИЈЕ

Током априла 2012. године закључен је Меморандумом о разумијевању између Европске комисије у име Европске уније и Савјета Европе и Савјета министара у име БиХ о Међународној посматрачкој операцији за Попис становништва и домаћинстава у Босни и Херцеговини 2012/13. Суштински речено (јер је комплетан документ дат у прилогу ове књиге) циљ Међународне посматрачке операције (ИМО) јесте не само посматрање цјелокупног тока Пописа у свјетлу међународних стандарда и уредби, те основних начела званичне статистике, него и верификовање фер и непристрасног пописивања и изградња повјерења у Попис уз обезбјеђивање широког учешћа становништва, чему ИМО треба да допринесе. Већ у уводном дијелу овог међународног документа децидно је дефинисано да Попис **организују и реализују органи власти, тијела и институције у БиХ у складу са Законом о попису**. Дакле, јасно је разграничено ко проводи Попис и по којем пропису, а ко Попис посматра и оцјењује.

Шта више, члан 2. став 2. Закона о попису децидно наводи: „за све дефиниције које нису обухваћене овим законом примјењиваће се уредба (ЕС бр. 763/2008

Европског парламента и Савјета о пописима становништва и станова и мјере за спровођење ове уредбе, препоруке Конференције европских статистичара за пописе становништва и стамбеног фонда у 2010. години и други релевантни међународни стандарди“. Дакле, и Закон о попису и Меморандум јасно дају предност Закону у односу на међународне стандарде и препоруке што је и логично. Четири године касније, одговарајући на децидно постављено питање на конференцији за новинаре одржаној 26.05.2016. године у просторијама Европске делегације да ли Закон о попису у БиХ има предност над међународним препорукама, Питер Еверерс је одговорио да су препоруке препоруке (што значи да се и не морају примијенити), али да је закон, ипак закон. И ово у интересу јавности постављено питање управо доказује колико је читав процес Пописа био нетранспарентан, јер четири године међу становништвом којем треба да се јача повјерење у Попис траје мистерија шта је важније. Иако су се дужносници Агенције за статистику БиХ „заклињали“ у препоруке ИМО, у овој Отвореној књизи биће јасно доказано да су се придржавали само оних препорука које су им одговарале, док друге много важније уопште нису прихватили, ни спроводили. Да ствар буде гора, ИМО је континуирано, како је одмицао Попис мијењала своје ставове и препоруке тако да се и не може потврдити да су те препоруке заиста засноване на међународним стандардима, јер се зна да је статистички стандард заправо универзална усвојена статистичка вриједност.

Недосљедност ставова и противправност препорука у отвореним питањима

Већ на првој ИМО мисији одржаној током априла 2012. године од стране експерата ИМО извршена је оцена Закона о попису. Констатовано је да је Закон прилично свеобухватан и обимно покрива све аспекте Пописа становништва и домаћинства. У том смислу Закон треба да представља чврсту основу за припрему и имплементацију Пописа. Међутим, посебно су апострофиране одређене ставке у Закону које нису у потпуности разјашњене по мишљењу ИМО, и то:

1. Члан 7. одређује да особе које обично живе на мјесту пописивања али су одсутне или се очекује да буду одсутне у трајању од најмање годину дана на дан Пописа сматраће се привремено одсутним особама и самим тим ће се укључивати у укупан број становника у области пописивања. Ова категорија становништва обично представља извор проблема у региону. Прво, људи који живе у иностранству, без обзира на трајање одсуства (посебно људи који живе у европским државама), могу се сматрати резидентним становништвом уколико задрже кућу у држави и редовно долазе на одмор или породична окупљања. Тако њихове породице могу одлучити да их укључе у пописивање као становништво. Друго, етничка заступљеност је осјетљиво питање и

одређене етничке групе могу жељети да укључе своју дијаспору у резидентно становништво државе.

2. Када је у питању подјела надлежности између Агенције и статистичких институција, Закон разјашњава бројна питања, али се често позива на „сарадњу“, која треба да постоји у свакодневном раду укључених институција. Међутим, Закон даје јасну улогу Агенцији за статистику када је у питању дефинисање методологије.

У том смислу у Првом извјештају под тачком 8, ИМО даје сљедећу препоруку:

„Препоручује се да се дефинишу јасна упутства и правила организације која се тичу примјене Закона, посебно када је у питању пописивање привремено одсутних лица, како би се избјегло свако укључивање нерезидентних лица у број становника, или подјелу надлежности међу институцијама укљученим у Попис, као што су статистичке институције, министарства или пописне комисије како би се избјегли неспоразуми и компликације током пописивања.“

Ова важна препорука о подјели надлежности између Агенције и друге двије статистичке институције није испоштована. Умјесто тога, епилог је добро познат јавности, господин Велимир Јукић, директор Агенције за статистику БиХ је самовласно одлучио прије обраде резултата пописа да ће 196 000 лица из спорних пописница бити резиденти, што је супротно овој препоруци.

Предсједавајући УО ИМО Питер Еверерс не само да је подржао такав незаконит став господина Јукића, него је тим чином прекршио поменуту препоруку коју је дао ИМО. И не само то. У свом писму предсједавајућем Савјету министара БиХ Денису Звиздићу од 08.06.2016. године господин Еверерс истиче сљедеће: „Као што је истакнуто у саопштењу за јавност од 26.05.2016. године, током састанка с министром за цивилне послове господином Адилем Османовићем ИМО је поздравио одлуку директора Агенције о Јединственом програму обраде података, заснованој на принципима професионалне независности Кодекса праксе европске статистике и регулативи о Европској статистици.

Осим тога, Еверерс нема право да примјењује европску регулативу на овлашћења директора Агенције, јер су његова овлашћења одређена Законом о статистици БиХ и Законом о попису БиХ, а та овлашћења је господин Јукић прекорачио и донио незаконит Програм на што је скренута пажња господину Еверерсу од стране Завода. У писму од 13.06.2016. године којим одговара директорима ентитетских завода, Питер Еверерс то потврђује јер изјављује да је узео на знање писма ентитетских завода која садрже детаљан преглед правног контекста Одлуке господина Јукића као и садржај самог Програма обраде података. У том смислу, **Питер Еверерс изјављује да је „циљ ИМО да прати усклађеност са међународним препорукама и Европском регулативом о пописима становништва и домаћинства. Самим тим проблеми који се тичу специфичног правног контекста у БиХ и садржаја Одлуке директора Агенције треба да се рјешавају унутар БиХ.“** Поставља се логично питање, ако ти проблеми треба да се рјешавају унутар БиХ

зашто подржава незакониту Одлуку која је притом супротна поменутој препоруци ИМО. У том случају би најбоље било да је господин Еверерс био непристрасан и фер што му је дато мандатом кроз одговорну функцију, а не да буде пристрасан и да заправо тако директно утиче на објављивање незаконитих резултата пописа.

Након што је Завод поводом става ИМО да се подржи незаконит Јединствени програм обраде података који је донио господин Јукић у писму од 24.06.2016. године упућеном Питеру Еверерсу утврдио да је неуспјех пописа истовремено и неуспјех ИМО која је давала препоруке током пописа од којих су суштинске биле и противне Закону о попису, Питер Еверерс је дана 29.06.2016. упутио писмо директору Агенције у којем је између осталог утврдио да је одговорност за примјену препорука које даје ИМО мисија у потпуности на Агенцији. Сматрамо да ни ово није фер ни коректно, него да је одговорност заправо на оном који даје препоруке, иначе не треба да их даје. Претпостављамо да су чланови ИМО мисије промислили о ефектима својих препорука прије него што су их упутили.

Једно од отворених питања у попису је и питање конзистентности података из пописнице приликом одговарања на питања од 1 до 7 у вези са питањем број 40 (мјесто рада/школовања). Ово питање као и сва остала отворена питања ће, такође бити доступна јавности у овој Отвореној књизи.

Укратко, суштина је да је велики број лица у пописницама изјављивао (ријеч је око 50 000 пописница) да раде и школују се у иностранству и то у земљама које нису сусједне БиХ, а на питања о мјесту становања (од 1 до 7 из пописнице) су одговарала да су стално присутна у БиХ, из чега произилази да одговори у пописници нису конзистентни, да нешто са њима није у реду, те их је очигледно требало искључити из резидентног статуса и то не само у складу са чланом 7. Закона о попису, него и у складу са датом препоруком из Првог ИМО извјештаја. Међутим, господин Питер Еверерс у свом писму председавајућем Савјета министара БиХ Денису Звиздићу од 16.06.2015. године тврди да мјесто рада/школовања није кључно питање за провођење пописа и да у Закону о попису није наведено да треба бити дио варијабли које се користе за утврђивање статуса резидента. ИМО тим сматра да се то питање не треба користити за одређивање или исправљање статуса резидента.

Оба Еверерсова става су противправна. Наиме, у препорукама Конференције европских статистичара за 2010. годину мјесто рада/школовања јесте кључно и суштинско питање и као такво одређено у параграфу 196 и 197 овог прописа. Такође, није тачна ни тврдња да не постоји варијабла у члану 7. Закона за мјесто рада/школовања, јер је то регулисано у ставу 3. који прописује да су у укупан број становника, такође укључена: а) цивилна лица на привременом раду у другој држави под условом да не живе у иностранству годину дана или дуже и б) цивилна лица која дневно прелазе границу да би радила или се школовала у другој држави (дакле то, итекако јесу варијабле за резидентно

становништво). То што сарадници Питера Еверерса не познају довољно ни властите прописе, ни прописе земље у којој су ангажовани је опростиво, али се не може толерисати да ИМО неће да измијени став по том питању када им се на то аргументовано укаже од стране Завода. Та лица по Програму господина Јукића ушла су у резидентне становнике и то јесте не само непристрасно и нефер, него и противзаконито. Да напоменемо, Закон о попису предвиђа санкције за лица која дају нетачне одговоре.

Да је Питер Еверерс очигледно прекршио препоруке које је дао УО ИМО по овом питању довољно говори и резиме дакле суштина Тринаестог извјештаја ИМО мисије у којем се у тачки 3 изричито наводи: „Основни проблем био је онај са људима који живе у иностранству, било да их је пописивао присутни члан домаћинства или да су долазили у државу током пописа како би били пописани. Фаза обраде података требало би да омогући да се направи разлика између резидентног и нерезидентног становништва, коришћењем одговора на питања од 1 до 7, али и на питања о мјесту школовања или рада, пошто су неким људима одређене незваничне кампање сугерисале да одговоре на питања од 1 до 7 тако да буду узети у обзир као резиденти“.

У Осамнаестом ИМО извјештају тачка 11 УО ИМО препоручује пописном тиму да код одређивања резидентног статуса тестира два различита начина:

- на основу првих седам питања
- на основу првих седам питања, плус неколико релевантних тема, као што је мјесто рада.

ИМО у тачки 12. наводи: “Резултати тестирања могу послужити као основа за доношење одлуке. Уколико не постоји значајна разлика у бројевима резидентних становника израчунатим путем двије различите методе, пребивалиште треба да се заснива на првих седам питања.“

Логично, ако постоји значајна разлика, а постоји јер је ријеч око 50 000 пописница, онда утврђивање резидентног статуса треба да се заснива на релевантним темама као што је мјесто рада, а таква релевантна тема је и мјесто школовања. И како сад то, у Тринаестом и Осамнаестом извјештају и по Конференцији европских статистичара мјесто рада/школовања јесте релевантна тема, а у званичном писму господину Звиздићу, предсједавајућем Савјету министара БиХ та тема више није релевантна. То дјелује необјашњиво. То је феномен.

Просто да човјек не повјерује да су овако опречне ставове изнијели исти високопозиционирани европски експерти. Питање које се неминовно мора поставити при овако очитој пристрасности и кршењу прописа од стране ИМО је шта је мотив за овакве поступке? Одговор треба да пружи чланови ИМО мисије, односно тачније предсједавајући господин Еверерс, јер је он једино лице које је овлашћено да упућује саопштења у вези са радом ИМО.

Кад је у питању препорука ИМО у вези са подјелом надлежности међу институцијама укљученим у попис, као што су статистичке институције, министарства или пописне комисије како би се избјегли неспоразуми и компликације током пописивања, нити је Агенција извршила ту препоруку, нити је ИМО поступао у складу са наведеном препоруком. Ево и конкретног доказа.

Иако је у Закону о попису регулисано да поменути Јединствени програм обраде података утврђује Агенција, а да у његовој изради учествују ентитетски заводи, те да се Програм разматра на Централном пописном бироу, **Програм је донио господин Јукић сам, изјављујући на конференцији за штампу да је то учинио без сагласности у Агенцији, без сагласности ентитетских завода, без сагласности Централног пописног бироа чији је предсједник, а у изради овог документа нису учествовали ентитетски заводи.** Дакле, овдје нема ни ријечи о подјели надлежности, него је у питању очигледна узурпација надлежности. Став ИМО да подржи овакав Програм је противан основном начелу из Кодекса праксе европске статистике, начелу независности које је увршћено као основно начело у европске регулативе које господин Питер Еверерс здушно и често помиње, јер су поменуте и у Меморандуму на основу којег ИМО заснива свој рад. То такође није фер и непристрасан поступак. Јавнот је путем медија упозната, а што је познато и господину Евересу, да је господин Јукић прије самог доношења Програма био на саслушању у Тижилаштву БиХ.

Наравно, ту ни изблиза није крај прекорачењима мандата од стране ИМО мисије. Горућа питања у попису која је требало да ријешити, тзв. отворена питања ИМО је покушао да ријешити препорукама које или нису у складу са Законом о попису или нису у духу тог прописа. Тако нпр. Питер Еверерс у већ помињаном писму Денису Звиздићу од 16.06.2015. године између осталог тврди да у обраду треба уврстити пописнице у којима су дјеца рођена након 30.09.1998. године дала податке сама за себе (ријеч је око 12 500 пописница). Иако члан 11. Закона изричито наводи да податке о дјецы до 15 година даје један од родитеља, усвојитељ или старатељ, што се потврђује и чланом 43. Закона гдје се предвиђа казна за родитеља, усвојитеља или старатеља ако не да податке за дијете млађе од 15 година, **господин Еверерс потпуно игнорише обје ове одредбе, те се препоруком да се ове незаконите пописнице уврсте у процес обраде података (а увршћене су) чиме се ставља у улогу не само тумача закона, што је искључиво право Парламентарне скупштине БиХ, него и особе која фактички прекраја Закон о попису земље у коју је позван да врши посматрање пописа и верификацију фер и непристрасног пописивања јачајући повјерење у попис.**

ИМО је у својим извјештајима констатовао и да је незванична кампања била врло интензивна. Са друге стране, официјелна кампања за коју је била задужена Агенција за статистику БиХ и која је требала да промовише значај и вриједности пописа, била је много слабија.

Тако у Једанаестом извјештају у тачки 74 ИМО констатује сљедеће: „Такође је поштено рећи да је Агенција веома спора када се ради о доношењу одлука о комуникацији и промоцији и да није одиграла улогу светионика који би био водич и координатор за ентитетске статистичке институције у овој области.“

Стопа од преко 11% у контролном попису, ако се узме укупан број пописаних лица за вријеме од 01.10. до 15.10.2013. године доказује да број лица која нису могли бити резиденти и која су препописани, евидентно има око 400 000, што се наравно одразило на нереалне резултате пописа, што ћемо у другом дијелу Отворене књиге доказати на основу административних извора и валидације података.

Устав БиХ гарантује, у складу са међународним стандардима, права и слободе предвиђене у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима се директно примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим осталим законима. Гарантује се право на приватни и породични живот, дом и преписку, слободу мисли, савјести и вјере, слободу изражавања, право на личну слободу и сигурност. То значи да лица која се пописују имају право да се изјасне или прећуте одговоре на сензитивна питања у попису и да нико не смије да утиче на њихову вољу како ће се у попису изјаснити. Казненим одредбама Закона о попису је строго запретијено санкцијама да ће лица бити кажњена ако противно вољи лица обухваћеног пописом утичу на то да се лице против своје воље изјасни о етничкој или националној припадности или вјери. Препоруке међународне конференције европских статистичара 2010. наводе под тачком 425: “Етничка припадност неизбежно има субјективну димензију и одређене етничке групе су веома мале. Подаци о етничкој припадности зато увијек треба да се заснивају на слободном изјашњавању особе, упитници треба да садрже отворено питање, а испитивачи треба да се суздрже од сугерисања одговора испитаницима“, на шта и ИМО указује у резимену свог Десетог извјештаја.

У смислу наведених уставних и законских одредаба и међународних препорука утицало се на изјашњавање лица путем билборда, сајтова са инструкцијама како се лажно пописати као резидентно лице, дијелењем разних плаката и другог материјала. УО ИМО је ове појаве забиљежио у својим извјештајима, али је касније минимизирао њихов утицај на резултате пописа. Међутим, то јесте стварни проблем у попису који се не смије игнорисати, а поготово не у коначној оцјени пописа. Та се чињеница никако не може игнорисати, јер ако правда треба да буде слијепа то не треба да буду посматрачи ИМО мисије.

Тако нпр. ИМО мисија у свом Шестом извјештају под тачком 77 биљежи активност кампање „Битно је бити Бошњак“ и наводи да је то „кампања која тежи да се избјегне подјела пописних одговора Бошњака – што је термин који наводно постоји већ 120 година и обухвата углавном Муслимане који живе у овој области – на Бошњаке, Муслимане и Босанце. Основа ове перцепције је да

би без јаког бошњачког груписања, Бошњаци иако представљају већину становништва у БиХ изгубили наспрам Срба и Хрвата у оквиру система Дејтонског мировног споразума. Предсједник кампање тврди да, уколико очекивана већа заступљеност Бошњака буде резултат пописа то би могло послужити као „фактор стабилизације“, па група не би захтијевала промјену „уставних права“, стоји у извјештају.

Поставља се питање какве везе имају овакве активности са пописом као искључиво статистичком дјелатношћу? Ово се мора не само констатовати него и правилно оцијенити у завршном извјештају ИМО. Прегледом коначног извјештаја и оцјене Посматрачке операције за Попис у Црној Гори у чијој изради је такође учествовао један од садашњих чланова ИМО Жан Мишел Дур, примијетили смо да су констатовани чак и тако ситни прекршаји пописне процедуре као што су да је један члан домаћинства вирио у пописни образац који је са пописивачем попуњавао други члан домаћинства.

Према томе, ако се у таквим извјештајима констатује и таква ситница, морају се онда констатовати и на одговарајући начин оцијенити и квалификовати и оваква пописна дешавања у БиХ.

Забилежене су готово и немогуће ситуације да је преко 30 лица пописивано у једној стамбеној јединици. Бивши директор Агенције је почетних дана Пописа упутио допис који се морао дистрибуирати свим пописивачима. Суштина овог писма је да пописивач не смије изводити закључке кога треба пописати, него је дужан да попише све присутне грађане и чланове њиховог домаћинства који су одсутни, потом цитирајући одредбе Закона ко се пописује, те позивајући се на методолошке документе за попис. Директор Агенције за статистику БиХ је у писму тражио од пописивача да се дају тачни и потпуни одговори од стране испитаника. Притом је у истом писму индиректно напоменуто пописивачима да у случају супротног поступања могу трпити санкције сходно члановима 43. и 44. Закона о попису. У истом обавјештењу је децидно наведено да ће „статистичке институције током постпописне анкете и обраде података направити контролу свих прикупљених података и у складу са Законом, Методологијом и међународним препорукама утврдити резидентност становништва“. Дакле, ово писмо се могло протумачити као софистицирана, али директна пријетња пописивачима за коју није било потребе, јер су пописивачи прошли детаљну обуку о томе како законито треба да попишу лица у попису и како испитаници треба да се третирају.

Тек пред сам крај пописивања 11.10.2013. године Пописни биро Агенције за статистику БиХ је издао саопштење у којем се наводи да „Пописни биро Агенције за статистику БиХ обавјештава јавност да су информације неких организација држављанима БиХ који живе и бораве дуже од 12 мјесеци у иностранству (дијаспора) да је довољно да дође једна особа и да може пописати све чланове своје породице или фамилије. Таква информације није у складу са Законом о попису и Методологијом.“ У истом саопштењу стоји напомена да “Попис становништва, домаћинстава и станова НИЈЕ: попис

имовине; попис власништва; није евиденција држављанстава, гласача, пореских обвезника...То значи да ниједном држављанину БиХ, било да живи у БиХ или у иностранству, неће бити пописом одузето ни једно право по било којој основи. Подаци прикупљени пописом не смију се нити могу давати или уступати било којој институцији нити било којој организацији или појединцу. Дакле, постоји разлика између административних евиденција као што су оне код ЦИПС-а, евиденција бирача, евиденција пореских обвезника и сл. и база података Пописа и да Попис становништва са тим евиденцијама није нити ће бити на било који начин повезан“.

Овакве поступке Агенције ИМО мора оцијенити као непрофесионалне и нефер.

Јавност у БиХ створила је перцепцију да статистичке институције у БиХ нису способне да обраде резултате пописа што заправо не одговара истини. Посао на обради података би био давно завршен да су ријешена отворена питања у попису. Управо се око тих питања и њихових рјешавања у складу са Законом очекивала помоћ експерата ИМО. Међутим, готово сва отворена питања у попису ИМО је покушао да ријши на неприхватљив и пристрасан начин с обзиром да су препоруке које су поводом тих питања дате или у супротности са Законом или нису у духу Закона о попису, те су биле неприхватљиве.

Неприхватање аргумената Завода за статистику РС

Иако је ИМО од стране Завода у више наврата упозораван да препоруке у вези са отвореним питањима из наведених разлога не могу бити прихваћене, чланови УО ИМО, посебно предједавајући Питер Еверерс нису жељели да прихвате објективне аргументе. Због тога је процес обраде података каснио до те мјере да се заправо обрада података извршила у року од мјесец дана што је наравно немогуће и супротно статистичкој пракси и статистичким стандардима. Велика важност и драматичне разлике у ставовима статистичких институција око отворених питања упућују на то да се читаоци Отворене књиге о томе треба да информишу у посебном поглављу.

Чланом 6. Закона о попису регулисане су важне активности у вези са постпописном анкетом/ контролним пописом (ПЕС). ПЕС се у складу са Законом реализује непосредно након спроведеног пописа и то на репрезентативном узорку пописних кругова **ради оцјењивања обухвата и квалитета података прикупљених пописом.** Из наведеног је јасно да утврђени индикатори из ПЕС-а треба да послуже као релевантни показатељи за коначну оцјену пописа од стране ИМО што је предједавајући УО ИМО и најавио приликом најаве посљедње мисије прије доношења коначне оцјене. Интересантно је да се у поменутом коначном извјештају и оцјени Посматрачке операције за Попис у Црној Гори ПЕС једва и помиње. Наравно, Завод ће у складу са законским одредбама а и евидентним резултатима ПЕС-а очекивати

професионалан и непристрасан став о оцјени пописа кад су у питању индикатори у ПЕС-у.

Но нису само отворена питања то што је зауставило процес обраде података. У писму које смо већ помињали, а које је датирано у Луксембургу 16.06.2015. године у којем се Питер Еверерс обраћа предсједавајућем Савјету министара БиХ Денису Звиздићу потенцира да се попуни упражњена позиција директора Агенције за статистику БиХ као и потреба да се у име Владе БиХ (господин Еверерс стално заборавља да БиХ нема Владу па мисли да се обраћа предсједнику Владе, иако смо га на то упозоравали), дакле Савјета министара БиХ одреди главни координатор за попис. Инсистирање на попуњавању поменутих позиција правда недостатком заједничког става између статистичких институција по методолошким питањима, а што је постало очигледно након заједничког састанка директора статистичких институција и Питера Еверерса одржаног 09.06.2015. године. Међутим, управо је у овом периоду, због овакве препоруке настао вакуум у рјешавању отворених методолошких питања међу статистичким институцијама, за чиме није било потребе јер су у Агенцији постојали вршиоци дужности са овлашћењима директора, а координатор пописа ионако нема овлашћења да рјешава методолошка питања.

Но управо је избор нових кадрова у Агенцији за статистику БиХ, Федералном заводу за статистику и именовање координатора за Попис до краја искомпликовало ситуацију. Именовање лица која нису имали довољно искуства у статистици је довело до тога да је судбина пописа, чини се, ријешена политичким, а не методолошким средствима. Била је то евидентно погрешна процјена Питера Еверерса. Наравно, уколико се грешке не исправљају оне се плаћају, а највећи терет таквих одлука заправо плаћају становници БиХ. За директора Агенције за статистику именован је Велимир Јукић, коме статистика није блиска струка, те се није могло очекивати да се у кратком времену снађе у рјешавању стручних и методолошких проблема у попису. То се огледало у томе што је у кратком времену предложио дијаметрално супротна програмска рјешења кад је у питању обрада података, због чега је најприје био изложен притисцима који су долазили од његових сарадника у Агенцији, притисцима из Федералног завода за статистику, након чега је без икаквих по Закону потребних сагласности донио апсолутно незаконити Програм обраде података по којем је 196 000 спорних пописница уврстио у обраду и најавио и прије обраде података да ће та лица бити резидентна.

"Тражићу информацију о томе је ли Тужилаштво БиХ вршило директан притисак на надлежне људе. То је ствар о којој се потпуно јавно прича у политичким круговима у Сарајеву", рекао је српски члан Предсједништва БиХ, Младен Иванић (02.06.2016. <http://prvi.tv/vijesti/bih/ivanic-i-dodik-tuziteljstvo-bih-je-vrsilo-pritisak-u-vezi-s-popisom/68939>).

"Јасне информације говоре да је директор сат времена прије тога био на састанку у Тужилаштву и под страхом објавио резултате. Очигледно да су малверзације око пописа, које су биле познате од раније, сада изашле на видјело. Провјерите, па ћете видјети да је велики број пописаних пријављен на мјесту гдје није могуће да буде толико људи", рекао је предсједник Републике Српске Милорад Додик (02.06.2016. <http://prvi.tv/vijesti/bih/ivanic-i-dodik-tuziteljstvo-bih-je-vrsilo-pritisak-u-vezi-s-popisom/68939>).

Након свега наведеног господин Питер Еверерс је поздравио доношење таквог Програма, називајући притом господина Јукића главним статистичарем у БиХ, иако таква функција у статистичком систему БиХ уопште не постоји, те за овакво титулисање могу да постоје само два разлога или необавијештеност или одређена тенденција.

Занимљиво је да је Питер Еверерс поменути Програм „главног статистичара“ одмах поздравио и подржао иако је претходно у свом писму од 04.05.2016. године (дакле само 14 дана прије „усвајања“ Програма) директору Агенције навео да сматра да Агенција и статистички ентитетски заводи сада треба да размотре покретање процедуре измјене Закона о попису становништва и осигурају довољно времена за одређивање методологије обраде података. Потребу за измјенама Закона Еверерс је образложио чињеницом да је ИМО у фебруару сматрао да је потребно најмање 4 до 5 мјесеци да се објаве резултати пописа након утврђивања методологије за обраду података.

Колико год је господин Еверерс принципијелан у намјери да не одустаје од својих ставова када је ријеч о рјешавању отворених питања у попису, чак и када је упозорен да његове препоруке нису у складу са Законом, толико је и флексибилан када је у питању господин Јукић, јер иако није испоштована његова препорука да се из напријед наведених разлога измијени Закон о попису, он предлаже ново незаконито рјешење за излаз из безизлазне ситуације у којој се нашао господин Јукић.

Наиме, у недостатку објективног времена да се изврши обрада података у периоду од 18.05. до 30.06.2016. године када је био задњи рок за објављивање података, што је противно међународној пракси и статистичким стандардима, као и статистичким начелима тачности и поузданости, господин Еверерс даје препоруку Јукићу да се примијени тзв. дуална стратегија за објаву резултата пописа. Суштина такве стратегије је да се у законском року објаве основна демографска обиљежја, а остали подаци да се објаве након наведеног рока. Наравно, оваква стратегија је такође противзаконита, као и сама препорука јер подаци из пописа објављени након рока одређеног Законом су незаконити подаци. Свјестан је тога и господин Еверес, али му је јасно да се у тако кратком времену не може извршити ваљана обрада и екстерна и интерна валидација података, што би значило да ће Агенција као званичне и коначне објавити непоуздане и непровјерене податке што је противно и Закону и регулативама ЕУ.

Из свега што је наведено јасно је закључити да не постоји конзистентност у ставовима ИМО, да су поједине препоруке које су давали међусобно противрјечне, да су кључне одлуке везано за отворена питања у супротности са Законима о попису земље у којој се врши мониторинг, да препоруке уопште нису непристрасне, да се ИМО оличен у виду свог предсједавајућег ставио на ону страну у попису која је највише кршила Закон, да су се из састава мисија које су долазиле у посјету статистичким институцијама временом искључивали чланови који су имали најобјективнији приступ у рјешавању проблема у Попису, да су експерти Техничке помоћи евидентно потпали под утицај ИМО, да је ИМО прекорачивала своја овлашћења из Меморандума дајући себи право да тумачи које су одредбе Закона јасне, а које не, да су потпуно занемарили један од основних циљева који им је дат у задатак Меморандумом о разумијевању, а то је јачање повјерења у Попис и обезбјеђивање широког учешћа становништва, јер нису били довољно транспарентни, а довели су у питање и поштовање међународних препорука на већ описане начине. Јавност нпр. уопште није упозната са садржајем разговора које су у Луксембургу водили господин Питер Еверерс и директор Агенције за статистику БиХ, због чега је и замјеник директора Агенције господин Фадил Фатић јавно протествовао у медијима.

У вези са наведеним дјеловањем ИМО и њиховим спорним препорукама, детаљно ћемо објаснити отворена питања у попису и значај њиховог објективног рјешавања за добијање поузданих и тачних резултата пописа уз напомену да смо нека од тих питања већ помињали у контексту јасноће досадашњих излагања у Отвореној књизи. Уз отворена питања дати су и јасни ставови Завода како су ова питања требала да се ријеше у складу са Законом о попису.

КОНТРАДИКТОРНОСТИ У РАДУ ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ У ПОПИСУ

Експерти Техничке помоћи започели су свој рад одговорно и непристрасно. Тако су на мисији која је одржана од 01.12. до 05.12.2014. године предложили коришћење питања број 40. у вези са утврђивањем резидентног статуса, те су овај приједлог и формализовали **кроз Анекс 4 Извјештаја Техничке помоћи, под називом „Провјера конзистентности резидентног статуса са другим информацијама на пописници“**. У правилу 1. поменутог документа је наведено да ако је лице које је пописано као члан домаћинства и као присутно у мјесту пописа у критичном моменту дало одговор на питање 40. да ради или се школује у иностранству, да је ријеч о неконзистентности у одговорима међу таквим пописницима. Из тога су изузети само људи који раде или се школују у сусједним државама (Хрватска, Црна Гора и Србија), док се у поменутом документу заступа став да се лица која раде или се школују у другим државама не могу свакодневно враћати у уобичајено мјесто становања у БиХ, ако су тако навели у пописници.

Према томе, за Техничку помоћ питање број 40 у пописници (мјесто рада/школовања) је недвосмислено релевантно и морало би се узети у обзир приликом одређивања резидентног статуса.

Међутим, очигледно је повезаност УО ИМО и Техничке помоћи кад је у питању еволуирање њихових ставова од непристрасних до пристрасних, од објективних до необјективних, што се наравно одразило и у крајњем на објављене резултате пописа. **Након што је Питер Еверерс у својим већ поменутих писмима сугерисао да мјесто рада и школовања нису суштинска питања у попису и експерти Техничке помоћи нагло мијењају свој став.**

У јулу 2015. године од стране Техничке помоћи за обраду података Заводу је достављен Други квартални извјештај чији је садржај у појединим дијеловима (кључним питањима) дословно преписан из Приједлога јединственог програма који је предложила Агенција, а на које је Завод имао озбиљне и суштинске примједбе. На достављени Извјештај Завод је Техничкој помоћи доставио своје примједбе и коментаре. Извјештај није усвајан у 2015. години, јер је од јуна мјесеца пројекат стављен на чекање, док статистичке институције не постигну споразум по одређеним питањима.

Експерти игнорисали локално статистичко особље

Чињеница је да је међународни експерт ангажован на активностима едитовања често доносио одлуке које су биле у супротности са методолошким рјешењима локалног статистичког особља. Један од примјера за то је да је велики број **грешака** при обради података био генерисан након закључавања категорија

старости и пола будући да те категорије нису биле усклађене са категоријама породица и домаћинство. Да старост и пол треба да се рјешавају интегрално са породицом и домаћинством на почетку процеса обраде, а након одређивања резидентног статуса потврђују и наводи 13. ИМО мисије и извјештај међународног експерта из септембра 2014. године.

Међународни експерти нису испоштовали и игнорисали су указивање домаћег статистичког особља да је такав поступак методолошки потпуно погрешан. То је проузроковало читаву серију нетачних података, **због чега су у попису добијене нпр. истополне породице, као и породице у којима петогодишње дијете има положај члана супруга/супруг** итд. Како би се ријешила некозистентност до рока објаве података, у журби се срљало и у даље грешке, јер су примјењивана **ad hoc рјешења** којима је велики број породичних домаћинства претворен у непородична домаћинства. Тако је проблем истополних породица у домаћинствима, као и породица у којима дијете има положај члана у породици *супруга/супруг* ријешен тако да су она претворена у домаћинства без породица, а за све су то „заслужни“ и експерти Техничке помоћи.

И кад су у питању образовне карактеристике експерти **Техничке помоћи су потпуно игнорисали став Радне групе за образовне карактеристике, коју су чинили представници све три статистичке институције**. Тако је експерт Техничке помоћи едитовао питање 31. *Школа коју лице похађа*, иако је став Радне групе био заснован на чињеници да је у сировој бази постојао велики број недостајућих одговора на овом питању, чак 178 295, чијим едитовањем се значајно мијењају подаци о броју лица која се не школују, похађају предшколско и основно образовање, а који су прикупљени пописом. Такође, анализом недостајућих одговора из сирове базе резидената утврђено је да велики број лица која нису одговорила на питање 31. *Школа коју лице похађа* нису одговорила и на питање 28. *Највиша завршена школа*, што може указивати на чињеницу да су ове пописнице фиктивно пописане.

Посебне проблеме Техничка помоћ изазива и у контролном попису, због чега је Завод морао да упућује отворена писма Питеру Еверерсу и високим дужносницима ЕУ у БиХ. Из Извјештаја Техничке помоћи је видљиво да су „локални експерти“ предложили да се за ПЕС примјењује методологија која је примијењена у Републици Србији и која се користи код традиционалног начина пописивања. Уосталом, резултати пописа као и контролна Анкета на основу које су оцијењени резултати поменутог пописа су међународно уважени као релевантни и није оспорена њихова валидност. Разлог за примјену ове методе је што је за вријеме пописа у БиХ констатовано изразито високо препописивање; према прелиминарним резултатима контролне анкете то је износило 11%. Међутим, експерти Техничке помоћи нису прихватили могућност разматрања ове методе, као прихватљиве или алтернативне, иако је тако било предвиђено у Извјештају Техничке помоћи од 16. до 20. фебруара 2015. године.

Умјесто тога, експерти Техничке помоћи су једнострано донијели одлуку да се примјењује тзв. дуални систем оцјењивања, а за које нису испуњени елементарни услови за примјену.

У извјештају експерти оцјењују да рјешење из Србије није примјењиво, јер хипотезе овог приступа имплицитно претпостављају да је ПЕС савршена. Међутим, ниједна земља не врши оцјену ПЕС-а, него контролним пописом врши оцјену квалитета и обухвата пописа, те је ово очигледно неоснована премиса и ирационална тврдња. С друге стране, дуални систем оцјењивања заправо полази од идеалне претпоставке да препосивање практично не постоји (услов затворености популације), а у БиХ евидентно није испуњен тај услов. У немогућности да објасне разлику у препописивању утврђену кроз процес упаривања резултата пописа и ПЕС-а, експерти препописивање називају „**феноменом**“ који не могу објаснити. Према томе, препосивање добија размјере више силе или чуда. Хегел је разумно објаснио чак и **феноменологију духа**, а експерти сматрају да је феномен то што су одређена лица која нису имала на то право, не само пописана, него и увршћена у контингент резидената. То није никакав феномен него евидентно кршење Закона о попису, а феномен је заправо што експерти Техничке помоћи то настоје да противправно и противзаконито легализују кроз резултате контролног пописа који на основу примјене њихове, погрешне методологије могу представљати само фалсификат. **Експерти Техничке помоћи су ту да пруже техничку помоћ, а не да натурају непримјењиве методологије. Правни је феномен да експерти Техничке помоћи доносе и усвајају методологију, реализују активности по тој натуреној и погрешној методологији и потпуно игноришу већ потврђене ставове струке.**

Из извјештаја експерта Техничке помоћи који се односи на период од 28.05. до 01.07.2016. године видљиво је да су постојали изузетно велики пропусти урађени у процесу обраде података. Техничка помоћ заправо није остварила постављени задатак у периоду на који се односи Извјештај, што је и логично јер се подаци о попису не могу обрадити за мјесец дана. Готово је идентична ситуација са Извјештајем Донателе Зиндато за период од 25.06. до 01.07.2016. године, а који се односи на дисеминацију резултата пописа.

Након што Извјештај Техничке помоћи са мисије која је била посвећена ПЕС-у, одржане у периоду од 11.07. до 15.07.2016. године, није упућен на вријеме, тј. са скоро два мјесеца закашњења Завод је писменим путем затражио достављање тог Извјештаја и поново је био приморан да се дана 13.09.2016. године обрати господину Питеру Еверерсу председавајућем УО ИМО, да укаже на незаконите поступке и непрофесионалан рад Техничке помоћи, прије свега на примјени методологија за које нису испуњени елементарни услови, те да упозори на констатације у овим извјештајима које су супротне извјештајима и препорукама ИМО, а што је у коментарима на извјештај детаљно објашњено и специфицирано.

Дана 16.09.2016. године, Завод је од стране Техничке помоћи примио електронску поруку у којој се Завод на лаконски начин обавјештава да су експерти Техничке помоћи примили коментаре Завода у вези са Извјештајем Техничке помоћи, уз опаску експерата да даљња елаборација по овим питањима неће бити пружена. Сматрамо да је овакав одговор врло непрофесионалан и неодговоран. Заправо, коментари које смо дали на извјештај експерата Техничке помоћи, који је упућен скоро два мјесеца након извршене мисије, дакле мимо свих објективних рокова, требали су да експертима Техничке помоћи послуже за науку да би сљедећи извјештаји били бољи, професионалнији и објективнији.

О непрофесионализму Техничке помоћи не само путем ове књиге биће обавијештене и остале статистичке институције, високи функционери међународне заједнице, као и јавност у БиХ, што ће бити учињено на транспарентан начин.

Оно што посебно забрињава је што су на посљедњој мисији везано за ПЕС радили потпуно самостално и из рада су искључили домаће експерте. Такав начин рада је тенденциозан, са намјером да се дискредитују и минимизирају резултати постпописне анкете.

Према томе, очигледно је да Техничка помоћ у посљедње вријеме ради свој посао мимо Закона и датих им овлашћења, користећи погрешне методолошке поступке и драматично постају оруђе преко којих се намјеравају препројектовати резултати пописа, што Завод неће дозволити нити такве резултате прихватити.

ОТВОРЕНА ПИТАЊА У ПОПИСУ

1. Конзистентност мјеста рада/школовања (питање број 40) са одговорима на питања од 1 до 7 (мјесто становања)

Питањима од 1 до 7 утврђује се мјесто становања. Резидентни статус се не одређује искључиво на основу тих питања што је препорука УО ИМО, поготово кад је ријеч о спорним пописницама. Статус резидента се заправо одређује на основу **члана 7. Закона о попису**, који и носи назив „укупан број стално настањеног становништва“. Закон у овом члану јасно одређује ко може бити стални становник (став 1.), а у ставу 2. Закон одређује **ко не може бити стални становник**, док се у ставу 3. одређује која лица такође треба да се укључе у укупан број стално настањених становника. Срж одредбе у ставу 1. је да пописано лице има уобичајено мјесто становања, јер се то захтијева као кумулативан услов за одређивање резидентног становника, и за лица која су присутна, као и за лица која су привремено одсутна. Ако особа која је пописана у пописници нпр. изјави да је стално присутна или привремено одсутна али има уобичајено мјесто становања у БиХ (питања од 1 до 7), а у питању број 40 (мјесто рада/школовања) изјави да ради или се школује у држави која није сусједна БиХ недвосмислено произилази да та особа нити је стално присутна, нити је привремено одсутна, нити у БиХ има уобичајено мјесто становања. Дакле, јасно је да је особа дала неистините податке на питањима од 1 до 7.

Закон о попису је у казним одредбама (члан 43.) предвидио прекршајну одговорност и изрицање новчане казне за особе које дају нетачне и непотпуне одговоре. Најмања санкција али и најтачнија и најприхватљивија са становишта статистике је да се лажан податак не може прихватити као тачан. Поред тога, поменути члан 7. став 2. Закона о попису изричито каже: „пописана лица **која не испуњавају критерије** за стално настањеног становника сматрају се привремено присутним лицима и стога их не треба рачунати у укупан број становника тог подручја“. Закон је ту потпуно јасан. Дакле, ако је особа сама изјавила на питању број 40 у пописници, да не испуњава наведене критерије и то попуњавањем кућица и чекирањем предвиђеног поља, и то још својим потписом потврдила, јасно је да се таква пописница мора уклонити из даљег процеса обраде података, као нелегална. У питању је не само примјена закона, него и основних статистичких начела - тачности и поузданости. Зар може онда стајати препорука ИМО супротна Закону која предлаже да се такве пописнице прихвате и да се такви резултати верификују? Наравно да не може, то је јасно. Таквих нелегалних пописница је, по процјени, од 40 до 50 хиљада.

У писмима пресједавајућем Савјету министара БиХ господину Денису Звиздићу и министру финансија Републике Српске господину Зорану Тегелтији, господин Питер Еверерс је изнио став да се питање број 40 не може прихватити као релевантно за одређивање резидентног становника због сљедећих разлога:

- а) мјесто рада/школовања нису суштинске теме у попису и
- б) Закон о попису не наводи да ово питање треба да буде једна од варијабли које се користе за утврђивање резидентног статуса.

Такви ставови су супротни прописима у попису из сљедећих разлога:

- а) По Препорукама Конференције Европских статистичара за пописе из 2010. године (овај правни акт је и у члану 2. став 2. Закона о попису таксативно наведен као званичан супсидијаран извор права), одређено је да мјесто рада јесте суштинска тема у попису.
- б) У Закону о попису итекако постоји варијабла за мјесто рада/школовања и то баш у члану 7. Закона, који се односи на укупан број стално настањеног становништва. У питању је поменути став 3. тог члана и то тачке а) и б). Дакле, ова варијабла се мора користити за утврђивање резидентног статуса, јер је управо она једна од директних законских одредаба путем које се утврђује број стално настањеног становништва. Такође, из овог става Питера Еверерса је јасно да је и он свјестан да се укупан број становника може утврдити само по Закону.

Није јасно зашто УО ИМО противно закону мијења тачан, објективан и исправан став о овом питању, који је већ утврдио као један од главних закључака у резимеу Тринаестог извјештаја УО ИМО у којем је под тачком 29. децидно наведено:

„Фаза обраде података требало би да омогући да се направи разлика између резидентног и нерезидентног становништва, коришћењем одговора на питања од 1 до 7, али и на питања о мјесту школовања или рада, пошто су неким људима одређене незваничне кампање сугерисале да одговоре на питања од 1 до 7 тако да буду узети у обзир као резиденти“.

Подсјећамо да су, у складу са Законом, потребу за коришћењем питања број 40 такође предложили експерти Техничке помоћи у попису, на мисији од 1. до 5. децембра 2014. године, те су овај приједлог и формализовали кроз Анекс 4 Извјештаја Техничке помоћи, под називом „Провјера конзистентности резидентног статуса са другим информацијама на пописници“. У правилу 1, поменутог документа је наведено да ако је лице које је пописано као члан домаћинства и као присутно у мјесту пописа у критичном моменту дало одговор на питање 40 да ради или се школује у иностранству, да је ријеч о неконзистентности у одговорима међу таквим пописницама. Из тога су изузети само људи који раде или се школују у сусједним државама (Хрватска, Црна Гора и Србија), док се у поменутом документу заступа став да се лица која раде или се школују у другим државама не могу свакодневно враћати у уобичајено мјесто становања у БиХ, ако су тако навели у пописници.

Према томе, питање број 40 у пописници (мјесто рада/школовања) је недвосмислено релевантно и мора се узети у обзир приликом одређивања резидентног статуса.

2. Дјеца рођена после 30. септембра 1998. године која су податке дала сама за себе.

Кад је у питању препорука УО ИМО исказана у већ поменутих писмима, да ова категорија треба да се укључи у даљи процес обраде података, указујемо на одредбу члана 11. став 2. Закона о попису гдје се наводи да о дједи до 15 година податке даје један од родитеља, усвојилац или старатељ. Према томе, ако податке нису дала наведена, по Закону искључиво овлашћена лица - такве пописнице су противне Закону, дакле неважеће. Уједно напомињемо да је у члану 43. истог Закона (казнене одредбе) предвиђена новчана казна за родитеља, усвојоца или старатеља, ако за дијете млађе од 15 година не одговори на питања у пописним обрасцима или да нетачне и непотпуне одговоре. Ова казнена одредба постоји баш због тога што дијете, по Закону, не може дати податке само за себе и да би се спријечиле могуће злоупотребе преписивања од стране трећих лица, за ову осјетљиву категорију.

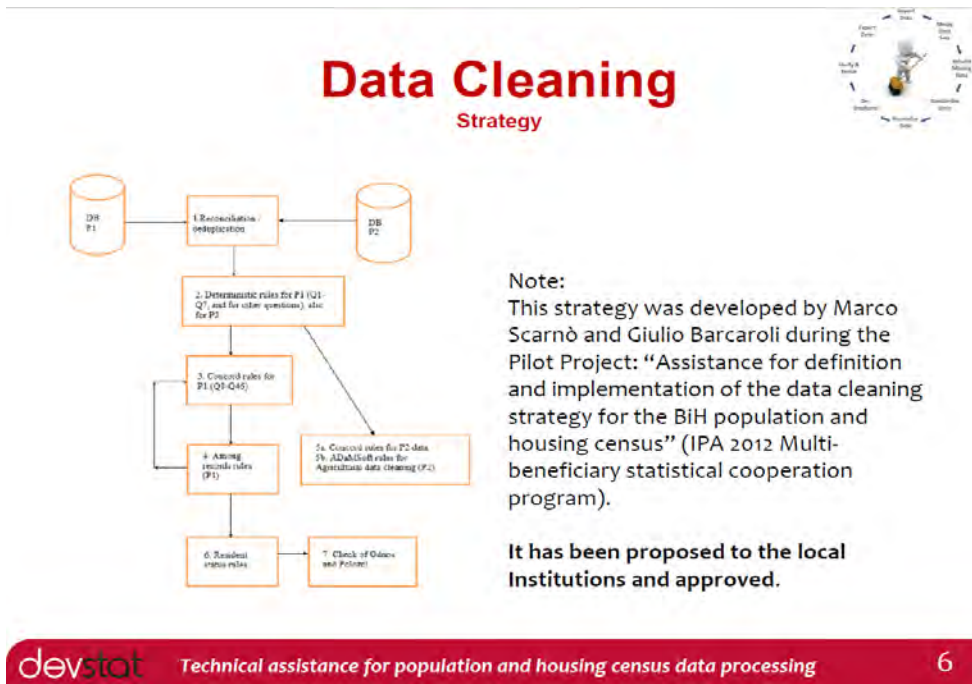
Према томе, постојала је законска обавеза ових лица исказана кроз чак два члана у Закону да дају податке за наведену категорију лица. Сасвим је јасно да је и ова препорука супротна Закону о попису (у питању је око 12 500 пописница).

Став Републичког завода за статистику је да се при обради података примјењује принцип законитости, те да се из обраде података морају изузети пописнице које нису у складу са Законом о попису.

3. Коришћење пробабилистичког метода за импутацију недостајућих вриједности у питањима од 1 до 7.

У писмима, господин Еверерс у име УО ИМО даје и трећу спорну препоруку по којој пажљива примјена пробабилистичке методе представља прикладну методу за утврђивање резидентног статуса код неодговора на поједине варијабле у питањима од 1 до 7. Пажљивост образлаже потребом за компромисним рјешењем и то тако да се дозволи импутација у највише двије варијабле у питањима од 1 до 7. Дакле, и код УО ИМО постоји свијест о великим манама ове методе, јер се савјетује пажљивост у њеној примјени. Међутим ту пажљивост и није могућа. Суштина методе је да се импутацијом недостајућих одговора заправо насумице мијења воља пописаног лица, што је супротно већ помињаном члану 43. Закона, у којем се од лица тражи да даје потпуне, тачне и истините одговоре. Ово јесте статистички метод али не може се сматрати прикладним методом на основу којег треба да се утврди резидентност становника. Притом се предлаже тражење донора за импутацију само на питањима од 1 до 7, а не тражењем донора за импутацију путем свих одговора на пописници. Према сазнањима Завода, а и након консултовања са експертима Техничке помоћи који су предложили пробабилистичку методу, нигдје у свијету приликом традиционалног метода пописивања, та метода

није коришћена за одређивање резидентног становништва односно искључивање или укључивање спорних пописница по том основу. Шта више, све земље окружења користиле су детерминистички приступ као далеко поузданији метод. То је и логично, јер принцип насумичности и вјероватноће не може бити прикладнији од принципа одређености или детерминистике, који је много тачнији (метода је коришћена једино на „тзв. Косову“, али тек пошто је на терену утврђен резидентни статус – дакле ни тамо за резиденте). Анализе којима је контролисана поузданост пробалистичког метода на спорним пописницама су показале да је наведени метод непоуздан код чак 77% обухваћених пописница, јер је насумично додијелио резидентни статус или је пописнице сврставао у грешке. Из свега овога је јасно да не може бити ријеч ни о прихватљивом, ни о поузданом методу, чак ни ако се ограничено и пажљиво примјењује. Такође, евидентно, коришћење овог метода за одређивање резидентног становника није међународна пракса, те Попис у БиХ на овако осјетљивом питању не може служити као експеримент.

Слика 1. Приказ шеме са презентације међународног пилот пројекта обраде података у Попису

Приказ шеме коју су у децембру 2014. урадили међународни експерти Марко Скарно и Ђулио Баркарولي задједно са све три статистичке институције кроз пилот пројекат обраде података у попису. Шема јасно показује да се код питања од 1-7 у пописници која се користе за одређивање резидента примјењују искључиво детерминистичка правила, а да се пробалистичка правила примјењују само за питања од 8-45 са пописнице. Око овог питања су

биле сагласне све три статистичке институције. Недозвољеном и незаконитом примјеном пробабилистичког метода које су касније пласирали страни експерти на питања 1-7 знатно је увећан број резидената који на то нису имали парво по Закону о попису. Након тога ово питање, заправо, постаје „отворено питање” захваљујући пристрасности експерата Техничке помоћи.

Процјена је да би по основу ова три спорна и отворена питања било обухваћено око 150 000 пописница, што би се помножено са бројем уобичајених одговора и варијабли на пописници дало око 10 милиона нетачних података у попису. С обзиром да би се такви резултати пописа, кад би се и могли признати (а нелегални су и не могу), поредили са будућим пописима или пописима у другим земљама, то би нанијело трајну штету статистичкој дјелатности.

Завод је константно тражио да се предузму неопходни кораци у разговору са УО ИМО, и измјене ове три препоруке које нису у складу Законом о попису.

4. Редослијед корака код утврђивања резидентног статуса

Када је у питању редослијед корака за искључивање важећих пописница у обради података, у Приједлогу програма Агенције за статистику БиХ није прихваћен редослијед корака који је предложио УО ИМО у свом писму од 16.06.2015. године (у прилогу писма дата је табела изузимање/увршћавање важећих/неважећих пописница).

У свим препорукама ИМО тима вишеструко пописана лица се искључују из пописа одмах након искључивања пописница са неисправним бар кодом.

Овакав приступ је логичан и исправан јер вишеструко пописана лица ни на који начин не могу утицати на остала пописана лица, након искључивања њихових вишеструких пописница. Неискључивање вишеструко пописаних лица на самом почетку процеса искључивања би омогућило једном лицу да незаконито даје информације за одсутна лица на већем броју различитих локација (празних кућа). Поменуте ситуације су незаконите, јер је за одсутна лица податке могао дати искључиво присутни члан домаћинства. Јасно је да вишеструко пописано лице не може бити члан два или више различитих домаћинстава.

За идентификацију дупликата међу вишеструко пописаним лицима су од стране статистичара из све три статистичке институције и експерта Марка Скарна креиране комплексне процедуре чиме је онемогућена идентификација и брисање погрешног дупликата. У случају да представници Федералног завода за статистику и дијела Агенције за статистику БиХ сматрају да је могућа погрешна идентификација дупликата, онда би требало да предложе анализу и евентуалну корекцију процедуре за идентификацију дупликата, а не

промјену редослиједа искључивања пописница која би направила додатне грешке које су посљедица незаконитог поступања.

5. Утврђивање статуса резидентног становника у вези са помоћном варијаблом „трајање“

Спорно је било и питање утврђивања статуса резидентног становника у вези са помоћном варијаблом „трајање“ дужине присутности/одсутности код питања 4 и 5 у пописници уз помоћ којих се, уз остала питања од 1 до 7, одређује резидентни статус становника. Став Завода је био да се помоћна варијабла означена као „трајање“, која је уједно и једна од кључних варијабли које детерминишу резидентни статус пописаног лица, треба израчунавати у складу са правилима дефинисаним методологијом, али и П-1 обрасцем, као и исправним и непристрасним третирањем недостајућих одговора. Овакав став Завода на крају су прихватиле и друге двије статистичке институције као и међународни експерт, јер је неприхватљиво било да се недостајући број мјесеци одсуства третира као искључиви одговор 0 мјесеци, ако нема одговора колико је мјесеци лице одсутно, с обзиром да је било могуће дати још 11 одговора.

6. Употреба детерминистичког метода

Када је у питању примјена девет правила детерминистичке корекције приликом обраде података, став Завода је да се не примјењују ова правила. Наиме, примјеном девет детерминистичких правила врше се промјене оригиналних података са пописнице на првих седам питања. Такође, код примјене девет детерминистичких правила, евидентно је да уколико се примјењује пробабилистика и девет детерминистичких правила, онда се дозвољава могућност измјене оригиналних података на подацима из три варијабле, док ИМО препоруке дозвољавају максималан број промјена на двије варијабле. Мијењање оригиналних одговора на пописници супротно је члановим 43. и 44. Закона о попису. Осим тога, изјаве високих званичника из Савјета министара БиХ, да се не смије дозволити мијењање оригиналних одговора на пописницама још једном је потврдило исправан став Завода за статистику РС да је варијанта 4, коју је и у Двадесетом извјештају предложио ИМО, а у којој се не користи детерминистички метод најоптималније рјешење.

ДРУГИ ДИО

РАЗЛОЗИ ЗБОГ КОЈИХ РЕЗУЛТАТИ ПОПИСА ОБЈАВЉЕНИ ОД СТРАНЕ АГЕНЦИЈЕ ЗА СТАТИСТИКУ БИХ И ФЕДЕРАЛНОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ НЕ МОГУ БИТИ ВЕРИФИКОВАНИ

У складу са чланом 37. Закона о попису Агенција и ентитетски заводи за статистику утврђују пописне табеле и објављују резултате пописа:

- а) прелиминарне резултате пописа у року од 90 дана након завршетка пописивања и
- б) резултате пописа одређене јединственим програмом за обраду података у периоду од 01.07.2014. године до 01.07.2016. године.

Прелиминарне резултате пописа објавиле су све три статистичке институције. За објављивање коначних резултата пописа сходно наведеној законској одредби очигледно је да је неопходан услов предвиђен Законом и поменутом одредбом Јединствени програм за обраду података. Поменути подзаконски акт је „усвојен“ незаконито и то је кључни разлог због којег резултати пописа не могу бити законити ни валидни, а самим тим ни признати.

Због тога ћемо овој теми око које се подијелила јавност у БиХ посветити посебно поглавље и на јасан и недвосмислен начин објаснити зашто је такав акт незаконит. Ово је важно и стога што је против овог акта и начина његовог „усвајања“ уложена апелација пред Уставним судом БиХ од стране господина Младена Босића, предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ. С обзиром да свако питање које се нађе пред Уставним судом изазива контраверзе сматрамо да је корисно на аргументован начин упознати јавност са бројним незаконитостима које су евидентно почињене приликом доношења поменутог Програма. Осим тога, руковођени начелом правремености и транспарентности сматрамо да је од вишеструке користи да УО ИМО прије давања коначне оцјене пописа у БиХ и његових резултата, као и свако друго заинтересовано лице буде до краја упознат са свим околностима и чињеницама при „усвајању“ овог спорног акта.

„УСВАЈАЊЕ“ ЈЕДИНСТВЕНОГ ПРОГРАМА ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА

Дана 18.05.2016. године директор Агенције за статистику Босне и Херцеговине је на ванредној конференцији за штампу, коју је организовала Агенција за статистику Босне и Херцеговине, саопштио да је „прописао Одлуку којом је „усвојио“ Јединствени програм обраде података пописа становништва, домаћинстава и станова у Босни и Херцеговини 2013. године“. Директор Агенције за статистику Босне и Херцеговине је том приликом саопштио да је поменути акт „усвојио“ без сагласности ентитетских завода за статистику, без сагласности у самој Агенцији за статистику Босне и Херцеговине, чији је директор, уз напомену да о побијаном правном акту није расправљао ни Централни пописни биро, као највише пописно тијело. У поменутој Одлуци, између осталог је наведено, да побијани правни акт ступа на снагу даном доношења, да је саставни дио Одлуке директора, те да ће се објавити у Службеном гласнику Босне и Херцеговине.

С обзиром да је ова ванредна и неочекивана конференција привукла изузетну медијску пажњу, напријед наведене чињенице су познате широј јавности.

Будући да је поменути Програм кључан за садржај и објављивање резултата пописа, наведени правни акт и начин његовог утврђивања директно су регулисани и члановима 20, 21. и 24. Закона о попису. Из ових одредаба јасно произилази да Програм утврђује Агенција за статистику БиХ, а да у његовој изради учествују ентитетски заводи, као и да Програм прије утврђивања мора бити разматран на Централном пописном бироу као највишем пописном тијелу у БиХ. Дакле јасно је да је господин Јукић на ванредној конференцији сам и без икаквог устручавања фактички признао да је игнорисао све законске одредбе по којима треба да се донесе Јединствени програм за обраду података. Напомињемо, да Агенција за статистику БиХ има два замјеника директора који морају бити из реда других конститутивних народа. Господин Јукић није уважио њихове ставове, што је супротно члану IV Одлуке о оснивању Агенције за статистику Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ број 40/98 од 20.08.1998. године, објављена у Службеном гласнику БиХ број 16/98), у коме је регулисано да се одлуке у Агенцији доносе консензусом.

Дакле, иако је свјестан да није имао ниједну потребну сагласност, те да му је акт противзаконит, на шта га је Завод аргументованим поднесцима у виду захтјева за стављање ван снаге незаконитих аката упозорио, господин Јукић је остао при својој одлуци.

Завод, ипак, сматра да је много боље да на правни начин, без бављења шпекулацијама јасно докаже зашто је одлука господина Јукића да „усвоји“ Јединствени програм за обраду података незаконита по толико основа да би се овај случај могао посматрати и проучавати као школски примјер незаконитости.

У даљем току излагања децидно наводимо повреде поступка и материјалне повреде Закона о попису које је учинио директор Агенције за статистику БиХ, због чега су поменути незаконити правни акти у супротности са Законом, те се морају поништити.

У намјери да се проблем ријеши хитно и на најбезболнији начин захтјеви за стављање ван снаге наведених аката одмах су упућени директору Агенције за статистику, Савјету министара БиХ, а о томе је вођена расправа и у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ. Благовремене захтјеве за стављање ван снаге незаконитих аката су упутили Влада Републике Српске, Републички завод за статистику Републике Српске и Миљан Попић, замјеник директора Агенције за статистику БиХ из реда српског народа. Захтјеви за стављање ван снаге поменутих аката упућивани су из разлога што се предметним актима вријеђају људска права и основне слободе чије се осигуравање гарантује Уставом Босне и Херцеговине и уставима оба ентитета, као и Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода и њеним протоколима који се директно примјењују у БиХ, а посебно:

- слобода мисли, савјести и вјере,
- слобода изражавања,
- право на слободу кретања и пребивалишта,
- права дјетета гарантована Конвенцијом УН о правима дјетета,
- гарантовано уставно начело недискриминације при заштити људских права по основу пола, расе, језика, вјере, националног и социјалног поријекла, повезаност са националном мањином и др.

С обзиром да је БиХ демократска држава која функционише у складу са законом и на основу слободних и демократских избора, актима који се оспоравају угрожена су и начела правне сигурности и законитости. Међутим, господин Јукић није желио или није могао да измијени своју незакониту одлуку из њему познатих разлога, а о томе није постигнута сагласност ни у Савјету министара БиХ ни у Парламентарној скупштини БиХ чији је Представнички дом такође расправљао о наведеном Програму и то на 5. хитној сједници, с обзиром да је и у тим, највишим тијелима у БиХ, била изражена подјела око тог питања не према праву него према припадности конститутивним народима.

Наведена људска права, која су у складу са Уставом БиХ обухваћена и материјалним одредбама Закона о попису, повријеђена су поменутиим Програмом и Одлуком о „усвајању“ тог акта из сљедећих разлога:

Уставно право и основна слобода сваког човјека и грађанина, као суштински дио његовог бића и његове интиме је **слобода мисли, савјести и вјере**. У том смислу, у попису је сваком лицу законским рјешењима гарантована заштита личних података, те право и обавеза да пописивано лице да тачне и потпуне одговоре на питања у пописним обрасцима (чланови 11. став 1. и 43. Закона о попису).

Чланом 44. наведеног Закона предвиђене су санкције за лица која противно вољи лица обухваћеног пописом утичу на то да се лице против своје воље изјасни о етничкој или националној припадности или вјери. ИМО је у тачки 24. резимеа свог Тринаестог извјештаја о попису констатовала сљедеће: „Становништво је било добро упознато са Пописом и жељело је да учествује. Међутим, неке дезинформацијске кампање у организацији политичких или вјерских група, са циљем да кажу људима "исправан" начин одговарања на питања о етничкој припадности, вјероисповијести и матерњем језику, или да охрабри грађане који живе у иностранству да дођу у БиХ да буду пописани, су затрвали извођење операције. Нажалост, ове кампање и гласине нису оповргнуте ефикасном службеном комуникацијском кампањом и системским службеним реакцијама“.

Такође, у тачки 29. резимеа Тринаестог извјештаја ИМО наведено је сљедеће: „Фаза обраде података требало би да омогући да се направи разлика између резидентног и нерезидентног становништва, коришћењем одговора на питања од 1 до 7, али и на питања о мјесту школовања или рада, пошто су неким људима одређене незваничне кампање сугерисале да одговоре на питања од 1 до 7 тако да буду узети у обзир као резиденти“.

У Тринаестом Извјештају, у дијелу који се односи на услове и општу атмосферу пописивања, у тачки 50, констатовано је и сљедеће: „Неке групе које су вршиле притисак су организовале дезинформацијску кампању, позивајући људе који живе у иностранству да дођу у земљу да се попишу ако не желе да изгубе своју имовину и држављанство. Неки људи су доста новца потрошили како би дошли, и кад им је објашњено да су се могли пописати преко интернета били су врло несретни што су потрошили новац за долазак када нису морали“.

Када је у питању Закон о попису осим пописивања сталних становника у БиХ, што је децидно регулисано чланом 7. Закона о попису, а у вези са чланом 2. став 1. тачке а) и б) истог Закона (дефиниције) вршен је и попис држављана БиХ са привременим радом и боравком у иностранству што је регулисано чланом 40. Закона о попису. Дакле, ријеч је о потпуно двије различите категорије становника. Основни проблем у спорним актима господина Јукића је што су ове двије категорије потпуно измијешане тј. у резидентно или стално становништво се увршћавају и лица која су заправо нерезиденти, јер живе или раде у другим државама, које нису сусједне БиХ. Стога је евидентно и неспорно да таква лица не могу да испуне законске услове да буду стални становници и очигледно је да не могу да проводе свој дневни одмор у БиХ, како је то прописано чланом 2. став 1. тачка а) Закона о попису.

Дакле, као да није било довољно што су неформалне групе разним средствима и притисцима утицале на нерезиденте да се попишу као резиденти, чиме су кршили слободу мисли, савјести и вјере, него то чини својим незаконитим актима и господин Јукић.

Будући да је Попис заснован на **слободној изјави воље** лица које се пописује (што је остављено на поштење и савјест онеме који даје податке), те да се додатно не провјеравају наводи које лице даје, нити пописивач може да утиче на изјаву пописаног лица, очигледно је, а што је ИМО и констатовао, да су бројне неформалне групе разноразним снажним притисцима путем електронских медија, интернет страница, билборда, плаката и сл. утицале на изјашњавање у вези са сензитивним питањима. Господин Јукић увео је 196 000 спорних пописница у даљи процес обраде података, тврдећи већ приликом објављивања Програма дана 18.05.2016. године, да ће наведена лица бити стални становници БиХ. Притом, није узето у обзир да су наведена лица у питању број 40 (мјесто рада/школовања) одговорила на такав начин да је потпуно јасно да не може бити ријечи о резидентним особама, с обзиром да им је мјесто рада и школовања у државама које нису сусједне БиХ. Важно је напоменути да у контингенту од 196 000 пописница није ријеч о лицима која су поучена инструкцијама од стране одређених група (што се види и из ИМО извјештаја), како да одговоре на питања из пописнице тако да буду резиденти, а фактички то нису. Уколико су и такве пописнице биле формално исправно попуњене, ушле су у обраду као неспорне пописнице, а број таквих пописница је врло висок што је показао и контролни попис. Ријеч је о незапамћеном препописивању у европској пракси. Контингент од 196 000 пописница су оне пописнице за које је евидентно утврђено да су спорне, а господин Јукић је свим лицима која се налазе на таквим пописницама дао статус резидента, иако за то нису постојали законски услови.

Слобода изражавања, као и претходно право слободе мисли, савјести и вјере је спорним актима господина Јукића повријеђена на посебно драстичан начин, јер је незаконитим Програмом, а посебно коришћењем тзв. пробабилистичког метода дозвољено мијењање оригиналних одговора на пописницама, дакле, исказане воље појединца, што је супротно Закону о попису, по којем лице мора приликом пописивања дати потпуне и тачне одговоре, те му се недостајући одговори не могу импутирати, нити дати одговори мијењати.

Право на слободу кретања и пребивалишта је повријеђено на тај начин што није уважена чињеница, гдје пописано лице живи, гдје ради и слободно се креће. Већ је наведено да су лицима која живе у иностранству од стране одређених група упућиване лажне пријетње како ће остати без имовине у БиХ или ће изгубити друга права, ако не испуне пописницу као да су резидентна лица. Попис се проводи, прије свега, из економских, демографских и социјалних разлога. У том смислу, резултати пописа ће имати своје манифестације и посебан значај на сталне становнике у БиХ, који су као порески обвезници заправо, у највећем дијелу и финансијери пописних активности, кроз буџете БиХ, ентитета и Дистрикта Брчко. Програмом господина Јукића се у знатној мјери крши право на слободу кретања и пребивалишта, јер се незаконито евидентирају нерезиденти, као да су стални становници, иако на питање број 40 (мјесто рада/школовања) у спорним

пописницама пописана лица тврде да се школују или раде у земљама које нису сусједне БиХ.

Права дјетета гарантована Конвенцијом УН о правима дјетета, као једно од најосјетљивијих права с обзиром на категорију која се тим правима штити, такође су повријеђена Програмом господина Јукића. Закон о попису, који је усклађен са овом Конвенцијом, у члану 11. прописује да о дјечи до 15 година податке може дати само један од родитеља, усвојилац или старатељ, што је у овој одредби таксативно одређено. Супротно томе, Програм господина Јукића предвиђа да се у процесу обраде уврсте и пописнице у којима су дјеца дала податке за себе, мада Закон у члану 43. предвиђа казнене санкције за родитеље, усвојитеље или старатеље уколико не дају податке за дијете млађе од 15 година. **Да повреда права буде гора, противзакониту препоруку да се уврсте овакве, незаконите пописнице у обраду података, дао је и ИМО, чиме је ИМО заправо, прекршио своја овлашћења, јер је умјесто мониторинга пописа почео да поступа на такав начин да фактички мијења Закон о попису, иако је одредба по којој дјеца млађа од 15 година не могу давати податке за себе, заправо међународни стандард и као таква је увршћена и у законе других земаља које врше попис. На незаконитост такве препоруке ИМО је више пута упозорен од стране Завода.** Увршћавањем, оваквих нелегалних пописница у Програму, прекршен је члан 16. Конвенције УН о правима дјетета, којим се гарантује да „ниједно дијете неће бити подвргнуто произвољном или незаконитом уплитању у његов приватни живот, породицу, дом или дописивање, нити незаконитим нападима на његову част и углед“. У ставу 2. истог члана је наведено да: „дијете има право на законску заштиту против таквог уплитања или напада“. Према томе, без обзира на чак двије директне одредбе Закона о попису којима је заштићено дијете до 15 година старости да не може да даје податке у попису (међу којима су и лични подаци, подаци о здравственом стању, имовини, сет економских питања и сл.). Програмом господина Јукића се ова права свјесно крше. Свјесно, јер је директор Агенције више пута упозорен да предмет обраде не могу бити незаконите пописнице. Дјеца испод 15 година не могу да схвате значај података које дају, нити да правилно одговоре на изузетно комплексна питања из пописнице.

Приликом усвајања Програма господин Јукић је навео да је Програм у потпуности усклађен са препорукама Међународног мониторинг тима. Завод овдје истиче непобитну чињеницу да неке од кључних препорука Међународног мониторинг тима нису у складу са Законом о попису. Осим тога, на прес конференцији одржаној у Делегацији Европске комисије у Сарајеву дана 26.05.2016. године, предједавајући УО ИМО господин Питер Еверерс је јасно изнио свој став о односу препорука које је давао његов тим и Закона о попису, гдје је примарни значај дао Закону. Ово је и једино могуће рјешење и то је морало бити јасно господину Јукићу. Не само што Закон о попису, уопште не помиње ИМО, него у члану 2. јасно прописује да је примјена међународних одредаба супсидијарна у односу на Закон. Како је и Меморандумом одређено

да Попис организују и реализују органи власти, тијела и институције у БиХ у складу са наведеним Законом, очигледно је да је Програм господина Јукића заснован на препорукама које су у супротности са законом – незаконит, а то у својим писмима индиректно признаје господин Еверерс, тврдећи да је одговорност за примјену наведених препорука на директору Агенције, који је донио Програм.

Гарантовано уставно начело **недискриминације** при заштити људских права по основу пола, расе, језика, вјере, националног и социјалног поријекла, повезаност са националном мањином и др. је потпуно срушено Програмом господина Јукића. Закон о попису је заснован на пуној равноправности конститутивних народа и осталих. Према том принципу, а према резултатима посљедњег пописа становништва у БиХ, формиране су пописне комисије у јединицама локалне самоуправе, одређени државни и ентитетски инструктори, градски/општински инструктори и што је најважније пописивачи, који су непосредно у домаћинствима попуњавали пописнице.

Чланом 13. Закона о попису одређена је равноправност језика и писма и приликом штампања пописног материјала и приликом одговора у пописним обрасцима.

Чланом 14. Закона о попису је такође гарантовано право националним мањинама да имају право да добију примјерке пописних образаца, на језику и писму своје националне мањине. Такође, у члановима 19, 24. став 3. и 26. ставови 2, 3, 4 и 5. Закона о попису исказане су одредбе које се тичу националне заступљености учесника у попису. У ситуацији у којој је и Парламентарна скупштина БиХ организована у два дома, од којих је један Дома народа, који гарантује равноправност конститутивних народа и осталих донијела Закон о попису, који садржи мноштво одредаба о равноправности и националној заступљености, самовољан акт господина Јукића и његове посљедице представљају заправо удар на основне елементе правног система у БиХ. Стиче се утисак да је у конкретном случају појединац јачи од институција система и Уставом гарантованог механизма заштите националних права становника БиХ. Такође, парадокс је да господин Јукић као индивидуалац својим незаконитим актима не само да одређује ко ће бити становник БиХ него и каква ће бити национална структура у једној држави. То право нису имали ни императори.

Завод сматра да је посебно важно истаћи члан 19. став 3. Закона у којем је одређено да национална структура особља које ради на уношењу, обради и контроли података пописа одражава националну структуру становништва БиХ према посљедњем попису становништва. Ова одредба практично уређује да се у изузетно важном и осјетљивом процесу обраде података не дешавају злоупотребе или кршења права по националној основи. Међутим, шта вриједи законска одредба кад господин Јукић својевољно „усвоји“ акт којим он лично одређује ко ће бити резидент, а ко неће, што је наравно противзаконито, јер је господин Јукић, као индивидуа припадник само једног конститутивног народа

(притом је ирелеватно који народ је у питању). Другим ријечима, господин Јукић је својим поступком „скршио“ Закон о попису и његове темељне принципе.

Програм је морао бити разматран на Централном пописном бироу, као највишем пописном тијелу, јер то Закон изричито одређује у члану 24. став 2, што је свакако, у вези са ставом 3. истог члана у којем је обезбијеђена равноправна национална заступљеност у Централном пописном бироу. На размјеру повреде националних права коју је доношењем незаконитог Програма починио господин Јукић и да је имао свијест о томе, указује и чињеница да је истим чланом и ставом одређено да је директор Агенције за статистику по службеној дужности и председавајући Централног пописног бироа. Дакле господин Јукић је своје двије функције довео у директан сукоб што се не може толерисати.

Право на недискриминацију је нарочито важно када је у питању одређивање сталног становништва у БиХ у складу са Законом. Попис, као најсложенија статистичка активност, је требало да се спроводи по начелима статистике као науке, и од стране статистичких институција, чија је то дјелатност. Дакле, да би се спровела ова активност потребна је професионалност и објективност у раду. Попис је значајан, прије свега, као економско, социјално и демографско питање. У том смислу, да би се добили очекивани, поуздани и релевантни резултати пописа потребно је поштовати критеријуме одређене Законом за утврђивање статуса сталног становника у Босни и Херцеговини. Статус ових лица, њихове обавезе, права и дужности, значајно се разликују од лица која су настањена, школују се или раде у иностранству, а држављани су БиХ. У јавности је створена погрешна перцепција подстакнута од стране медија и појединих политичких субјеката да се пописом обесправљују права држављана БиХ у иностранству, што заиста нема никакве везе ни са пописом, као техничким и стручним питањем, ни са статистиком као науком. Стални становници у пуном капацитету учествују у животу земље у којој имају уобичајено мјесто становања односно у земљи у којој су резиденти. Стални становници плаћају све директне и индиректне порезе, остварују права из здравственог, пензијског и инвалидског осигурања, везани су за правни систем земље у којој живе и сл. Стални становници од својих прихода дакле, финансирају државу у којој живе и заједничке потребе њених становника укључујући судове, војску, полицију и друге органе, а наравно и статистичке институције које проводе попис. Нерезиденти такве обавезе немају. Они их остварују у другим државама, у којима су резиденти. Та разлика се може доказивати и даље на великом броју примјера, али сматрамо да је ово питање из претходно наведених чињеница потпуно разјашњено. Ипак, господин Јукић сматра да лица која раде и школују се у другим државама и не проводе дневни одмор у БиХ јесу резиденти, иако законске одредбе говоре сасвим супротно. Закон је ту савршено јасан, у члану 7. став 2. наведено је сљедеће: „пописана лица која не испуњавају критеријуме који су успостављени дефиницијом уобичајеног мјеста становања у мјесту пописивања, односно не живе нити се

очекује да ће живјети у мјесту пописивања, у непрекидном периоду од барем 12 мјесеци сматрају се привремено присутним лицима и стога их не треба рачунати у укупан број становништва тог пописаног подручја“. Дакле, лица која су на питању број 40. у пописници (мјесто рада/школовања), одговорила да раде или се школују у земљи која није сусједна БиХ и не могу да имају уобичајени дневни одмор, извјесно не испуњавају критерије одређене законом да буду стални становници.

Увршћавањем 196 000 пописница које су спорне у резидентно становништво господин Јукић је не само драстично измијенио број сталних становника, него и резултате пописа учинио потпуно нерелевантним и непримјењивим. Узимајући у обзир да пописано лице треба да да око 100 одговора у пописници, укључујући и варијабле, онда се може схватити у којим размјерама је чин господина Јукића нанио штету попису у БиХ. Погрешни су милиони података и свако будуће истраживање је доведено у питање. Поред тога, увођењем нерезидената у статус резидента, не само да ће се утицати на социјалне, економске и демографске токове, него је незаконитом Одлуком и Програмом у великој мјери измијењена национална структура у Босни и Херцеговини. То наравно, изазива дугорочне посљедице. Стога се Попис због аката господина Јукића од статистичког заправо претворио у изузетно комплексно политичко питање. То наравно, изазива и општу правну несигурност и угрожава људска права и слободе чија ће манифестација бити посљедица нереалних и незаконитих резултата пописа.

Готово сва људска права изражена у каталогу права могу да буду или ће бити угрожена на основу незаконитих резултата пописа. Имплементацијом таквих резултата у законска рјешења, стратегије, планове, пројекте и сл. биће несумњиво повријеђена и права појединаца која би им припадала у домену запошљавања, школства, здравствене заштите и сл. Поред тога, резултати пописа, због нереалног и фиктивног броја сталних становника, ће дефинитивно утицати на расподјелу прихода између јединица локалне самоуправе, што све чини живот појединца и утиче на остваривање његових права.

У даљем тексту Отворене књиге систематски наводимо уз одговарајуће доказе повреде поступка и материјалних одредби Закона, при „усвајању“ спорних аката од стране господина Јукића, те правно образлажемо већ изнесене ставове. Наведени докази јасно говоре о великом броју императивних законских одредби које је прекршио господин Јукић и сматрамо да их је у цјелости потребно навести у овој књизи, да би се видјеле размјере незаконитости које су почињене од стране директора Агенције, а што је директно утицало на кршење права и слобода пописаних лица и учесника у попису.

Повреде поступка

1. Директор Агенције за статистику БиХ је спорни Програм „усвојио“ Одлуком о усвајању јединственог програма обраде података пописа становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године, која је објављена у Службеном гласнику БиХ, број 38/16 од 24.05.2016. године. Наводи се да је директор поменуто Одлуку „прописао“.

Да је директор Агенције могао да на основу члана 20. и 28. Закона о попису „усвоји“ поменути Програм, не би му требала Одлука коју је „прописао“. Међутим, како је директор Агенције за статистику БиХ сам „усвојио“ и Програм, јер како је изјавио око Програма није било сагласности ни у Агенцији за статистику БиХ, и то потврдио, што се види из текста наведене Одлуке, није му ни требала наведена Одлука, која је у форми некаквог указа. Међутим, апсурдно је зашто се у правном основу Одлуке, директор Агенције позива на члан 8. Закона о статистици Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 26/04 и 42/04), јер су тим чланом регулисане надлежности Агенције за статистику БиХ, а не надлежности директора, што је у директном сукобу са чланом 28. Закона о попису, у којем су наведена овлашћења директора, као појединца. Да је законодавац, приликом доношења Закона о попису имао намјеру да да овлашћење директору Агенције за статистику БиХ, то би у Закону било и наведено, као што је то наведено за методологије и пописне обрасце. Закон о попису изричито регулише у члану 20. тачке ц), д), е) ф) да се методологије и пописни обрасци утврђују од стране Агенције за статистику БиХ. То значи несумњиво да прије него што директор пропише ове акте, они морају бити утврђени од стране Агенције за статистику БиХ, и да то не може директор самостално да учини. Осим тога, поменуте методологије се доносе уз учешће ентитетских завода у њиховој изради, или у сарадњи са ентитетским заводима, кад је у питању јединствена методологија за формирање и вођење јединствене евиденције и јединственог регистра просторних јединица. Напомињемо, да су и пописни обрасци и Методологија пописа прије објављивања имали сагласност све три статистичке институције, што приликом доношења Програма није био случај.

Да би се акт утврдио у Агенцији за статистику БиХ потребно је о њему постићи сагласност, те не може бити плод индивидуалне одлуке директора. Већ смо напоменули да је чланом IV Одлуке о оснивању Агенције за статистику Босне и Херцеговине регулисано да се одлуке доносе консензусом.

Према томе, директор Агенције за статистику БиХ је морао имати сагласност за наведени акт од оба своја замјеника. Међутим, господин Јукић је изјавио да није имао сагласност својих замјеника за доношење акта, а замјеник директора из реда српског народа господин Миљан Попић се и на конференцији за штампу успротивио доношењу програма.

Оспорени акти су индивидуални акти директора, спроведени супротно наведеној законској процедури, јер је директор Агенције за статистику БиХ,

један „прописао“, а други сам „усвојио“ (што је правно немогуће и што ниједан суд, а посебно Уставни суд не може толерисати). Предметни акти евидентно у супротности један с другим.

2. У уводу Одлуке и Програма правни основ није добро наведен зато што правни основ за утврђивање Програма могу бити искључиво чланови 20, 21. и 24. Закона о попису, који се у попису мора примјењивати као *lex specialis*, с обзиром да се Попис као најважнија статистичка активност уређује посебним Законом. Чланови 20, 21. и 24. Закона о попису директно се односе на Јединствени програм обраде података и њима је децидно и стриктно регулисана процедура израде и утврђивања овог акта, а такође и неопходност расправљања о садржају предметног акта пред Централним пописним бироом. Члан 28. Закона о попису уопште не помиње Јединствени програм.

3. Такође, у уводу Одлуке стоји да директор Агенције прописује поменути Одлуку. Као што је познато, одлука се доноси и не може се прописивати, те је недопустиво да тако нешто у одлуци стоји и таква одлука није формално исправна. У Закону о попису нигдје не стоји овлашћење директора, ни у једном члану, да може да донесе одлуку о „усвајању“ поменутог Програма. Дакле, директор је поменути Програм „прописао“ без овлашћења, чиме је прекорачио овлашћења која има, а што је разлог за побијање предметног Програма.

4. Директор не може прописати Одлуку о усвајању Програма, с обзиром да је Одлука у овом случају индивидуалан акт директора. Јасно је да се Програм не може усвојити, јер документи који се доносе усвајањем нису појединачни, него се за њих претходно гласа. Будући да нико није гласао за поменути Програм, оваква Одлука је правно ништавна. Осим тога, у Закону о попису нигдје не стоји да се Програм усваја, него утврђује, и то од Агенција за статистику БиХ. Дакле, очигледно је да се у овој Одлуци измишљају надлежности директора којих нема и које у правном систему не могу бити стварне.

5. У члану 1. Одлуке стоји да се Јединствени програм „усваја“ и то да ће се спроводити на нивоу Босне и Херцеговине – што аутоматски значи да се неће спроводити на нивоу ентитета. У том случају Програм не може бити јединствен.

6. У члану 2. Одлуке стоји да је Јединствени програм саставни дио Одлуке. Будући да је Јединствени програм самосталан подзаконски акт чије је егзистирање предвиђено Законом као услов за доношење резултата пописа, Програм не може никако бити саставни дио Одлуке. Као што је наведено, Одлука је појединачни акт директора, а Програм је подзаконски акт и није појединачан, с обзиром да у његовој изради учествују све три статистичке институције што је наведено у члановима 20. и 21. Закона о попису. Дакле, из ове Одлуке би произишло да је хијерархијски виши подзаконски акт Програм у саставу Одлуке директора, као нижег правног акта – а то правно није могуће.

7. У члану 3. Одлуке Агенција за статистику БиХ одређује да су Агенција, Федерални завод за статистику и Републички завод за статистику Републике Српске надлежни за спровођење активности из Јединственог програма. Као што је познато, надлежности статистичких институција у спровођењу пописа су одређене Законом о попису тако да директор Агенције за статистику Босне и Херцеговине не може прописивати шта су надлежности Федералног завода за статистику и Републичког завода за статистику Републике Српске. Статистички систем у БиХ чине заједнички три статистичке институције, два завода за ниво ентитета и агенција за ниво БиХ, како је и регулисано законима о статистици у БиХ и ентитетима, као и члановима II, III, IV и V Одлуке о оснивању Агенције за статистику БиХ. У члану III наведене Одлуке је регулисано, у ставу 1. „да Агенција не може имати било какву надлежност над заводима за статистику ентитета“ („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 4/97). Ентитетски заводи, у складу са законима о статистици, имају своје директоре, те је овај став у Одлуци, такође, правно немогућ.

8. У члану 4. дефинише се да поменута Одлука ступа на снагу даном доношења, што је у супротности са правним основом Одлуке, у коме стоји да се Одлука прописује, а не доноси, као и чињеницом да се Одлука објављује у Службеном гласнику Босне и Херцеговине. Уколико се одлука у чијем је садржају наведено да је њен саставни дио и подзаконски акт који се обавезно мора донијети по закону објављује у Службеном гласнику БиХ, онда таква одлука може да ступи на снагу тек по објављивању у Службеном гласнику, најраније даном објављивања. У том смислу све активности и радње по овој Одлуци и њеном доношењу прије њеног објављивања у Службеном гласнику биле би правно неважеће и незаконите, те ни овај члан није правно могућ.

9. Одлука није сачињена у складу са јединственим номотехничким правилима, који се користе при изради прописа на нивоу БиХ.

Директор Агенције за статистику БиХ по Закону о попису и Закону о статистици Босне и Херцеговине нема овлашћење да дјелује у своје име. Како је директор изјавио да за наведену Одлуку није имао сагласност у Агенцији, очигледно је да је морао дјеловати у своје име, те је спорни акт који је донио самовољан и индивидуалан.

Из наведеног је очито какво је правно знање господина Јукића и његових сарадника. На Одлуци која има укупно четири члана направили су десет таквих правних грешака и противзаконитих радњи да по било којем од наведених основа таква Одлука би се морала ставити ван снаге.

Приликом усвајања Програма, директор Агенције је на питање новинара одговорио да ће пописана лица у свим спорним пописницама (196 000), по Програму бити резиденти, што није могао да изјави, прије него што је извршена обрада података за спорне пописнице. Према томе, јасно је шта је циљ Програма, не да уврсти спорне пописнице у процес обраде, него да 196 000 лица, чији је статус споран, добију статус резидента. Такође је јасно да за свако понашање постоји одређени мотив.

Незаконитости у процедури усвајања Програма

1. У изради Програма морали су да учествују ентитетски статистички заводи, а нису. Програм који је усвојио директор Агенције представља за ентитетске заводе потпуно другачији документ од ранијих приједлога са којима су били упознати. Према томе, прекршен је члан 21. тачка б) Закона о попису, због чега је поменути Програм незаконит.

2. Програм, по Закону, утврђује Агенција за статистику БиХ, а није га утврдила, јер у Агенцији није било сагласности око Програма, што је директор Агенције, сам изјавио, чиме је повријеђен члан 20. став 1. тачка ц) Закона о попису. Дакле, Програм није утврђен од стране Агенције за статистику БиХ, како то Закон налаже, него је „усвојен“ од стране директора.

У прилог тврдњи Завода да око Програма није било сагласности у Агенцији за статистику Босне и Херцеговине, говори и електронска порука замјеника директора Агенције, господина Миљана Попића упућена члановима Централног пописног бироа дана 05.07.2016. године, поводом писма Федералног завода за статистику Босне и Херцеговине, а у којој између осталог подсећа на чињеницу да Јединствени програм обраде није усклађен са Законом о попису.

3. Програм који је „усвојио“ директор Агенције за статистику БиХ није разматран на Централном пописном бироу, нити је о њему постигнута сагласност, јер је Јукићев Програм другачији од Приједлога програма који је раније достављен Централном пописном бироу, краћи је за 14 страница, а садржи и измјене и допуне.

Директор Агенције је прекршио члан 24. став 2. Закона о попису, у којем је децидно прописано да Централни пописни биро не само да, у складу са тачком ф) разматра програм за обраду пописне грађе са системом шифрирања, него да и у складу са тачком е) разматра технологије које ће се користити за уношење података, софтвере и начин обраде података. Будући да је директор Агенције, у складу са чланом 24. став 5. по службеној дужности и предсједавајући Централног пописног бироа, очигледно је да је у сукобу са функцијама које обавља. Дакле, у тренутку „усвајања“ Програма господин Јукић је морао знати да „усваја“ Програм који претходно није разматран на Централном пописном бироу, како је то Закон прописао.

4. Против „усвајања“ наведеног Програма је био и замјеник директора Агенције за статистику БиХ, из реда српског народа, господин Миљан Попић. Пошто је Одлуку и Програм, који се тичу обраде прикупљених података, „усвојио“ сам, као индивидуални акт, директор је повриједио, на крају пописног процеса, све одредбе Закона о попису које се тичу националне заступљености учесника у попису, исказане у члановима 19, 24. став 3. и 26. ставови 2, 3, 4 и 5. поменутог Закона. Будући да састав чланова Централног пописног бироа, као највишег пописног тијела, одражава равноправну

заступљеност сва три конститутивна народа и нерасправљање Програма пред овим тијелом представља најгрубљу повреду наведеног принципа израженог у Закону.

Материјалне повреде одредаба Закона о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године

1. Прекршен је кључни члан 7. којим се утврђује стално настањено становништво, а посебно ставови 2. и 3, јер се укупан број стално настањеног становништва у БиХ не утврђује у складу са поменутиим одредбама, нарочито када се узме у обзир питање број 40 (мјесто рада/школовања). У ставу 2. је децидно наведено да пописана лица која не испуњавају критеријуме који су успостављени дефиницијом уобичајеног мјеста становања у мјесту пописивања да се сматрају привремено присутним лицима и да их стога не треба рачунати у укупан број становништва тог подручја. Лица у спорним пописницама су изјављивала да раде или се школују у другој држави, која није сусједна БиХ, чиме су сама изјавила да не испуњавају критеријуме успостављене дефиницијом уобичајеног мјеста становања у мјесту пописивања, јер је у складу са чланом 2. став 1. тачка а) Закона, уобичајеног мјеста становања мјесто у којем лице живи и обично проводи свој дневни одмор, што код наведених лица евидентно није могуће. Ставом 3. је регулисано да укупан број становника такође укључује и цивилна лица која дневно прелазе границу да би радила или се школовала у другој држави. Према томе, лица која се налазе на спорним пописницама и удаљена су хиљадама километара очигледно не могу дневно прелазити границу ради рада или школовања у другој држави. Стога је директор Агенције за статистику БиХ у свом Програму у резидентно становништво противправно уврстио становнике, који нису могли имати статус резидента.

2. Најгрубље је прекршен члан 11. став 2. Закона о попису, јер су у обраду података увршћене пописнице у којим су дјеца до 15 година, податке дала сама за себе, мада је изричита законска одредба да су податке за поменуту дјецу могли дати само један од родитеља, усвојилац или старатељ. Тиме је у Попис увршћено 12 500 незаконитих пописница.

3. У Програму је предвиђено да ће коначни резултати пописа обухватити само укупан број становника на свим нивоима власти, а да ће објава преосталих података бити реализована сукцесивно, у складу са Планом дисеминације података пописа. С обзиром да су и преостали подаци који се планирају објавити сукцесивно коначни резултати пописа, те да се планирају објавити ван законског рока, ти подаци би били незаконити. Одредбама члана 37. Закона о попису, које се односе на објављивање резултата пописа прописано је да Агенција и ентитетски заводи за статистику утврђују пописне табеле и објављују резултате пописа и то „резултате пописа одређене јединственим

програмом за обраду података у периоду од 01.07.2014. године до 01.07.2016. године“.

Напомињемо, да за објављене резултате пописа није у цјелости обављена екстерна валидација.

4. Предложеним Програмом обраде података и употребом пробабилистичке и детерминистичке методе мијењају се и оригинални одговори на пописницама, што је забрањено, под пријетњом санкцијама, у казним одредбама, и то члановима 43. и 44. Закона о попису.

5. У Програм није уврштена ни постпописна анкета, као један од најважнијих сегмената пописа, што је супротно члану 6. Закона о попису.

6. Није поштован ни члан 36. Закона о попису којим се обавезују све институције које посједују базе података и евиденције да их уступе Агенцији у циљу провођења статистичке контроле тачности и квалитета података прикупљених на терену.

Завод напомиње, да због било које од наведених, бројних повреда Закона, поменути акти не би могли ступити на снагу, а камоли кад су оне учињене кумулативно.

Нико, па ни директор Агенције за статистику Босне и Херцеговине, не може имати више власти и права, него што је то законом дозвољено. Директор је кршењем Закона о попису угрозио резултате пописа и изјаве воље грађана које су дали у попису, те је прекршио законом уређена правила о националној структури у активностима на попису, чиме је у највећој могућој мјери прекорачио границе својих овлашћења.

Босна и Херцеговина је по Уставу демократска држава која функционише у складу са законом и која треба да обезбиди владавину права. Све наведено указује да су акти господина Јукића донесени на начин на који се врши деструкција правног система у БиХ и жалосно је да су такви акти могли бити подржани од лица која врше најодговорније функције у држави и од представника у Парламенту који су чак дали подршку флагрантном кршењу одредаба Закона којег су и сами усвојили у сложеној законодавној процедури.

МЕДИЈСКА КАМПАЊА И ПРИТИСЦИ НА СЛУЖБЕНА ЛИЦА У ПОПISУ

Вријеме даје одговоре на сва питања. Ко год погледа из перспективе 2016. године, када су већ од стране Агенције и Федералног завода за статистику објављени резултати пописа који нису у складу са Законом, становништво у БиХ је сасвим свјесно да такви резултати пописа нису ни тачни ни поуздани ни објективни, што је био суштински задатак пописа. У нормалним околностима лаж и неистина не могу бити тријумф, непоштење у односу према професионализму не може имати примат. Лажни резултати пописа су заправо лоши резултати и то ће вријеме сигурно показати, због чега сматрамо да су због угледа и стручности, заправо, Агенција и Федерални завод на губитку. Међутим, да би оно што је суштински лоше и незаконито могло да перцепира као позитивно и представљено да је у интересу народа, била је потребна снажна медијска кампања у служби мотивације. Важно је истаћи притиске којима су Завод и његови запослени, као и многобројни пописивачи и остало службено особље у попису били константно изложени, чему се Завод све вријеме јавно и јасно одупирао позивајући и поштујући законе и прописе.

Ентитетски инструктори су кроз извјештаје путем ЦМИС информационог система и путем електронске поште, обавјештавали Завод не само о пописивању на терену, него су и путем такве, службене комуникације наводили одређене непријатне ситуације са којима се пописно особље сусретало током пописа.

У извјештајима посебно је наглашено да су појединци који су били организовани и дјеловали у току пописивања, јавно ишли у домаћинства и давали инструкције лицима која су дошла из иностранства, на пар дана, како да се попишу и како да попишу лица која живе у иностранству, а чије су податке донијели на списковима, тако да се на почетку процеса дешавало да се у једној стамбеној јединици пописивао велики број лица, која фактички не би могла да чине домаћинство у оквиру дате стамбене јединице.

Такође, у извјештајима је истакнуто да су појединци који су били организовани у оквиру одређених етничких група пријетили организованим митингом и сличним врстама притисака, уколико ентитетски и општински/градски инструктори, односно пописивачи, не поступе по њиховим незаконитим налозима.

Наведени притисци су се могли разврстати и према облику у два доминантна начина на која су се испољавали при чему се нису бирала средства. Један од начина је био непосредна пријетња службеним лицима у попису, најприје према пописивачима, затим контролорима, па чак и ентитетским инструкторима који су вријеђани и називани погрдним именима, због чега су током пописа морали да буду позивани и да интервенишу представници МУП-а. Друга врста напада је била софистициранија, али не мање брутална, јер су се у „подобним“ медијима

објављивала имена пописивача и контролора који су оптуживани да нису хтјели да попишу припаднике одређене националности, што је апсолутно било нетачно. У том периоду, Завод је био потпуно отворен и транспарентан за било какав упит, приговор за рад на терену и стручно мишљење. Даноноћно је одговарано на велики број захтјева поменутих неформалних група. Без обзира што су такви захтјеви и приговори готово у правили били неосновани Завод је у складу са прописима одговорио правовремено на све упућене захтјеве.

Такође, у једном извјештају ентитетског инструктора забиљежена је информација да је пописивачу отет сав материјал који је имао код себе за задужени пописни круг, а дио материјала који је пописивач завршио лице је подерало у присуству пописивача. Са свим детаљима ентитетски инструктор је благовремено обавијестио Завод и ПКЛС. Завод и ПКЛС су у сарадњи са полицијом вратили пописни материјал који је наведено лице однијело у једну од општина Федерације.

Током пописа Завод је од стране ПКЛС-ова у одређеним јединицама локалне самоуправе обавјештаван да су свакодневно изложени притисцима, пријетњама, нападима, вријеђањима од стране лица која долазе из иностранства, а која су тражила да се попишу одмах тј. истог дана или наредног дана, под изговором да хитно путују.

Ове ПКЛС су у дописима наглашавале неопходност да се затражи помоћ припадника полиције (што су и радили) због заштите чланова ПКЛС-а, ентитетских инструктора, наглашавајући да такве проблеме имају и општински/градски инструктори и пописивачи приликом рада на терену.

И у Тринаестом ИМО извјештају наведени су притисци одређених група, а у тачки 50. је констатовано да су одређене групе организовале кампању дезинформација, позивајући људе који живе у иностранству да се попишу уколико не желе да изгубе своју имовину и држављанство. Одређен број људи потрошио је доста новца да дође, а када им је објашњено да треба да користе интернет процедуре било им је жао што су новац потрошили без разлога. Такође, у резимеу истог Извјештаја је констатовано да је основни проблем био онај са људима који живе у иностранству, било да их је пописивао присутни члан домаћинства или да су долазили у државу током пописа како би били пописани. Фаза обраде података требало би да омогући да се направи разлика између резидентног и нерезидентног становништва, коришћењем одговора на питања од 1 до 7, али и на питања о мјесту школовања или рада, пошто су неким људима одређене незваничне кампање сугерисале да одговоре на питања од 1 до 7 тако да буду узети у обзир као резиденти.

КАМПАЊА И ПАРАКАМПАЊА

Агенција за статистику БиХ је према члану 20. Закона о попису, између осталог, била задужена да **благовремено** информисе грађане о циљу, времену и садржају пописа, да организује, координише и води медијску кампању. Тим поводом урађени су тв спотови, радио рекламе, разни штампани материјали у виду брошура, новинских огласа, постера, билборда, стубних паноа, едиторијала. Међутим, поставља се питање благовремености и квалитета те кампање, само једне у низу ствари које су биле у надлежности Агенције, а која је лоше урађена.

Наиме, паралелно са млаком званичном кампањом вођена је и незванична, много интензивнија **паракампања** (такође разни спотови, брошуре, постери, прогласи, упутства) чији је превасходни циљ био да утиче на одређену популацију и „објасни“ на који начин да се изјасне на попису, али и на који начин да лица која по Закону не могу бити резиденти попуне пописнице како би добили статус резидента, чиме би се на крају утицало на исход коначних резултата пописа.

Упутство дијаспори: Како се исправно пописати?

Упутство како да се као припадник дијаспоре попишете на предстојећем попису. Сва три начина су у складу са Законом о попису и не представљају кршење тог закона. У суштини сви грађани БиХ који су у дијаспори а имају регистровано пребивалиште у БиХ и живе у БиХ мјесец дана а осталих 11 раде или студирају ван БиХ могу бити пописани као босанскохерцеговачки грађани. Уз то је довољно да осјећате односно очекујете да ћете се вратити у БиХ (у догледно вријеме?), што је наравно сан свију нас у дијаспори.

POPIS2013.net
Lica koja žive u inostranstvu
(BH dijaspora)

Opcija A
Popis putem Web obrasca
Najlošija opcija

Opcija B
Popis kao član domaćinstva koji se u trenutku popisa nalazi van BiH na radu/skolovanju

Opcija C
Dolazak u domovinu i popis u trenutnom ili prijeratnom prebivalištu

Ovako popisani bosanskohercegovački građani neće biti dio niti imati ikakvu ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, a njihova imovina može biti predmetom različitih spekulacija na lokalnoj i entitetskoj razini

Ovako popisani bosanskohercegovački građani, zajedno sa njihovom imovinom, imat će svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države

Jednako kao i kod Opcije B, na ovaj način popisani građani BiH zajedno sa njihovom imovinom, također će imat svoje mjesto i ulogu u svim unutrašnjim bosanskohercegovačkim odnosima, bit će dio svih socioekonomskih i demografskih analiza kako na razini te općine, entiteta/DB tako i na razini države.

www.popis2013.net

Слика 2. Упутство дијаспори како да се „исправно“ попише
(08.09. 2013. <http://popis2013.net/index.php?docid=975>)

Дакле, оно што је непоштено представљено је као поштено, а оно што је неисправно представљено је као исправно, како би се изиграла правила у пописницама и како би се демократско право манифестовано у пописном принципу „слободна изјава воље пописаног лица“ претворило у принцип „манипулација изјава воље пописаног лица“. Како је ИМО констатовао, између осталог, у свом 11. Извјештају „Сцена је препуштена политичким и вјерским организацијама да шире поруке које подстичу становништво да одговарају на питања пописа на неодговарајући начин. На примјер:

а) Организација “Попис 2013” израдила је летак који подстиче становништво које живи у иностранству да дођу у БиХ да се попишу, те објашњава како одговорати на питања од 1 до 7 о мјесту пребивалишта, како би били узети у обзир као стално резидентно становништво.

б) Удружење “Прстен” објављивао је овакве информације: “Учешће у попису је морална, грађанска и патриотска дужност свих Хрвата који потичу из БиХ. Одласком члана породице у БиХ током пописних дана са подацима за остале чланове породице, или давањем података члану породице који живи у Босни за све чланове породице који живе у Хрватској или у иностранству, бићете пописани у Попису.”

в) Удружење „Бошњаци“ слало је дијаспори поруке да не шаљу образац за лица П-1ИН, него да користе образац за лица П-1, те су давали инструкције да чак и лица која живе у иностранству **30 година**, уколико долазе на одмор у БиХ, треба да се сматрају одсутним краће од годину дана.

Ко је препустио сцену режисерима незваничних кампања? Јасно је да је то Агенција за статистику БиХ која је требала по закону да води званичну кампању. Осим тога, Агенција је донијела и званични протокол о односима с медијима, којим је заправо преузела одговорност за медијске иступе током пописа. Према томе, не само да Агенција није одрадила званичну кампању и промовисала вриједности и сврху пописа, што је требало да јача повјерење у Попис као статистичку дјелатност, него је Агенција потпуно заказала. Агенција није спријечила ни цурење података којима је располагала, јер не само да је давала податке страним институцијама и представницима појединих држава прије објављивања крајњих резултата пописа, Агенција није ни реаговала сходно наведеном Протоколу ни у моментима када су се медији позивали да прије обраде резултата пописа објављују табеле за које су наводили да су им извор статистичке институције. Заправо, недемантовањем таквих написа и изостављањем службене реакције Агенција је у ствари потврђивала паракампању, што је сигурно утицало на формирање неодговарајуће слике о попису у јавном мњењу.

Иако су у промотивним материјалима незваничне паракампање неријетко и сурово коришћена и злоупотребљавана дјеца преко којих су слате и политичке поруке јер су и дјеца сугерисала одраслима како треба да се изјасне на попису, Агенција за статистику БиХ, као надлежна за званичну промотивну кампању,

није нашла за сходно да реагује и макар декларативно се стави у заштиту дјече, која ни на који начин не би смјела да буду инструментаријум разних, очигледно, политичких акција. Тиме су прекршена и права дјече гарантована Уставом БиХ у складу са Конвенцијом УН о правима дјетета, о чему смо већ говорили.

Упозорење омбудсмана

Агенција, али и ИМО су остали ниједи чак и послије упозорења Институције омбудсмана за људска права БиХ која је констатовала да се **због пописа грубо крше права дјече** (11. 09. 2013. <http://www.nezavisne.com/novosti/drustvo/Djecu-iskoristili-u-propagandne-svrhe/208790>).

Тако је Агенција, прећутно и сагласно, своју диригентску палицу вођења медијске кампање препустила другима. Насупрот томе, Завод је у оквиру својих надлежности у медијским наступима упорно настојао да јавности укаже на правила пописа и пописивања, да демантује дезинформације о попису, због чега је био предмет сталних покушаја напада и критика наведених појединаца или група које су вршиле наведену паракампању у циљу фалсификовања резултата пописа.

С обзиром на то да је медијски простор знато више од штампе, радија и телевизије, те да обухвата и интернет чије су могућности огромне, уз коришћење мултимедија, поруке напријед наведених бројних организација и незваничних кампања су лако дистрибуисане најширим масама. Када се томе додају дезинформације да би, уколико се не попишу као стални становници иако су резиденти у другим државама, могли да изгубе имовину у БиХ уз губитак и других грађанских права, изазивајући тако неоправдан, али присутан страх код таквих лица, јасно је онда како се дошло до данашњих пописних проблема.

То је потврдио и ИМО у свом 13. извјештају констатујући да су одређене незваничне кампање, а које су огранизовале одређене политичке или вјерске групе, сугерисале људима како да одговре на питања у пописници да би били узети у обзир као резиденти, о чему смо већ писали.

Да су тренинзи, леци, прогласи, упутства и слични документи најозбиљније схваћени код изманипулисане дијаспоре, која је похрлила у БиХ да се попише у што већем броју као резиденти показало је и саопштење Агенције за статистику БиХ и то у јеку пописа, 11. октобра 2013. године, када је речено да Попис није попис власништва нити евиденција држављанства, гласача, пореских обвезника и да пописом никоме неће бити одузето никакво право.

Свједочења са терена

О **благовремености** и те реакције Агенције довољно ће рећи и један од извјештаја из првих сати пописа.

„Пописивач је имао ситуацију да је у једном домаћинству пописао 28 лица, мајку са својим синовима и њиховим породицама који су инсистирали да се ту попишу као привремено присутна лица која живе и раде у иностранству дуже од годину дана. Само је мајка члан тог домаћинства. У кући је затекао више од десет присутних лица. Индиције су да су њени синови дошли из иностранства само да се ту попишу“, дио је извјештаја једног од ентитеских инструктора који су радили на попису у Котор Варошу.

И у наставку су извјештаји који тачно и детаљно илуструју и доказују пописна дешавања из свих крајева.

„У појединим насељима пописивачи су изложени притиску грађана који захтијевају од њих пописивање чланова породице, који живе и раде у иностранству и који према методологији нису чланови поменутог домаћинства. ...Особоље са терена је скренуло пажњу на дјеловање неких чланова локалне заједнице који погрешно информишу становништво, а одређени људи инструктишу локално становништво како да дају одговоре на питања“, извјештај је Пописне комисије Града Бањалука за 06.10.2013.

„Обраћамо Вам се захтјевом да обратите пажњу на наша запажања, везано за доласке представника Агенције за статистику БиХ, који су се представили као државни инструктори. Прва њихова посјета била је 30.09.2013. када су констатовали да процедура није проведена по методологији, како је разговор текао даље, установили су да је процедура у потпуности испоштвана. При првој посјети су дали примједбу зашто је смањен број пописивача бошњачке националности, цитирамо „сведен на минимум“ што смо такође предочили, да би исти закључили да је опет све урађено у складу са процедурама. ...Обавјештавамо ВАС да је ПКЛС Општине Ново Горажде под свакодневним притисцима и захтјевима наведених државних инструктора, нећемо моћи испуњавати своје обавезе у складу са процедурама, да Попис приведемо крају“.

Овакви и слични вапаји људи који су у попису радили поштено и професионално, од јутра до мрака и сваког дана у седмици, са истинском жељом да допринесу да резултати буду тачни и квалитетни, били су свакодневни. Наведене реченице свједоче о свим потешкоћама и препрекама у попису који се без икакве статистичке логике претоврио у Сизифов посао.

Након готово три године услиједили су и резултати оваквог пописивања, настали према једнострано донесеном Програму директора Агенције који није у складу са Законом о попису. Тако је 30. јуна 2016. године, између осталог, саопштено да од укупног броја становника Бошњаци чине 50,11%, Срби 30,78%, те Хрвати 15,43%.

Ништа спорно нема у процентима, логична је реакција, међутим, уколико се зна да су одређени појединци и медији мјесец и по дана прије овог располагали готово идентичним подацима, односно процентима, онда разлога за бригу, као и разлога за безброј питања и те како има.

„Бошњака је 50,10%, Срба 30,80%, те Хрвата 15,41%“, дато је јавности у БиХ на знање 19. маја 2016. године, дан након што је директор Агенције потписао једнострано донесени програм обраде податка пописа.

- **1.764.000 Bošnjaka (50,10 posto)**
- **543.000 Hrvata (15,41 posto)**
- **1.085.000 Srba (30,80 posto)**
- **129.000 Ostali (3,68 posto)**

*Слика 3. Национална заступљеност по процентима која је готово идентична званичним резултатима
(19. 05. 2016. <http://www.avaz.ba/clanak/236571/zolic-bih-ce-imati-3-520-000-stanovnika>)*

Потпуно природно је поставити објективно питање да ли је Попис становништва, домаћинства и станова најобимније статистичко истраживање које представља подлогу за раличите развојне планове, или је у случају БиХ и нешто више од тога? Откуд то, да су мјесец и по дана раније, обзнањени баш подаци о националној заступљености, а не, рецимо, о проценту писмених? Због чега је проценат националне заступљености толико битнији од других? Како то да је дан након што је директор Агенције потписао спорни Програм већ била позната анализа националних крвних зрнаца и да ли је поменути спорни Програм био посљедица такве тежње? И најбитније од свих питања, како су подацима располагали људи који никакве везе с пописом нису имали, макар не наизглед? Јасно је да су таква лица била у функцији паракампање.

„Успјели смо браћо. Данас нас је више од 50 посто у Босни и Херцеговини. За 10 година ће нас бити 60 посто“, такође, прије званичне објаве резултата пописа, устврдио је вођа Исламске вјерске заједнице у БиХ, Хусеин Кавазовић, најављујући и неке нове пописне пројекте (25. 05. 2016. <http://mojkontakt.com/2016/05/opet-reis-kavazovic-uspjeli-smo-braco-bosnjaka-ce-u-bih-biti-vise-od-60-odsto/>).

Три године прије тог говора, „организовани су **ТРЕНИНЗИ о попису** за главне имаме, предсједнике опћинских одбора Илмије, предсједника Окружног одбора Илмије, директоре установа Исламске заједнице које дјелују на подручју Муфтилука и предсједнике актива вјероучитеља“.

**ISLAMSKA ZAJEDNICA
U BOSNI I HERCEGOVINI**

POČETNA ISLAMSKA ZAJEDNICA DINI ISLAM GLASNIK VIJESTI VAKTIJA

Prezentacija i trening o popisu stanovništva 2013. za područje Muftijstva zeničkog

Published in Maj 16, 2013 Štampa, El. pošta

Ured muftije zeničkog u saradnji sa Fondacijom "Popis 2013." jučer (15.05) je u Hotelu "Zenica" u Zenici organizirao prezentaciju i trening o predstojećem popisu stanovništva 2013. godine. Prezentacija i trening organizirani su za glavne imame, predsjednike općinskih odbora Ilmiје, predsjednika Okružnog odbora Ilmiје, direktore ustanova Islamske zajednice koje djeluju na području Muftiluka i predsjednike актива вјероучитеља.

Слика 4. Презентација и тренинг о Попису

(16. 05. 2013. <http://www.islamskazajednica.ba/vijesti/aktuelno/16643-prezentacija-i-trening-o-popisu-stanovnistva-2013-za-podrucje-muftijstva-zenickog>)

И национална заступљеност за Републику Српску била је, очигледно, позната и прије објављивања резултата пописа.

„Усвојена је методологија за утврђивање резултата пописа обављеног 2013. године. По овом попису Бошњаци чине скоро 14% становништва у РС и нису избрисани са тог дијела Босне и Херцеговине на ком су прије рата чинили трећину популације“ рекао је Бакир Изетбеговић, бошњачки члан Предсједништва БиХ (26. 05. 2016. <http://www.avaz.ba/clanak/237898/izetbegovic-u-koaliciji-sa-sbb-om-mozemo-dodatno-pojacati-poziciju-i-jedinstvo-bosnjaka#sthash.zfnAity7.dpuf>).

Вриједи ли нагласити да је према резултатима пописа Агенције, број Бошњака у Републици Српској са 13,99%, заиста прогнозираних „скоро 14%“?!

Због свега наведеног, није чудно што је незадовољство нетачним и незаконитим резултатима пописа видљиво на сваком кораку.

„Током пописа свашта се дешавало - пописивали су и нероме као Роме, а Роме као Бошњаке. Доста Рома није се хтјело изјаснити као Роми“, рекао је Предсједник Савеза невладиних организација Рома Републике Српске Саша Машић (13. 07. 2016. Срна).

„Ако се сјећате, дуго смо наде полагали у провођење пописа становништва који би утврдио колико нас тачно има и да на основу тога кренемо у рјешавање нашег статуса. Али ми смо дубоко незадовољни и разочарани резултатом овог пописа. Ми тврдимо да нас у БиХ има најмање 200.000, а по овим резултатима испада да нас има једва један посто. То је трагично“, рекао је Фрањо Ровер, предсједник Савеза националних мањина РС (06. 09. 2016. <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Trguju-etnickom-pripadnosti-na-stetunacionalnih-manjina/385944>).

Треба истаћи да се Републички завод за статистику Републике Српске све вријеме залагао за принцип законитости, указујући на проблеме и нудећи рјешења, а када је било потребно о томе је, осим свих актера укључених у попис, обавјештавао и саму јавност.

Пописивачи плаћају цех лажирања пописа

27.08.2016 12:00 | Жељка Домазет

Бањалука - Завод за статистику РС упозорио је да међународни експерти и Агенција за статистику БиХ раде на томе да и резултати контролног пописа буду фалсификовани као и резултати пописа становништва како би била отклоњена велика неслагања између њих и приказано да су тачни резултати пописа које РС не признаје.

- Међународни експерти пронашли су начин да објављене нетачне резултате пописа оцијене коректним у односу на контролни попис тако што ће користити систем оцјењивања који није прихватљив, а кривицу за неслагање података у главном и контролним попису пребацити на пописиваче. Да би изашли из неугодне ситуације, страни експерти су одлучили да потпуно игноришу чињеницу да постоји значајан проценат лица која су пописана у попису, а нису пописана у постпописној анкети и да замјеном теза испеглају невиђено надуване бројке о броју становника у БиХ - истакли су у Заводу за статистику РС.

*Слика 5. Завод о проблемима са Постпописном анкетом
(27. 08. 2016. http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Popisivaci-placaju-ceh-laziranja-popisa/lat/216450.html)*

Од упозоравања на „рад“ међународних експерата по питању постпописне анкете, реаговања на објављивање резултата пописа у Службеном гласнику БиХ, иако то нигдје није прописано, нити је пракса у другим државама, па до кршења самог Закона о попису, Завод је увијек благовремено и активно тражио да се прописи поштују, и противио се свему што је одступало од таквог приступа попису.

У намјери да учврсти и наметне као обавезне незаконите податке које је Агенција за статистику БиХ објавила, одлучила је да такви подаци буду објављени и у Службеном гласнику БиХ иако то Законом о попису није предвиђено, нити представља статистичку праксу. Поготово је неразумно овакво незаконско објављивање резултата пописа, јер они нису ни верификовани, а Агенција врло добро зна да је против Програма господина Јукића, на основу којег су ти резултати наврат – нанос објављени без потребне интерне и екстерне валидације, уложена и апелација Уставном суду БиХ. Завод је одмах реаговао и обавијестио медије о таквом непрофесионалном и тенденциозном понашању Агенције, чији се рад не одвија транспарентно и која своју дјелатност под вођством новог директора обавља тако да дуге двије статистичке институције и јавност у БиХ покушава да стави пред свршен чин.

"Strani eksperti falsifikuju rezultate popisa"

Uroš Vukić
07.09.2016 14:40

8

Dijeljenje

SARAJEVO, BANJALUKA - Republički zavod za statistiku (RZS RS) uputio je pismo Upravnom odboru Međunarodne monitoring misije (IMO) kojim upozoravaju na nelegalan rad međunarodnih eksperata po pitanju postpopisne ankete.

U pismu, koje je potpisala Radmila Čičković, direktorica Republičkog zavoda za statistiku RS, između ostalog, navodi se da se na postpopisnoj anketi ne radi u skladu sa zakonom jer Agencija za statistiku BiH, kao ni entitetske statističke institucije, nije usvojila metodologiju za obradu postpopisnih rezultata. U suštini, u pismu se skreće pažnja na to da međunarodni eksperti, radeći na svoju ruku, pokušavaju da minimalizuju činjenicu da su odstupanja na kontrolnom popisu bila preko 11 odsto.

*Слика 6. Завод о раду страних експерата
(07.09. 2016. <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Strani-eksperti-falsifikuju-rezultate-popisa/386110>)*

Људи из струке, необојени примјесама ванпописних активности су знали препознати настојања и труд Завода и његових запослених зарад тачних, исправних и употребљивих података пописа.

Директор у угледној агенцији за истраживање јавног мњења "Ипсос Стратеџик маркетинг" Драгиша Бјелоглав каже да стандарди за попис становништва експлицитно прописују да становништво које дуже од године борави и ради ван територије земље не може бити пописано као стално становништво.

„То правило је јасно и важи без обзира на облик уређења земље, јер не могу се исти људи евидентирати да живе и у Немачкој и у БиХ“, истакао је Бјелоглав, који је и био тим лидер Европске комисије за припрему пописа становништва у БиХ.

Бјелоглав каже да увијек постоје разлике у резултатима главног и контролног пописа, али да одступање од десет одсто никада није забиљежено. Он напомиње да од 1953. године на овом подручју одступања између главног и контролног пописа нису била већа од четири одсто.

„Максимално одступање било је од три до четири одсто, а у градовима којима су специфични за попис некада и до шест-седам одсто. На подручју република није забележено тако великих одступања. Десет одсто разлике никада није забележено“, рекао је Бјелоглав и додао да велико одступање указује на потребу дубље анализе, а можда и понављања пописа гдје нису испоштована методолошка правила. (30. 05. 2016 http://www.glassrpske.com/novosti/vijesti_dana/Dragisa-Bjeloglav-direktor-agencije-Ipsos-Stratedzik-marketing-Nezabiljezena-odstupanja-u-popisu- stanovnistva/210189.html)

„Укључивањем око 200 000 нерезидената у стално становништво мијењају се демографска обиљежја БиХ у цјелини, што даје криву слику и погрешну статистику“, рекао је демограф Стево Пашалић. (16. 06. 2016. Срна)

„Овакви резултати нам неће рећи поуздано какве структуре становништва имамо, колико имамо мушкараца, жена, квалификованих, образованих. Нећемо знати ни етничку структуру, и израде стратегија ће бити упитне“, рекао је Драшко Маринковић, из Демгорафског савјета РС (19. 05. 2016. АТВ).

„Највише примједаба грађана било је везано за политичке манипулације. Грађанима су неки пописивачи наводно сугерисали како да се национално и етнички изјасне“, истакао је Далио Сијак активиста Попис монитора, тијела које су успоставиле локалне невладине организације с циљем праћења пописа.

Завод је увијек благовремено и активно тражио да се прописи поштују, и противио се свему што је одступало од таквог приступа попису, транспарентно обавјештавајући јавност о свим незаконитостима, пишући отворена писма и највишим међународним дужносницима у БиХ. И ова Отворена књига је један од начина и напора које чинимо у циљу транспарентности и отворености према јавности и корисницима статистичких услуга.

ВАЛИДАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ПОПИСА ОБЈАВЉЕНИХ ОД СТРАНЕ АГЕНЦИЈЕ ЗА СТАТИСТИКУ БИХ И ФЕДЕРАЛНОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

Валидација података најједноставније речено представља редовну и неопходну методу којом се добијени статистички подаци упоређивањем, контролом и оцјеном са подацима прибављеним из других извора, најчешће статистичких и административних, провјеравају прије њиховог коначног објављивања. Наравно ово је потребно, јер подаци који се прикупе на терену су заправо тзв. сирови подаци који морају да прођу процес обраде и провјере података како би корисници добили тачне и поуздане податке.

Основни проблем за објављивање података у попису БиХ у 2013. години, након „усвајања“ Програма по Питеру Еверерсу предједавајућем УО ИМО је временски фактор, који је у конкретном случају ограничавајући за објаву података од стране Агенције. По међународној пракси и датој препоруци УО ИМО за процес обраде података потребан је период од **најмање** четири до пет мјесеци, а Агенција је податке објавила након само 40 дана од објављивања поменутог, притом и незаконитог Програма. Журба је била неминовна, јер је Законом дат рок за објаву резултата пописа истицао. Тужилаштво БиХ је формирало је предмет у вези с провјерама процеса Пописа становништва, како би се утврдило постоје ли елементи кривичне одговорности особа у овом процесу. Постојала је јасно исказана медијска забринутост надлежних институција да ће новац пореских обвезника бити потрошен, а да неће бити резултата пописа. Нико се није бринуо што ће исти тај новац пореских обвезника бити потрошен да би се добили нетачни, незаконити и непоуздани резултати који ће у будућности нанијети много већу штету, те да ће управо на тај начин пропасти новац који је уложен за попис. Републички завод за статистику је сматрао да треба прихватити претходну препоруку господина Еверерса, продужити рок у Закону за објаву резултата пописа, како би се на основу усаглашеног Програма објавили поуздани и релевантни подаци у попису, али је тај став господин Јукић игнорисао. У немогућем и нереалном року од 40 дана требало је извршити интерну и екстерну валидацију пописа, што није учињено по прописима, те такви резултати не могу бити ни прихваћени ни верификовани. **У складу са чланом 36. Закона о попису, прописано је да се ради екстерна валидација пописних података коришћењем свих расположивих статистичких и административних извора ради спровођења статистичке контроле тачности и квалитета пописних података.** Према томе, то је била законска обавеза. У Осамнаестом ИМО извештају, тачка 78. даје се сљедећа препорука: „УО такође предлаже да се ради на другим изворима података који се могу користити у сврху евалуације“. Чињеница је да **у оквиру обраде података пописа, екстерна валидација није рађена за већи дио пописних података.**

Процес обраде и валидације података отежавале су сљедеће чињенице:

а) Од почетка процеса није био познат став о третирању недостајућих вриједности, иако је дефинисање става била препорука ИМО тима. У Двадесет трећем ИМО извештају, тачка 67. стоји сљедећа оцјена ИМО тима „Како је претходно наведено у Двадесет првом извјештају УО, још увијек није донесена одлука о третману недостајућих вриједности“.

б) До почетка, а онда ни до краја процеса обраде података није било дефинисано, који ће се административни извори користити за валидирање пописних података.

в) Неблаговремено достављање примијењених детерминистичких и пробабилистичких правила од стране међународног експерта,

г) до самог краја процеса обраде нису достављене фреквенције промјена на варијаблама, као ни дефинисана дозвољена горња граница промјене којом се одређује валидност податка и

д) кратак временски рок за обраду и валидацију који није осигурао тачност пописних података.

Када је ријеч о валидацији, најважнији аспект није извршен: резидентни статус **није провјерен** ни интерном, нити екстерном валидацијом. Број резидената је иначе кључна варијабла која се добија пописом становништва, а све остале варијабле на пописници су атрибутивне природе.

Посљедица нетачних и фризираних резултата је да је БиХ пописом „добила“ више пописане дјеце у узрасту од 0 до 6 година старости за 7% и више дјеце пописане од 6 до 15 година старости за 9,4%, што је супротно демографској статистици и подацима о овој категорији становништва који су егзактни и који се прате и редовно објављују кроз демографске публикације свих статистичких институција у БиХ. Додатно, интерном валидацијом требало је анализирати конзистентност резидентности са другим питањима на пописници као што су питања *10. Да ли се лице доселило у мјесто пописа из другог насељеног мјеста у БиХ или друге државе, 12. Да ли је лице икада живјело изван БиХ непрекидно годину дана и дуже, 15. Да ли се лице вратило из избјеглиштва*, као и другим питањима која су у корелацији са резидентним статусом. То **није урађено**.

У Тринаестом ИМО извјештају, између осталог, наглашава се да на питању 12. „лица која су непрестано боравила у иностранству годину дана или дуже, такође нису давани правилни одговори, можда због тога што су људи жељели да нагласе да живе у БиХ. Нека лица која већ годинама живе у иностранству изјаснила су се да нису непрестано боравила изван БиХ јер су долазила у БиХ на одмор“.

Као логичан закључак намеће се да су се аномалије, попут наведених требале прикрити, а такве пописнице легализовати и пребројати у резидентно становништво, те да због тога није ни рађена валидација података.

Екстерном валидацијом требало је упоредити податке пописа са расположивим административним изворима, као што су базе података фондова здравственог и пензионог осигурања и званичним подацима статистичких институција у БиХ, прије свега са подацима из области демографије, попут броја рођених и умрлих лица, образовања, радне снаге и слично. Ни то **није урађено**.

Валидација старости и пола рађена је коришћењем података из области демографије, образовања и економске активности. Анализом података уочена је неконзистентност података о старости и полу, јер је приликом едитовања пола, варијабла пол била закључана, а да претходно није провјерена конзистентност података о домаћинству и породици што је методолошки потпуно неприхватљиво и довело је до читавог низа даљих грешака у подацима.

Међународни експерт ангажован на активностима едитовања неријетко је доносио одлуке које су биле у супротности са методолошким рјешењима локалног статистичког особља. Тако је број **грешака** који је генерисан након закључавања старости и пола био и очекиван, јер категорије старост и пол нису били усклађене са категоријом породице и домаћинства. Да је старост и пол требало рјешавати интегрално са породицом и домаћинством на почетку процеса обраде, а након одређивања резидентног статуса, потврђује и извјештај међународног експерта из септембра 2014. године.

Према финалним резултатима пописа, у БиХ је полна структура у односу 49,05% мушкараца и 50,95% жена. Подаци дати ради поређења у државама из окружења су сљедећи: у Србији је 48,70% мушкараца и 51,30% жена; у Хрватској је 48,23% мушкараца и 51,77% жена; у Црној Гори 49,39% мушкараца и 50,61% жена. Очекивања и реалност у БиХ су да има још мањи број учешћа мушкараца у односу на број жена, због ратних дешавања током деведесетих година, као и у великом броју емиграција из БиХ. Међутим то није случај. Потпуно је нереално да је број мушкараца у односу на број жена већи у поређењу са Србијом и Хрватском. То довољно говори какви су резултати пописа.

Одмах након завршеног пописивања на терену у Тринаестом извјештају, ИМО апострофира да су „Уочени одређени проблем и у схватању разлике између ‚везе са главом домаћинства‘ и ‚породичног статуса‘ и да усклађивање породица и домаћинства представља врло сложену активност.“ Даље се и у извјештају од септембра 2014. од стране међународног експерта, наводи потреба за провјером пола, старости породице и домаћинства, одмах након извођења резидентног статуса. Стално указивање приоритета приликом дефинисања старости и пола у односу на породицу и домаћинство од стране локалног статистичког особља на крају **није испоштовано** што је методолошки потпуно погрешно.

Петогодишње дијете као супруга/супруг

То је увод у даљу генезу нетачних података, **због чега су у попису добијене нпр. истополне породице, као и породице у којима петогодишње дијете има положај члана супруга/супруг** итд. Како би се ријешила некозистентност до рока објаве података, примјењена су ***ad hoc* рјешења** којима је велики број породичних домаћинстава претворен у непородична домаћинства. Тако је проблем истополних породица у домаћинствима, као и породица у којима дијете има положај члана у породици *супруга/супруг* ријешен тако да су она претворена у домаћинства без породица.

Очигледна је чињеница да је на обраду резултата пописа оваква журба указала на непрофесионалност у раду. Интерације (понављања) на појединим варијаблама пописа су пуштане на десетине пута, а методолошко особље је уз свакодневне исправке изнова наилазило на **грешке**. Поред тога, недефинисање и недостајање јасних одлука о варијаблама за које се може вршити импутација недостајуће вриједности (која је требала да буде уписана у пописници, а није) оставила је простор за сву „**креативност**“ међународног експерта, па се тако за поједине варијабле вриједност импутирала и у преко **170 000 пописница**, чиме су се добијали нетачни и фиктивни подаци. Импутацијом недостајућих вриједности, коришћењем одговора из пописница других лица као донора, заправо насумице се мијења воља пописаног лица, што је супротно већ помињаном члану 43. Закона, у којем се од лица тражи да даје потпуне, тачне и истините одговоре.

Још у Двадесет другом ИМО извјештају упозоравало се на доношење одлуке о недостајућим вриједностима гдје се каже: “Још увијек није донесена одлука о томе које од варијабли ће се за недостајуће вриједности задржавати, а за које ће се импутирати. Ова одлука се мора донијети уколико се за недостајуће вриједности користи импутација. Уколико постоје посебни случајеви за импутацију недостајућих вриједности, дати услови се морају објаснити како би се омогућило тумачење резултата импутације. Треба да се усвоје индикатори на агрегираном нивоу, који обухватају промјене настале у смислу броја и/или опсега. Такође, треба размотрити индикаторе на нивоу варијабли, како би се истакле разлике настале у дистрибуцији сваке од варијабли”.

Раније дефинисани редосљед обраде података, према којем је прије закључавања варијабли пол и старост, прво требало ријешити неконзистентност података унутар домаћинстава и породице, **није испоштован**.

Екстерна валидација породица и домаћинстава коришћењем расположивих административних и статистичких извора **није рађена**, иако су у процесу обраде података методолози Завода истицали сву неопходност таквог валидирања. Екстерна валидација која се односи на држављанство, држављанство ентитета, законско брачно стање, фертилитет, средства свакодневног путовања, главни извор средстава за живот, главни извор средстава издржаваног лица и инвалидитет, такође, **није урађена**.

Завод је у међувремену урадио валидацију одређених резултата пописа објављених од стране Агенције и Федералног завода, која показује да су наведени објављени подаци нереални и непоуздани у тој мјери да су ирелевантни за коришћење не само у статистичке, него и за било које друге предвиђене сврхе. Ево неколико примјера.

1. Образовне карактеристике

Како би се ријешила неконзистентност података, добијених пописом из области образовних карактеристика становништва, у процесу обраде примијењена су детерминистичка и пробабилистичка правила. Образовне карактеристике обухватиле су сет питања од 27. до 31. Пописнице (које активности лице зна обављати на рачунару, највиша завршена школа, стечено звање, писменост и школа коју лице похађа). Недостајуће вриједности нису едитоване на питањима 27. *Које активности лице зна обављати на рачунару и 30. Да ли лице зна прочитати и написати кратак текст.*

Супротно ставу Радне групе за образовне карактеристике, коју су чинили представници све три статистичке институције, експерт Техничке помоћи едитовао је питање 31. *Школа коју лице похађа*, иако је став радне групе био заснован на чињеници да је у сировој бази постојао велики број недостајућих одговора на овом питању, чак 178 295, чијим едитовањем се значајно мијењају подаци о броју лица која се не школују, похађају предшколско и основно образовање, а који су прикупљени пописом. Такође, анализом недостајућих одговора из сирове базе резидената утврђено је да велики број лица која нису одговорила на питање 31. *Школа коју лице похађа* нису одговорила и на питање 28. *Највиша завршена школа*, што може указивати на чињеницу да су ове пописнице фиктивно пописане. Због супростављених ставова експерта и радне групе по овом питању, затражено је и мишљење групе за координацију које до краја процеса обраде није добијено.

Након едитовања података урађена је интерна и екстерна валидација података, агрегираних за ниво БиХ. Интерном валидацијом података из образовних карактеристика становништва рјешаване су неконзистентности одговора између питања из области образовања и других питања која су у корелацији са њима.

Екстерном валидацијом за питање 31. Школа коју лице похађа уочена су одступања пописних података од података званичне статистике, посебно за ниво предшколског, основног и средњег образовања. Валидација се односила на поређење података о броју лица која се школују добијених пописом и броја дјече, ученика и студената која се школују према подацима званичне статистике образовања. За валидацију пописних података о броју лица која похађају основно и средње образовање коришћени су и подаци званичне

статистике о броју ученика основног и средњег образовања на нивоу општина у Републици Српској, Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту.

С обзиром да пописни подаци о похађању школе нису објављени, Завод је урадио анализу сталног становништва из пописа старости од 6 до 15 година на нивоу БиХ и броја ученика који похађају основну школу у школској 2013/2014. години на нивоу БиХ. **Укупан број сталног становништва у БиХ старости од 6 до 15 година је 333 489, а укупан број дјеце у основној школи је 302 133, што указује да је разлика између укупног броја сталног становништва у категорији од 6 до 15 година и статистике основног образовања 31 356 дјеце, односно за 9,4% више.**

2. Разлике у економским карактеристикама према Попису и АРС-у

Начин одређивања резидената, односно неузимање у обзир питања о мјесту рада из пописнице, директно је утицало на огромно одступање у подацима између Анкете о радној снази и пописа, а поменута одступања мјере се у стотинама хиљада људи.

Упоредјујући резултате пописа које је објавила Агенција за статистику БиХ и податке из Анкете о радној снази 2013. уочава се да одступање, на нивоу БиХ, у радноспособном становништву (лица стар 15 и више година) износи 15% или невјероватних 389 440 лица.

Табела 1. Разлика између података из пописа и Анкете о радној снази у БиХ

	Подаци из Пописа објављени на сајту БХАС	АРС 2013	Разлика	Разлика у процентима
1	2	3	(2-3)	
Радно способно становништво	2 987 440	2 598 000	389 440	15%
Запослени	1 033 884	822 000	211 884	26%
Незапослени	328 632	311 000	17 632	5,7%
Неактивни	1 624 924	1 465 000	159 924	10,9%

Број запослених лица у резултатима пописа Агенције већи је за чак 26% (211 884), а број неактивних лица већи је за 10,9% (159 924 лица) у односу на податке из Анкете о радној снази. Најмања разлика, али ипак осјетна разлика, јесте у броју незапослених, 5,7% (17 632 лица).

Приликом валидације података из табела, урађено је укрштање категорије запослених са питањем мјеста рада, па је тако у БиХ запослено око 800 000 људи, изван БиХ око 170 000 људи, док је остатак без одговора на ово питање.

Ови подаци јасно указују на чињеницу да је на разлику у броју запослених између пописа и Анкете о радној снази, директно утицало укључивање у резиденте и оних лица која не живе у БиХ, најмање годину дана у континуитету.

Колико су ови подаци обесхрабрујући потврђује и чињеница су дефиниције основних категорија радноспособног становништва исте и у попису и у Анкети о радној снази, а резултати су драматично различити. Бар у БиХ су доступни подаци о броју запослених и незапослених и то шири јавност свакодневно прати.

Очигледно је из наведених примјера валидације урађене од стране Завода колике су размјере разлика у подацима и колико су заправо подаци из пописа неупотребљиви и ирелевантни и да они не могу да буду предмет верификације.

ПОСТПОПИСНА АНКЕТА

Постпописна анкета (ПЕС) је важан и неизоставан дио пописних активности уобичајен у међународној статистичкој пракси и дефинисан чланом 6. Закона о попису. Основна сврха и циљ ПЕС-а или другачије названог контролног пописа је да се овим истраживањем у којем учествују најбољи пописивачи и врхунски домаћи експерти путем адекватне методологије, а на основу истраживања са терена, оцијени квалитет и обухват пописа, што је од пресудне важности за оцјену и верификовање резултата пописа. Међутим, како се Попис примакао свом завршетку, а прелиминарни резултати ПЕС-а указују на незапамћену стопу препописивања од чак 11%, што показује да је преко 350 000 људи препописано, тј. да не чине сталне односно стварне резиденте у БиХ. **Тако су и међународни експерти Техничке помоћи кренули у активност која би требала да овај број „попегла“ и сведе у прихватљиву мјеру, како би Попис у БиХ могао бити верификован упркос наведеним фиктивним резултатима.** Због тога ћемо у Отвореној књизи посветити изузетну пажњу постпописној анкети.

УО ИМО је током децембра 2012. године још у Шестом извјештају под тачком 123 дао јасну препоруку да се „у методологији постпописне анкете дефинише јасна процедура за случај ако се јаве значајне разлике између податка пописа и податка постпописне анкете“. Ово је изузетно важно напоменути због каснијег очигледног и необјашњеног еволуирања ставова за које скривени мотив свакако постоји.

У извјештају након Тринаесте ИМО мисије (27. септембар – 18. октобар 2013. године), дакле одмах после теренског рада на попису, у дијелу који се односи на евалуацију поступка пописивања (параграф 126), изражена је сумња да ће доћи до препописивања (overcounting) лица, имајући у виду неформалне медијске кампање. Сугерише се да се поред питања 1-7 пописнице, у фази обраде података, укључе питања о мјесту рада и школовања с циљем одређивања резидентне популације. Одмах у наредном параграфу (127), констатује се да ће ПЕС дати индикаторе обухвата. Посматрајући параграфе 126 и 127 заједно, једини закључак који се може извести је да се, у складу са ситуацијом затеченом на терену, на адекватан начин мора дефинисати стратегија оцјењивања индикатора квалитета обухвата, са фокусом на препописивање, јер је из налаза евалуације поступка пописивања евидентно да је то највећи недостатак Пописа. Такође, параграфи 126 и 127 сугеришу да се изврши ревизија стратегије одређивања резидентне популације, односно у смислу укључивања додатних питања (осим 1-7), која ће у томе помоћи.

С друге стране, у извјештају након Осамнаесте ИМО мисије (3-6. јун 2014. године), у препорукама за постпописну анкету (параграф 87) наводи се да је неопходно осигурати да се и Попис и ПЕС односе на исту популацију и да је од критичне важности да се користе потпуно иста правила за одређивање резидентног статуса лица и у Попису и у ПЕС-у. Ова препорука је у

супротности са налазима евалуације поступка пописивања из параграфа 126 из Тринаестог извјештаја и имплицитно сугерише да се у Попису користе само питања 1-7 за одређивање резидентне популације, обзиром да ПЕС обрасци не садрже питање о мјесту рада и школовања. Поред тога, поставља се питање да ли је било важније да се Попис и ПЕС односе на исту циљну популацију, или да се значајан број лица која су пописана као резиденти, а на основу анализе додатних питања то евидентно нису, искључе из контингента резидентних лица? Сувишно је помињати да се минорне дискрепанције у дефиницији циљне популације Пописа и ПЕС-а могу објаснити методолошком документацијом, и узети у обзир приликом тумачења резултата ПЕС-а, а заузврат имати реалније резултате пописа. Имајући у виду смјер у којем иду препоруке ИМО тима, у извјештају са Осамнаесте мисије било је адекватно нагласити важност дефинисања стратегије која је адекватна за оцјену индикатора квалитета обухвата, с фокусом на препописивање, али је таква препорука изостала. Експерти УО ИМО очигледно увиђају да ће проблем препописивања представљати један од највећих проблема за успјех њихове мисије.

Након што је завршен процес упаривања података о лицима, у току Двадесете ИМО мисије (18-21. новембар 2014. године) Радна група за ПЕС је први пут јасно нагласила да постоји 11.7% пописаних лица у попису која нису упарена са подацима сакупљеним у ПЕС-у. Као одговор на ту информацију, у препорукама за постпописну анкету унутар параграфа 97. извјештаја, наводи се да се пажљиво тумаче прелиминарни резултати упаривања пописаних лица, јер се ти резултати не односе на резидентну популацију и могу навести на погрешно схватање. Међутим, поставља се питање ако ће ПЕС пружити доказ или сигнал да нешто није у реду са обухватом пописа, зашто да се односимо са резервом и на прелиминарне резултате било какве анализе, ако је то неопходно за дефинисање праве стратегије за одређивање резидентне популације, како је то наведено у параграфима 126 и 127 Тринаестог ИМО извјештаја? Поред тога, сувишно је поново наглашавати да је и у моменту писања извјештаја са двадесете мисије било јасно да је приоритет дефинисати адекватну стратегију за оцјењивање препописивања, као што је то ИМО препоручио у поменутом Шестом извјештају. Умјесто препоруке која би ишла у том смјеру, Радној групи за ПЕС се препоручује да се информације о упаривању лица не износе у јавност, што може само сугерисати на идеју прикривања и фалсификовања евидентних чињеница. Наравно, ову мрачну препоруку нећемо испоштовати и изнијећемо у јавност транспарентно и отворено све игре које се воде око резултата ПЕС-а. Разлог је једноставан, ако нам не требају резултати ПЕС-а и ако нису транспарентни, чему би онда служио контролни попис?

Имајући у виду препоруку из претходне мисије, у току Двадесет прве ИМО мисије (24-27. фебруар 2015. године) Радна група за ПЕС је нагласила да постоји 8.7% резидената у попису (по питањима 1-7) која су остала неупарена са подацима постпописне анкете. У извјештају са мисије је само констатовано

да је ПЕС радна група направила симулацију примјене 29 правила за утврђивање резидентног статуса, али не постоји ниједна препорука која би ишла у смјеру да се налаз било какве анализе искористи за ревидирање стратегије одређивања контингента резидентног становништва у попису, користећи резултате ПЕС-а, као што је наведено у параграфима 126 и 127 Тринаестог ИМО извјештаја. Сувишно је напомињати да ни након Двадесет прве мисије није дата препорука о важности одређивања адекватне стратегије за оцјењивање препописивања, као највећег проблема пописа, без обзира на чињеницу да је овај пут у обзир узета и симулирана примјена одређивања резидентног статуса на основу питања од 1 до 7 пописнице.

У току Двадесет друге ИМО мисије (1-4. фебруар 2016. године) Радна група за ПЕС је поново нагласила да постоји 8.7% резидената у попису која су остала неупарена са подацима постпописне анкете. У препорукама за постпописну анкету (параграф 75) само је констатовано да ће укључивање додатних питања за одређивање резидентног становништва у попису, поред питања 1-7, негативно утицати на резултате ПЕС-а. Као основ за то се наводи непостојање додатних питања у обрасцима ПЕС-а да би се на коректан начин повукла паралела са пописом у смислу циљне популације. Ово је опет у супротности са параграфима 126 и 127 Тринаестог извјештаја. Такође, не постоји никакав осврт на стратегију оцјењивања препописивања, што може сугерисати на идеју прикривања и фалсификовања евидентних чињеница.

Посматрајући препоруке ИМО тима у извјештајима са Шесте, Тринаесте, Осамнаесте, Двадесете, Двадесет прве и Двадесет друге мисије, видљива је промјена мишљења (од Шесте мисије до Осамнаесте), као и идеја о прикривању евидентних чињеница (први пут наглашена у Двадесетом извјештају).

Осврт на извјештаје са мисија Техничке подршке обради података постпописне анкете

По завршеној мисији Техничке подршке одржане у периоду од 11.07. до 15.07.2016. године, евидентно је да су експерти изнијели потпуно неоснован став да се постпописна анкета уопште не може користити за израчунавање стопе више пописаних лица, јер од самог почетка није дизајнирана с том сврхом и да сви покушаји оцјењивања тог индикатора не могу бити коректни нити се интерпретирати као учешће лица која не припадају циљној популацији пописа. **Употријебили смо ријеч „став“, а не „мишљење“, јер имати мишљење подразумева разумну и логичку основу која Техничкој помоћи у конкретном случају недостаје.**

Такав став није у складу са налазима у извјештају за претходне мисије (16-20.02.2015. године) истих експерата, у оквиру Техничке подршке. Наиме, у њему се наводи (страница 5, параграф 4) да је број мање пописаних лица

занемарив у односу на број више пописаних лица и предлажу се три алтернативне стратегије за оцјењивање стопе више пописаних лица (*design based, model based i mixed*).

Прва стратегија се односи на директну употребу пондера за израчунавање стопе више пописаних лица, користећи већ издвојени контингент неупараних резидентних лица из пописа, што је аналогно методу за мјерење квалитета обухвата примијењеног у Републици Србији. Друга стратегија се односи на издвајање лица која чине контингент више пописаних лица користећи статистички модел на бази одговора из пописнице, док би трећа предложена стратегија била истовремена примјена оба горња приједлога.

Ово значи да експерти у двије узастопне мисије имају два дијаметрално различита става, о томе шта се може, а шта се не може урадити на основу сакупљених података пописа и постпописне анкете.

Да ситуација буде још трагичнија, у самом извјештају са мисије одржане у периоду од 11.07. до 15.07.2016. године наводе разлоге због којих се начин рада из Републике Србије сматра неадекватним, а у извјештају са мисије из фебруара 2015. године, метод из Србије је једна од алтернатива за разматрање о наредном периоду.

Разлог зашто је метод примијењен у Србији неадекватан, је то што се претпоставља да је постпописна анкета боље урађена од пописа, што је по њима нереална претпоставка. Наравно, експерти Техничке помоћи нису нагдгледали пописивање у контролном попису, нити је то њихов посао, али јесу овлашћени посматрачи ИМО мисије који су у свом Четрнаестом извјештају након теренског рада констатовали сљедеће:

1. ПЕС је урађен у позитивној и врло доброј атмосфери, без икаквих примјетних притисака. Све укључене стране, општинске пописне комисије, државни, ентитетски и општински инструктори, као и контролори су обавили своје задатке озбиљно и професионално. Становништво је било врло кооперативно и спремно да учествује у ПЕС-у.

2. ПЕС упитници су добро схваћени од стране теренског особља ПЕС-а, као и од стране испитаника и нису уочени већи проблеми у прибављању података и попуњавању упитника. Као закључак, УО сматра да је ПЕС је обављен **глатко** и у складу с међународним стандардима. УО ИМО ће у наредним мјесецима пратити фазу обраде података пописа као и обраду података ПЕС-а како би се процијенила усклађеност са међународним стандардима и најбољим праксама.

Према томе, експерти Техничке помоћи и на овај начин, с једне стране, негирају извјештаје ИМО мисије, а с друге стране припремају терен за примјену другог метода за мјерење квалитета обухвата који је фокусиран само на квантификовање подпописивања (тзв. дуални систем оцјењивања). Тачно је да је тај метод широко прихваћен и примијењен у земљама ЕУ, међутим

адекватност примјене тог метода у ЕУ је одређена испуњеношћу одређених предуслова. Основна претпоставка за примјену дуалног система оцјењивања је тзв. услов затворености популације, којим се инсистира на минималном или занемаривом кретању становништва у периоду између спровођења пописа и постпописне анкете. За разлику од земаља ЕУ, у БиХ су током пописа организовани многобројни доласци и одласци лица из иностранства, и то само с једним циљем да поменута лица одговоре на питања у пописници на такав начин како би била увршћена у контингент сталног становништва. Такву кампању је констатовала и ИМО мисија у свом Тринаестом извјештају (параграф 126). Поред тога упаривањем података постпописне анкете и пописа, утврђено да чак 11% лица која су пописана у попису, нису се могла пронаћи у бази података постпописне анкете. Процент од 11% никако се не може занемарити, и чини употребу тзв. „Дуалног система оцјењивања“ индикатора квалитета немогућим и непримјењивим у БиХ.

„Необјашњен феномен“?!

Међутим, експерти ангажовани у оквиру Пројекта Техничке подршке заступају став да 11% лица која нису пронађена у подацима постпописне анкете, представљају **необјашњен феномен**, који је по њиховом, неоснованом мишљењу, само дјелимично посљедица неформалне пописне кампање. Чак и након примјене резидентног статуса на податке пописа, користећи питања од 1 до 7 пописнице, поменути проценат се не мијења значајно и износи 8,7%.

Експерти су ипак свјесни да услов затворености популације није испуњен, па су **без сагласности** свих чланова радне групе за постпописну анкету, одлучили да статистичким моделом, а на бази одговора из пописнице, спорни контингент неупарених резидентних лица из пописа (који износи 8,7%) подијеле на два дијела. Дио који се може објаснити подацима из пописница би се користио у примјени дуалног система оцјењивања, са сврхом да учествује у израчунавању оцјене подпописивања (јер је на такав начин вјештачки испуњен услов затворености популације), док се други дио сматра необјашњеним феноменом, односно, петом врстом препописивања, до сада незабиљеженој у пракси примјене дуалног система оцјењивања индикатора квалитета обухвата пописа.

Начин на који је „испуњен“ услов затворености популације је детаљно описан у Извјештају експерата Техничке подршке са мисије од 11. до 15.07.2016. године, као и у техничком анексу извјештаја.

С друге стране, „феномен препописивања“ односно пета категорија препописивања, би на овакав начин био сведен за међународне факторе на „**прихватљиве**“ мјере, што је и био основни циљ оваквих потпуно незаконитих акробација коју настоје да врше експерти Техничке помоћи. Незаконитост њиховог рада је једноставно и објаснити и доказати.

Чланом 6. став 2. и чланом 21. тачке ц) и е) Закона о попису децидно је прописано да је за методологију постпописне анкете одговорна Агенција за статистику БиХ, а да ентитетски заводи учествују у изради поменуте методологије. Такође, чланом 20. став 1. тачка м) регулисано је да Агенција спроводи контролни попис, постпописну анкету на цијелој територији БиХ у сарадњи са ентитетским заводима за статистику. Техничку помоћ нико и не помиње у Закону о попису. Јасно је шта је чија надлежност. Техничка помоћ је само ангажована да пружи помоћ и услугу која се од ње тражи и не смије да намеће методологију која се њој свиђа и за коју је вјероватно добила одговарајуће инпуте да је примијени.

Осим тога, експерти на овај начин фактички јасно негирају да се препописивање десило, иако је ИМО мисија у својим извјештајима, а посебно у Тринаестом извјештају који је услиједио одмах након пописивања то децидно констатовала, јер су посматрачи ИМО мисије били на терену и евидентирали не само такве ситуације, него и велике притиске и снажну кампању неформалних група са циљем да се као резиденти попишу лица која на то нису имала право фалсификовањем одговора на питања од 1-7 са пописнице. Дакле, негирање препописивања значи фактички негирање и извјештаја ИМО мисије.

ПЕС је од суштинске важности и за коначну оцјену и верификацију резултата пописа како то сматра и господин Еверерс, јер у свом писму директору Агенције господину Велимиру Јукићу наводи да се „мапа пута и коначна оцјена ИМО заснивају на доступности индикатора из постпописне анкете (ПЕС)“. У конкретном случају основни индикатор из ПЕС-а, а то је препописивање у висини од 11%, у извјештају Техничке помоћи не постоји и на тој чињеници ће Републички завод за статистику у складу са Законом о попису инсистирати како би се исправно оцијенио квалитет и обухват пописа. Потпуно је јасно шта су намјере експерата Техничке помоћи.

Техничка помоћ је ангажована путем пројекта чији је циљ био обезбјеђење и пружање техничке помоћи статистичким институцијама у БиХ кроз три главне области интервенције: дефинисање и имплементација стратегије едитовања података, техничка помоћ активностима дисеминације и анализа постпописне анкете (ПЕС) за израду индикатора квалитета пописа. У том смислу, између више понуда на тендер за пројекат, ангажована је одговарајућа независна компанија са сједиштем у Белгији, која се бави пружањем услуга које су тражене. Вријеме ће показати да експерти Техничке помоћи који су се на почетку рада понашали коректно и непристрасно, временом мијењају своју ћуд и намјере из претпостављених разлога, постају пристрасни, а њихова прокламована независност се у завршним активностима пописа огледа у томе да прекорачују границе својих овлашћења и раде готово самостално и по својим нахођењима, умјесто да сарађују и пруже помоћ и услуге домаћим експертима, што им је био пројектни задатак и због чега су ангажовани. Таква њихова дјелатност и пристрасност се одразила негативно на резултат пописа.

РЕЗИМЕ

- Отворена књига јасно је показала да Попис у БиХ није спроведен фер и коректно, ни у складу са Законом о попису, на што је Завод константно упозоравао у жељи да се ова најважнија статистичка активност спроведе на законит и професионалан начин.

- Резултати пописа нису тачни ни поуздани. У попису се налази око 400 000 лица уписаних као стални становници, а који нису резиденати, што значи да је у односу на број пописаних лица, фиктиван или **виртуелан сваки девети резидентни становник**. Такве резултате Пописа нико не може верификовати као непристрасне и коректне, а понајмање ИМО, који је састављен од експерата.

- Република Српска не признаје незаконите податке које су објавили Агенција за статистику и Федерални завод за статистику.

- Током Пописа кршен је не само Закон о попису, него и принцип изражавања слободне воље испитаника. **Резултат таквог Пописа су потпуно непоуздани, нетачни, неупотребљиви, незаконити и ирелевантни подаци.**

- Резултати Пописа због утицаја незваничне кампање и осталих фактора су добијени противно начелу професионалне независности, као прокламованим првим начелом кодексa праксе европске статистике. Да је посао препуштен професионалном раду статистичких институција, као што је Закон предвидио, резултати Пописа би били поуздани и релевантни.

- Циљ пописа није само да се проведу важна демографска, економска, социјална и остала истраживања која су нужна за функционисање демократског друштва. С обзиром на Споразум о придруживању са ЕУ и чињеницом да је статистика једно од поглавља које треба отворити, резултати пописа су требали то омогућити. Овакви објављени нетачни и незаконити резултати пописа заправо затварају многа поглавља јер се са непоузданим, нетачним подацима не може ништа озбиљно урадити, а са таквим резултатима се не може приступати ЕУ.

- У Отвореној књизи је на јасан начин забиљежено и указано на пристрасно еволуирање ставова УО ИМО и Техничке помоћи, једноставно речено, њихово констатно сврставање на једну страну.

- Генерални и објективан закључак је да **УО ИМО није имао успјешну мисију** за вријеме Пописа у БиХ. **Ниједан задати циљ ИМО мисије није остварен:**

Општи циљ мисије је било посматрање Пописа. ИМО је одступио од општег циља улоге непристрасног посматрача и проактивним учешћем, противзаконитим препорукама и давањем безусловне подршке незаконитом

Програму обраде података, директно је утицао на нелегалне и нетачне резултате Пописа.

Други циљ Мисије је и верификација фер и непристрасног пописивања. **Пописивање није било фер ни непристрасно.**

Трећи циљ је био да Операција треба да допринесе изградњи повјерења у попис, уз широко учешће становништва. Операција је у реализацији овог циља доживјела потпуни крах јер у БиХ влада опште неповјерење у тачност резултата Пописа.

Четврти циљ је био залагање за поштовање међународних препорука. ИМО на кључна питања није давао препоруке које су непристрасне и у складу са Законом о попису, због чега се такве препоруке нису могле поштовати, будући да одредбе закона имају примат над препорукама. Завод је више пута званичним писмима упозорио господина Еверерса да су дате препоруке у супротности са Законом о попису. Председавајући ИМО је написао писмо директору Агенције у којем истиче: „Међутим, одговорност за примјену ових препорука је у потпуности на Агенцији.“ Дакле, нити је господин Еверерс сигуран у своје препоруке, нити се залаже за њихову примјену, јер сопствену одговорност за њих пребацује на Агенцију, која није једини субјект који проводи Попис.

- Имајући у виду све наведено, сматрамо да овакви резултати пописа не могу бити међународно верификовани.

ДОДАЦИ

Додатак 1 – Закон о Попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године („Службени гласник БиХ“, број 10/12)

На основу члана IV 4.a) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 21. сједници Представничког дома, одржаној 3. фебруара 2012. године, и на 12. сједници Дома народа, одржаној 3. фебруара 2012. године, усвојила је

ЗАКОН О ПОПИСУ СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ 2013. ГОДИНЕ

ГЛАВА I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1. (Предмет Закона)

Овим законом утврђују се садржај, припрема, организација и спровођење пописа становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини у 2013. години (у даљем тексту: попис), као и обавезе државних и других органа и организација укључених у попис, обавезе и дужности давалаца пописних података и лица која обављају послове пописа, објављивање пописних резултата и финансирање пописа.

Члан 2. (Дефиниције)

(1) У сврху овог закона, примјењиваће се следеће дефиниције:

- а) „уобичајено мјесто становања“ је мјесто у којем лице живи и обично проводи свој дневни одмор, без обзира на привремено одсуство у сврху рекреације, одмора, обиласка пријатеља и родбине, посла, школе, лијечења или вјерског ходочашћа;
- б) „стални становници“ су лица која су:
  - 1) прије референтног датума најмање 12 мјесеци непрекидно живјела у свом уобичајеном мјесту становања или
  - 2) у посљедњих 12 мјесеци прије референтног датума пописа дошла у мјесто свог уобичајеног становања с намјером да тамо остану најмање једну годину;
- ц) „приватно домаћинство“ је једно од следећег:
  - 1) једночлано домаћинство, то јест лице које живи само у посебној стамбеној јединици или које заузима, као станар, посебну собу (или собе) у некој стамбеној јединици, али ни са једним станаром те стамбене јединице заједно не чини дио вишечланог домаћинства из алинеје 2) ове тачке или
  - 2) вишечлано домаћинство, то јест група од два или више лица која заједно заузимају цијелу стамбену јединицу или њен дио и обезбјеђују себи храну, а могуће и остале потрештине за живот. Чланови ове групе могу да удружују своје приходе у мањој или већој мјери;
- д) „институционално домаћинство“ састоји се од лица чије потребе за склоништем и средствима за живот обезбјеђује нека институција. Институцијом се сматра неко

правно тијело чија је сврха да обезбиједи дугорочно становање и услуге за неку групу лица;

- е) „стамбени фонд“ чине објекти за становање и зграде као и стамбена рјешења, те однос између становништва и објеката за становање референтног датума;
- ф) „објекти за становање“ су они типови станова који представљају мјесто сталног становања једног или више лица. То су:
  - 1) настањени конвенционални станови,
  - 2) друге стамбене јединице – колиба, кабина, брвнара, караван, кућа брод, амбар, млин, пећина или друго склониште које се користи за становање људи у вријеме пописа без обзира да ли су намијењене за становање и
  - 3) колективни станови су просторије намијењене за становање велике групе људи или неколико домаћинстава и које се користе као уобичајено мјесто становања барем једног лица у тренутку пописа;
- г) „стамбена јединица“ је одвојено и независно мјесто становања намијењено за становање појединачног домаћинства или мјесто које није намијењено за становање, али се користи као мјесто сталног становања домаћинства у вријеме пописа;
- х) „конвенционални станови“ су структурално одвојене и независне просторије, које су намијењене за стално становање људи на фиксној локацији и у вријеме пописа се:
  - 1) користе као мјесто становања или
  - 2) су упражњена или
  - 3) су резервисана за сезонску или секундарну употребу;
- и) „одвојено“ значи окружено зидовима и покривено кровом или плафоном тако да се лице или више њих може изоловати од других лица;
- ј) „независно“ значи кад има директан приступ с улице или степеништа, пролаза, галерије или приземља;
- к) „конвенционално пребивалиште“ дефинише се као настањено конвенционално пребивалиште ако је оно уобичајено мјесто становања једног или више лица.

(2) За све дефиниције које нису обухваћене овим законом примјењиваће се Уредба (ЕЦ) бр. 763/2008 Европског парламента и Савјета о пописима становништва и станова и мјере за спровођење ове уредбе, Препоруке Конференције европских статистичара за пописе становништва и стамбеног фонда у 2010. години и други релевантни међународни стандарди.

Члан 3. (Датум пописа)

Попис ће се спровести у периоду од 1. до 15. априла 2013. године, према стању на дан 31. марта 2013. године у 24.00 часа (поноћ), што се сматра референтним датумом пописа.

Члан 4. (Јединице које су обухваћене пописом)

Пописом ће бити обухваћени:

- а) држављани Босне и Херцеговине са пребивалиштем или боравиштем у Босни и Херцеговини, без обзира на то да ли су у тренутку пописа присутни у Босни Херцеговини или су одсутни из Босне и Херцеговине,
- б) страни држављани са дозволом за стални или привремени боравак у Босни и Херцеговини, без обзира да ли су у тренутку пописа у Босни и Херцеговини или нису,
- ц) лица без држављанства,
- д) домаћинства лица из тачака а), б) и ц) и
- е) станови и друге стамбене јединице.

Члан 5. (Јединице које нису обухваћене пописом)

Пописом неће бити обухваћени:

- а) дипломатско-конзуларно особље страних дипломатских и конзуларних представништава и представници међународних организација и тијела, као и чланови њихових породица који с њима бораве у Босни и Херцеговини,
- б) припадници страног војног и полицијског особља, као и чланови њихових породица који с њима бораве у Босни и Херцеговини,
- ц) становни који су у власништву других држава.

Члан 6. (Постпописна анкета)

(1) Непосредно након спроведеног пописа биће спроведена постпописна анкета/контролни попис на репрезентативном узорку пописних кругова, ради оцјењивања обухвата и квалитета података прикупљених пописом.

(2) Агенција за статистику Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Агенција) одговорна је за све фазе (укључујући методологију, организацију, спровођење и анализу) постпописне анкете.

Члан 7. (Укупан број стално настањеног становништва)

(1) Укупан број стално настањеног становништва за сваку територијалну јединицу добија се сабирањем броја лица која ту имају уобичајено мјесто становања и присутна су, као и лица која ту имају уобичајено мјесто становања али су привремено одсутна.

(2) На основу дефиниције уобичајеног мјеста становања, лица која су у тренутку пописа одсутна или ће бити одсутна из свог уобичајеног мјеста становања мање од годину дана треба да се сматрају *привремено одсутним лицима*, те их треба укључити у укупни број становника тог пописног подручја. Пописана лица која не испуњавају критеријуме који су успостављени дефиницијом уобичајеног мјеста становања у мјесту пописивања, односно не живе, нити се очекује да ће живјети у мјесту пописивања, у непрекидном периоду од барем 12 мјесеци, сматрају се *привремено присутним лицима*, и стога их не треба рачунати у укупан број становништва тог пописног подручја.

(3) Укупан број становника такође укључује и:

- а) цивилна лица на привременом раду у другој држави под условом да не живе у иностранству годину дана или дуже,
- б) цивилна лица која дневно прелазе границу да би радила или се школовала у другој држави,
- ц) војно, морнаричко и дипломатско особље Босне и Херцеговине, те њихове породице које с њима бораве у иностранству,
- д) морнаре трговачких бродова и рибаре са боравиштем у Босни и Херцеговини, али на мору у вријеме пописа (укључујући и оне који немају друго мјесто боравишта осим дијелова брода) и
- е) номаде и луталице.

(4) Из укупног броја становништва биће искључене следеће категорије привремено присутних лица која припадају страном војном, полицијском, морнаричком и дипломатском особљу и њихове породице, која су привремено смјештена у Босни и Херцеговини:

- а) страна цивилна лица која привремено раде у Босни и Херцеговини и
- б) страна цивилна лица која дневно прелазе границу да би радила или се школовала у Босни и Херцеговини.

Члан 8. **(Подаци о становништву)**

Пописом становништва биће обухваћене сљедеће теме: мјесто уобичајеног становања, име, име оца или мајке, презиме, пол, датум рођења и јединствени матични број, мјесто рођења, присуство, дужина и намјера присуства/одсуства у мјесту пописа, мјесто становања непосредно по рођењу, мјесто сталног становања лица у вријеме пописа из 1991. године, да ли је лице било избјеглица из Босне и Херцеговине, да ли је било расељено лице у Босни и Херцеговини, да ли лице има формално-правно статус расељеног лица и да ли намјерава да се врати у мјесто одакле је расељено, насеље Босне и Херцеговине из којег се лице доселило и година досељења, да ли је лице икада живјело ван Босне и Херцеговине годину и дуже, мјесец и година досељења из које је лице доселило, разлози досељења у Босну и Херцеговину, законско брачно стање, ванбрачна заједница, број живорођене дјеце и мјесец и година њиховог рођења, држављанство, етничка/национална припадност, матерњи језик, вјероисповијест, писменост, највиша завршена школа, стечено звање, школа коју лице похађа, тренутни статус активности, положај у запослености, грана економске дјелатности фирме (на главном послу), занимање, главни извор средстава за живот, да ли је лице издржавано, активност издржаваоца, мјесто рада односно похађања школе и учесталост враћања у мјесто сталног становања; функционална способност лица да обавља свакодневне активности и узрок инвалидитета, дужина и земља боравка у иностранству за цивилна лица на привременом раду и боравку у другој држави и мјесто пребивалишта у Босни и Херцеговини, за њих и чланове њихових породица.

Члан 9. **(Подаци о домаћинствима и пољопривредним газдинствима)**

(1) У попису се прикупљају сљедећи подаци о домаћинствима: име и презиме лица на које се води домаћинство, сроднички и породични састав домаћинства, назив насеља, улица и кућни број гдје је домаћинство настањено, основ по којем домаћинство користи стан.

(2) У попису се прикупљају сљедећи подаци о домаћинствима која су располагала земљиштем и/или стоком или су се бавила пољопривредном производњом у посљедњих 12 мјесеци до дана пописа. Ови подаци изнимно ће се користити за израду Адресара пољопривредних газдинстава за потребе спровођења посебног пописа пољопривреде (у даљем тексту: Адресар), који ће бити уређен посебним законом.

(3) Подаци који ће се користити за израду Адресара из става (2) овог члана су:

- а) име и презиме лица на којем се води домаћинство,
- б) адреса домаћинства,
- ц) укупно расположиво земљиште домаћинства (пољопривредно, шумско и рибњаџи),
- д) пољопривредна производња према врстама узгојених пољопривредних производа на ораницама и
- е) подаци о стоци, перади и кошницама пчела.

Члан 10. **(Становање)**

У попису се прикупљају сљедећи подаци о становима и другим објектима за становање: врста објекта за становање, врста колективног стана, начин коришћења стана, локација стана, настањеност конвенционалних станова, број лица која ту станују, спрат на којем се стан налази, облик својине на стану, површина стана, број соба у стану, површина кухиње, услови у купатилу и тоалету, електрична енергија, гас и систем водоснабдијевања, инсталације за централно гријање и канализациони систем; врсте гријања, главна врста енергије која се користи за гријање стана, година изградње зграде, врста зграде у којој се стан налази, претежни материјал носиве конструкције зграде, врста кровног покроба зграде и стање у којем се зграда налази.

Члан 11.
(Обавезе лица која се пописује)

(1) Лице обухваћено пописом дужно је да на сва питања у пописним обрасцима да тачне и потпуне одговоре.

(2) Личне податке о одсутним члановима домаћинства старијим од 15 година може дати само пунољетни присутни члан домаћинства, којем су подаци највише познати, а о дједи до 15 година податке даје један од родитеља, усвојитељ или старатељ.

(3) Ако пописивач у вријеме пописивања не затекне у стану лица обухваћена пописом, а податке не може да прикупи на начин који је предвиђен у ставу (2) овог члана, оставиће лицу писмено обавјештење о дужности да достави податке надлежној пописној комисији до 15. априла 2013. године.

(4) Обавјештење из става (3) овог члана садржаваће радно вријеме и адресу надлежног пописног центра.

Члан 12.
(Необавезно изјашњавање)

Лица из члана 11. став (1) Закона нису обавезна да се изјашњавају о националној/етничкој и вјерској припадности, а образац ће садржавати поуку о томе.

Члан 13.
(Равноправност језика)

(1) Пописни обрасци и методолошка упутства штампаће се на босанском, хрватском и српском језику, латиничним и ћириличним писмом.

(2) Одговори у пописним обрасцима уписиваће се на босанском или хрватском или српском језику, латиничним или ћириличним писмом.

Члан 14.
(Заштита мањина)

Прије пописивања, пописивач је дужан да упозори припаднике националних мањина да имају право да добију на увид огледне примјерке пописних образаца на језику и писму своје националне мањине.

Члан 15.
(Заштита личних података)

(1) Пописивачи и сва друга лица која обављају послове у вези са пописом дужни су да чувају трајно као службену тајну све податке прикупљене од појединаца који се односе на њихове личне, породичне и имовинске прилике.

(2) Заштита личних података обезбиједиће се у складу са Законом о заштити личних података и Законом о статистици Босне и Херцеговине.

Члан 16.
(Коришћење личних података)

Подаци прикупљени пописом користиће се искључиво у статистичке сврхе.

Члан 17.
(Обавезе и овлашћења особља ангажованог на попису)

(1) Пописивачи и сва друга лица која обављају и учествују у пословима у вези са пописом дужни су да благовремено и на прописан начин обављају послове пописа.

(2) Лица из става (1) овог члана, приликом обављања својих послова, дужна су да дају на увид своје овлашћење лицима која пописују.

(3) Пописивање се врши сваки дан у времену од 9.00 до 21.00 час у присуству најмање једног одраслог лица у домаћинству.

Члан 18.
(Накнаде)

(1) Пописивачи и сва друга лица која обављају и учествују у пословима у вези са пописом примиће накнаду за извршене задатке.

(2) Особље административних органа и организација које обављају послове у вези са пописом примиће накнаду за обављени посао у складу са прописима Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Брчко Дистрикт).

ГЛАВА II - ОБАВЕЗЕ ДРЖАВНИХ, ЕНТИТЕТСКИХ И ДРУГИХ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА У ПРИПРЕМАМА, ОРГАНИЗОВАЊУ И СПРОВОЂЕЊУ ПОПИСА

Члан 19.
(Организовање пописа)

(1) Попис организују и спроводе статистичке институције у Босни и Херцеговини: Агенција, Федерални завод за статистику и Републички завод за статистику Републике Српске (у даљем тексту: ентитетски заводи за статистику) у сарадњи с административним органима и организацијама Босне и Херцеговине, надлежним ентитетским административним органима и организацијама, надлежним органима Брчко Дистрикта одређеним овим законом и јединице локалне самоуправе.

(2) Као мјесто уношења, обраде и контроле пописница утврђује се Источно Сарајево.

(3) Национална структура особља које ради на уношењу, обради и контроли података пописа одражава националну структуру становништва Босне и Херцеговине према последњем попису становништва.

(4) Контролни попис/постпописна анкета из члана 6. овог закона спроводи се у складу са Методологијом за контролу обухвата и квалитета података прикупљених пописом.

(5) Попис се спроводи у складу са Методологијом за припрему, организовање и спровођење пописа.

(6) Агенција ће исказивати статистичке податке на свим нивоима власти (држава, ентитети, кантони, општине, Брчко Дистрикт).

Члан 20. (Послови Агенције)

(1) Агенција обавља следеће послове:

- а) координира послове припреме, организовања и спровођења пописа у Босни и Херцеговини,
- б) сарађује са ентитетским заводима за статистику и другим надлежним институцијама укљученим у попис у пословима припреме, организовања и спровођења пописа,
- ц) утврђује јединствену и међународно упоредиву методологију пописа, са јединственим дефиницијама јединица и обиљежја, јединственим класификацијама и садржајем обрадних табела по јединственом програму обраде, јединственим критеријумима и програмима логичке контроле за откривање и аутоматско исправљање грешака у пописној грађи,
- д) утврђује методологију за контролу података прикупљених пописом,
- е) утврђује садржај и изглед образаца за пописивање,
- ф) утврђује, у сарадњи с ентитетским заводима за статистику, јединствену методологију за формирање и вођење јединствене евиденције и јединственог регистра просторних јединица,
- г) одлучује о избору технологије уношења и обраде података као и избору опреме и програмских пакета за уношење и обраду података, у сарадњи с ентитетским заводима за статистику,
- х) спроводи пробни попис у сарадњи с ентитетским заводима за статистику,
- и) штампа пописне обрасце, упутства и остале материјале за припрему и спровођење пописа те их распоређује и доставља ентитетским заводима и Брчко Дистрикту на основу дистрибуционе листе, направљене у сарадњи с ентитетским заводима за статистику,
- ј) именује државне инструкторе и контролоре,
- к) организује стручно-методолошко оспособљавање инструктора и контролора (државних и ентитетских), заједно с ентитетским заводима за статистику,
- л) организује уношење, обраду и контролу пописница, заједно с ентитетским заводима за статистику формира јединствену базу података са свим подацима са пописница,
- м) спроводи контролни попис, постпописну анкету на цијелој територији Босне и Херцеговине, у сарадњи с ентитетским заводима за статистику,
- н) објављује резултате пописа, у складу са позитивном праксом и стандардима ЕУ,
- о) располаже финансијским средствима за обављање пописа, распоређује их и саставља финансијски извјештај о утрошку средстава,
- п) координира међународну помоћ и заједно са представницима ЕУ организује и координира међународни мониторинг пописа,
- р) благовремено информише грађане о циљу, времену и садржају пописа, организује, координира и води медијску кампању,
- с) брине о смјештају, чувању и уништењу пописне грађе и
- т) обавља и друге послове у вези са пописом.

(2) Агенција обавља следеће послове на територији Брчко Дистрикта:

- а) обавља послове припреме, организовања и спровођења пописа на територији Брчко Дистрикта,
- б) у сарадњи с Одјељењем за јавни регистар Владе Брчко Дистрикта, ажурира статистичке кругове на територији Брчко Дистрикта,

- ц) одређује број пописних центара на територији Брчко Дистрикта,
- д) издаје упутства за организовање и спровођење пописа,
- е) контролише рад пописних центара и пописне комисије,
- ф) именује инструкторе за обуку пописивача за Брчко Дистрикт,
- г) организује обуку пописивача и пописних комисија и издаје овлашћења за обављање послова пописа за Брчко Дистрикт,
- х) брине о поштовању рокова предвиђених овим законом у свом и дјелокругу пописне комисије на територији Брчко Дистрикта,
- и) распоређује и доставља пописне обрасце, упутства и остале материјале за припрему и спровођење пописа пописној комисији Брчко Дистрикта и
- ј) обавља и друге послове за територију Брчко Дистрикта.

Члан 21.
(Послови ентитетских завода за статистику)

Ентитетски заводи за статистику на територији Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске обављају следеће послове:

- а) припремају, организују и спроводе пописе на територији ентитета, у сарадњи с Агенцијом,
- б) учествују у изради методологије са јединственим дефиницијама јединица и обиљежја, јединственим класификацијама и садржајем обрадних табела по јединственом програму обраде, јединственим критеријумима и програмима логичке контроле за откривање и аутоматско исправљање грешака у пописној грађи,
- ц) учествују у изради методологије за контролу обухвата и квалитета података прикупљених пописом,
- д) учествују у уношењу, обради и контроли података,
- е) учествују у контролном попису и постпописној анкети,
- ф) одређују број пописних комисија у складу са јединственом методологијом,
- г) контролишу рад општинских пописних комисија,
- х) контролишу извршавање послова припреме и организовања пописа на територији ентитета у складу са инструкцијама Агенције и методолошким препорукама,
- и) брину о поштовању рокова који су предвиђени овим законом у свом и дјелокругу рада пописних комисија,
- ј) израђују упутства за организовање и спровођење пописа са роковима извршавања задатака, у складу са методологијом,
- к) брину да надлежни органи благовремено ажурирају статистичке и пописне кругове,
- л) именују чланове ентитетског пописног бироа,
- м) именују ентитетске инструкторе,
- н) издају овлашћења за рад учесницима пописа које именују,
- о) спроводе обуку чланова кантоналних и општинских пописних комисија и кантоналних општинских инструктора,
- п) координирају рад ентитетских инструктора,
- р) контролишу рад кантоналних и општинских комисија током припреме и достављања прелиминарних резултата за пописне кругове,
- с) објављују резултате пописа и
- т) обављају и друге послове припреме, организовања и спровођења пописа.

Члан 22.
(Јединствена база података)

(1) Јединствена база података састоји се од свих прикупљених и обрађених података и власништво је све три статистичке институције.

(2) Статистичке институције имају приступ свим подацима из јединствене базе података, на дневној основи.

(3) Агенција ће обезбиједити све механизме заштите од злоупотребе и неауторизованог коришћења и измјене података помоћу заједнички дефинисаног протокола.

Члан 23.
(Пописни бирои и комисије)

За посебне потребе припреме, вршења и обраде података пописа формираће се посебна ад хок тијела одређена у чл. 24, 25. и 26. овог закона, и то:

- а) пописни бирои: Централни пописни биро, Пописни биро Агенције, пописни бирои ентитетских завода за статистику и Пописни биро Брчко Дистрикта,
- б) кантоналне пописне комисије и
- ц) општинске пописне комисије.

Члан 24.
(Пописни бирои)

(1) Пописни бирои су оперативна статистичка тијела задужена за одређене послове пописа у складу са овим законом. Централним бироом и Пописним бироом Агенције руководи директор Агенције, а пописним бироима ентитетских завода за статистику руководи директори ентитетских завода за статистику, Пописним бироом Брчко Дистрикта руководи руководилац Филијале за статистику Брчко Дистрикта.

(2) Централни пописни биро обавља сљедеће послове:

- а) координира рад Пописног бироа Агенције, пописних бироа ентитетских завода за статистику и Пописног бироа Брчко Дистрикта,
- б) израђује оквирни план пописних активности пописних бироа ентитетских завода за статистику и Пописног бироа Брчко Дистрикта,
- ц) сарађује са органима и тијелима надлежним за послове пописа у складу са овим законом,
- д) координира и надгледа припрему и спровођење пописа,
- е) разматра технологије које ће се користити за уношење података, софтвере и начин обраде података,
- ф) разматра програм за обраду пописне грађе са системом шифрирања,
- г) разматра јединствене критеријуме за откривање и аутоматску корекцију грешака у пописној грађи,
- х) разматра методолошку основу за дефинисање контроле контингената и
- и) усклађује активности на изради програма логичке контроле и активности на табелирању у складу са јединственим програмом за обраду података.

(3) Чланови Централног пописног бироа по службеној дужности су: директор Агенције, замјеници директора Агенције, директори ентитетских завода за статистику, замјеник директора или руководећи државни службеник ентитетских завода за статистику, министар

спољних послова БиХ (односно његов представник), министар правде БиХ (односно његов представник), министар безбједности БиХ (односно његов представник), министар одбране БиХ (односно његов представник) и министар за људска права и избјеглице БиХ (односно његов представник), при чему се обезбјеђује равноправна заступљеност конститутивних народа и осталих.

(4) Овлашћени представници министара из става (3) овог члана могу да буду руководећи државни службеници или савјетници министара из тих министарстава.

(5) Мандат чланова Централног пописног бироа траје док се не окончају активности пописа. Предсједавајући Централног пописног бироа по службеној дужности је директор Агенције, који предсједава и координира радом Централног пописног бироа и сазива састанке.

(6) Пописни биро Агенције чине запослени у Агенцији и представници Брчко Дистрикта, а именује их директор Агенције. Послове Пописног бироа Агенције утврђује директор Агенције у складу са чланом 20. овог закона.

(7) Пописни бирои ентитетских завода за статистику обављају сљедеће послове:

- а) координирају рад са органима надлежним за послове пописа ентитета и јединицама локалне самоуправе,
- б) организују и координирају послове пописа из надлежности ентитета,
- ц) обављају друге послове у складу са законом и прописима ентитета.

(8) Чланове пописних бироа ентитетских завода за статистику чине запослени у ентитетским заводима за статистику, а именују их директори ентитетских завода за статистику.

(9) Пописни биро Брчко Дистрикта обавља сљедеће послове:

- а) координира рад са органима надлежним за послове пописа Брчко Дистрикта и јединицама локалне самоуправе,
- б) организује и координира послове пописа из надлежности Брчко Дистрикта и
- ц) обавља друге послове у складу са овим законом и прописима Брчко Дистрикта.

(10) Чланове пописног бироа Брчко Дистрикта чине запослени у Филијали за статистику Брчко Дистрикта и руководећи државни службеници институција Брчко Дистрикта, а именује их руководиоца Филијале за статистику Брчко Дистрикта.

Члан 25. **(Кантоналне пописне комисије)**

(1) Кантоналне пописне комисије формирају се за подручје кантона у Федерацији Босне и Херцеговине.

(2) Кантоналне пописне комисије обављају сљедеће послове:

- а) врше надзор над припремама, организовањем и спровођењем пописа на територији кантона у Федерацији Босне и Херцеговине,
- б) иницирају формирање пописних комисија, ангажовање инструктора и пописивача у општинама Федерације Босне и Херцеговине,
- ц) обавјештавају становништво о попису и
- д) обављају друге послове у складу са овим законом.

Члан 26.
(Пописне комисије локалне самоуправе)

(1) Пописне комисије локалне самоуправе формирају се за подручје сваке општине или града и Брчко Дистрикта на територији Босне и Херцеговине. Имају предсједника и три до пет чланова које именује општина, град и Брчко Дистрикт. Пописне комисије локалне самоуправе обављају следеће послове:

- а) руководе припремама, организовањем и спровођењем пописа на територији општине, града и Брчко Дистрикта,
- б) врше избор и именовање инструктора и пописивача локалне самоуправе,
- ц) обавјештавају становништво о значају пописа, начину и времену његовог спровођења, о правима и дужностима грађана и начину извршавања обавеза у попису,
- д) брину о правилној примјени методолошких и организационих упутстава,
- е) преузимају штампани пописни материјал и дијеле га инструкторима, који га даље дистрибуирају пописивачима,
- ф) обезбеђују просторије и услове за спровођење обуке општинских инструктора и пописивача,
- г) врше надзор над радом инструктора и осталих учесника у попису,
- х) издају учесницима у попису прописана овлашћења за рад,
- и) предузимају мјере које гарантују комплетан обухват јединица пописа,
- ј) преузимају пописни материјал од инструктора, организују и контролишу обухват и квалитет пописног материјала,
- к) обезбеђују складиштење пописног материјала уз испуњење прописаних безбједносних мјера и услова одређених Законом о заштити личних података,
- л) организују превоз и благовремено достављање пописног материјала на мјесто уношења и
- м) припремају обрачун трошкова насталих за припрему и спровођење пописа у складу са инструкцијама.

(2) Национална структура комисија, инструктора и пописивача локалне самоуправе одражава националну структуру становништва на подручју општине према попису из 1991. године, уколико је то могуће.

(3) У саставу пописних комисија локалне самоуправе заступљен је најмање један представник из конститутивних народа и осталих.

(4) Национална структура укупног броја инструктора за подручје општине/града у правилу одражава националну структуру становништва према посљедњем попису.

(5) У националној структури укупног броја пописивача за подручје општине/града обезбиједиће се заступљеност представника сваког конститутивног народа и осталих, у проценту који је најмање половина процента учешћа тог народа односно осталих у укупној структури становништва те општине/града на посљедњем попису.

Члан 27.
(Министарства и друге институције надлежне за послове пописа)

(1) На нивоу Босне и Херцеговине на спровођењу пописа, у оквиру својих надлежности, учествују:

- а) Министарство иностраних послова БиХ,
- б) Министарство правде БиХ,

- ц) Министарство безбједности БиХ,
- д) Министарство одбране БиХ и
- е) Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

(2) На нивоу Федерације Босне и Херцеговине на спровођењу пописа у оквиру своје надлежности учествују:

- а) Федерално министарство правде,
- б) Федерално министарство унутрашњих послова и
- ц) Федерална управа за геодетске и имовинско-правне послове.

(3) На нивоу Републике Српске на спровођењу пописа у оквиру своје надлежности учествују:

- а) Министарство правде РС,
- б) Министарство унутрашњих послова РС и
- ц) Републички завод за геодетске и имовинско-правне послове.

(4) На нивоу Брчко Дистрикта на спровођењу пописа у оквиру своје надлежности учествују:

- а) Правосудна комисија Брчко Дистрикта,
- б) Полиција Брчко Дистрикта и
- ц) Одјељење за јавни регистар - пододјељење за катастар.

(5) Административни органи и организације Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко Дистрикта, осим наведених у ст. од (1) до (4) овог члана, обавезни су да пруже помоћ надлежним статистичким институцијама у спровођењу пописа, у оквиру својих надлежности.

ГЛАВА III - МЕТОДОЛОГИЈА

Члан 28.

(Прописивање и објављивање методолошких инструмената пописа)

(1) Директор Агенције прописује пописне обрасце (пописница и упитник за домаћинство и стан) и организационо-методолошка упутства за спровођење пописа.

(2) Директор Агенције доноси Правилник о уништавању пописне грађе.

(3) Пописни обрасци, организационо-методолошка упутства за спровођење пописа и Правилник о уништавању пописне грађе објављују се у „Службеном гласнику БиХ“ и службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта.

Члан 29.

(Штампање пописне грађе)

Штампање пописне грађе организује Агенција.

Члан 30.

(Послови на картографији)

(1) Федерална управа за геодетске послове и Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове РС, Одјељење за јавни регистар Владе Брчко Дистрикта, у сарадњи са органима локалне управе, треба да заврше техничку документацију која је потребна за спровођење пописа до 01. 10. 2012. године.

(2) Подаци садржани у техничкој документацији омогућавају организовање пописа, а садрже и посебне картографске прегледе и описе који омогућавају сваком пописивачу оријентацију на терену и преглед објеката које треба да обиђе.

Члан 31. (Забрана промјена)

Да би били задовољени сви услови за спровођење пописа, надлежни органи неће, у периоду од 01. 11. 2012. године до 31. 10. 2013. године, мијењати називе, границе и подручја општина, мјесних заједница, насеља, статистичких и пописних кругова, улица и бројеве кућа и зграда.

Члан 32. (Попис дипломатског особља и њихових породица)

(1) Министарство иностраних послова БиХ организује и спроводи попис чланова дипломатско-конзуларних представништава Босне и Херцеговине, дипломатског особља у међународним организацијама и институцијама, те чланова њихових породица који с њима бораве у иностранству.

(2) Обуку пописивача и пописни материјал за пописивање лица из става (2) овог члана обезбјеђује Агенција.

Члан 33. (Попис лица у затворима)

(1) Министарство правде БиХ, у сарадњи са органом који је надлежан за извршење санкција, притвора и других мјера, организује и спроводи попис лица која се налазе на издржавању казне затвора или заводско-васпитних мјера у установама које су под непосредним надзором министарства.

(2) Обуку пописивача и пописни материјал за пописивање лица из става (1) овог члана обезбјеђује Агенција.

Члан 34. (Попис војног особља)

(1) Министарство одбране БиХ организује и спроводи попис лица у војним објектима Босне и Херцеговине у вријеме пописа.

(2) Обуку пописивача и пописни материјал за пописивање лица из става (1) овог члана обезбјеђује Агенција.

Члан 35. (Посебна упутства за пописивање)

(1) Агенција, у сарадњи са надлежним министарствима из члана 27. овог закона, доноси упутства о начину пописивања лица из чл. 32, 33. и 34. овог закона, као и начину достављања тих докумената пописним комисијама.

(2) Агенција обезбјеђује пописну грађу из чл. 32, 33. и 34. овог закона.

(3) Прикупљање пописне грађе из чл. 32, 33. и 34. овог закона обавиће се најкасније до 25. 03. 2013. године, а пописни материјали доставиће се пописним комисијама које су надлежне за уобичајено мјесто становања лица која се пописују најкасније до 31. 03. 2013. године.

Члан 36.

(Коришћење база података и евиденција ради спровођења статистичке контроле)

Све институције Босне и Херцеговине, ентитета и Брчко Дистрикта обавезне су да омогуће коришћење база података и евиденције из своје надлежности (базе података рођених, умрлих, расељених, евиденције пребивалишта, евиденције осуђених на издржавање казне затвора и др.) Агенцији, ради спровођења статистичке контроле тачности и квалитета података прикупљених на терену.

Члан 37.

(Објављивање резултата)

Агенција и ентитетски заводи за статистику утврђују пописне табеле и објављују резултате пописа:

- а) прелиминарне резултате пописа у року од 90 дана након завршетка пописивања и
- б) резултате пописа одређене јединственим програмом за обраду података у периоду од 01. 01. 2014. године до 31. 12. 2015. године.

ГЛАВА IV - ФИНАНСИРАЊЕ ПОПИСА

Члан 38.

(Финансирање пописа)

(1) Намјенска средства за финансирање послова и задатака пописа обезбјеђују се из буџета Босне и Херцеговине, ентитета, Брчко Дистрикта, међународних донација и других извора, а план финансирања посебним споразумом уредиће министри финансија БиХ, ентитета и директор Дирекције за финансије Брчко Дистрикта БиХ, или Фискални савјет БиХ у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.

(2) Намјенска средства из става (1) овог члана користиће се према унапријед утврђеном финансијском плану за спровођење пописа, усаглашеним између Агенције и ентитетских завода за статистику.

Члан 39.

(Износ средстава за попис)

(1) Минимум потребних средстава из члана 38. овог закона износи 42.625.603 КМ, од чега:

а) за 2012. годину	10.494.461	КМ,
б) за 2013. годину	31.364.836	КМ,
ц) за 2014. годину	473.804	КМ,
д) за 2015. годину	292.502	КМ.

Након обављеног пробног пописа становништва извршиће се евентуална прерасподјела буџетских средстава према буџетским ставкама и годинама, а у оквиру укупног планираног износа средстава.

(2) Средства по годинама валоризују се сваке године за наредну годину, а на основу података о кретању потрошачких цијена.

(3) Попис становништва је вишегодишњи пројекат и неутрошена средства планирана за попис становништва из текуће године преносе се у наредну годину.

(4) Буџет ће бити умањен, на годишњем нивоу, у случају да донатори обезбиједи средства.

ГЛАВА V - ПОПИС ЛИЦА НА ПРИВРЕМЕНОМ РАДУ И БОРАВКУ У ИНОСТРАНСТВУ

Члан 40.

(Попис лица која живе у иностранству)

(1) Инфраструктура и логистика пописа становништва користиће се и за попис лица држављана БиХ који живе у иностранству а имају пребивалиште у БиХ и одсутни су дуже од 12 мјесеци.

(2) Попис лица из става (1) овог члана обавиће се на посебном обрасцу за иностранство који прописује директор Агенције, при чему образац обавезно садржава сљедећа питања: име и презиме, јединствени матични број, општина пребивалишта, националност, вјероисповијест, матерњи језик, држава у којој се налази, разлог и дужина боравка у другој држави.

(3) Образац ће бити објављен и доступан на веб-страници Агенције.

(4) Лица из става (1) овог члана доставиће поштом са повратницом попуњене обрасце на адресу Агенције најкасније до 10. 04. 2013. године.

(5) Уношење, контрола, обрада и публикавање прикупљених података о овим лицима урадиће Агенција заједно са ентитетским заводима за статистику, одвојено од пописа из члана 7.

(6) Прикупљени подаци биће обрађени по свим траженим елементима у обрасцу и исказани у посебној бази података.

Члан 41.

(Организација пописа лица која живе у иностранству)

Организација пописа из члана 40. овог закона ближе се одређује посебним организационо-методолошким упутствима Агенције.

Члан 42.

(Финансирање пописа лица која живе у иностранству)

(1) Финансирање пописа из члана 40. овог закона обезбиједиће се независно од финансирања пописа становништва из члана 7. овог закона.

(2) Потребна средства утврдиће се накнадно, а обезбиједиће се у Буџету институција Босне и Херцеговине.

ГЛАВА VI - КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 43.

(Казне за прекршај учесника у попису)

Новчаном казном од 100 КМ до 10.000 КМ казниће се за прекршај физичко лице обухваћено пописом или лице које је обавезно да да податке о одсутним члановима домаћинства, односно родитељ, усвојитељ или старатељ за дијете млађе од петнаест година ако одбије да одговори на питања у пописним обрасцима или да нетачне и непотпуне одговоре.

Члан 44.
(Казне за непоступање по инструкцијама)

Новчаном казном од 100 КМ до 10.000 КМ казниће се сљедећи учесници у попису или лице које спроводи послове и задатке везане за попис:

- а) ако противно вољи лица обухваћеног пописом утичу на то лице да се против своје воље изјасни о етничкој или националној припадности или вјери,
- б) ако благовремено и на прописан начин не обављају послове пописа и
- ц) ако не чувају као службену тајну све податке који се односе на њихове личне, породичне и имовинске прилике.

Члан 45.
(Одлучивање о прекршајима)

Поступање и надлежност овлашћених органа у Босни и Херцеговини који одлучују о прекршајима утврђеним у чл. 43. и 44. овог закона одређени су Законом о прекршајима БиХ.

ГЛАВА VII - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 46.
(Уништавање пописне грађе)

Уништавање пописне грађе настале у раду надлежних органа и организација у Босни и Херцеговини за послове пописа обавља Агенција у складу са Законом о архивској грађи и Архиву Босне и Херцеговине и подзаконским актима донесеним на основу овог закона.

Члан 47.
(Доношење ентитетских прописа)

Детаљнију припрему, организацију и спровођење рада на терену ентитети и Брчко Дистрикт могу додатно да регулишу својим прописима који морају бити у складу са овим законом.

Члан 48.
(Ступање на снагу)

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ“, а објавиће се и у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта.

Број: 01,02-02-9-37/10
3. фебруара 2012. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ

др Милорад Живковић

Председавајући
Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ

Огњен Тадић

Додатак 2 – Закон о измјенама закона о попису становништва, домаћинства и станова у БиХ 2013. године („Службени гласник БиХ“, број 18/13)

На основу члана IV 4 а) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на 41. сједници Представничког дома, одржаној 31. јануара 2013. године, и на 27. сједници Дома народа, одржаној 26. фебруара 2013. године, усвојила је

ЗАКОН О ИЗМЈЕНАМА ЗАКОНА О ПОПИСУ СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ 2013. ГОДИНЕ

Члан 1.

У Закону о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године ("Службени гласник БиХ", број 10/12) члан 3. мијења се и гласи:

"Члан 3.

(Датум пописа)

Попис ће се спровести у периоду од 1. до 15. октобра 2013. године, према стану на дан 30. септембра 2013. године у 24.00 часа (поноћ), што се сматра референтним датумом пописа".

Члан 2.

У члану 11. став (3) ријечи: "15. априла 2013. године" замјењују се ријечима: "15. октобра 2013. године".

Члан 3.

У члану 30. став (1) датум: "01.10.2012." замјењује се датумом: "01.03.2013.".

Члан 4.

У члану 31. датум: "01.11.2012." замјењује се датумом: "01.01.2013.", а датум: "31.10.2013." замјењује се датумом: "31.12.2013.".

Члан 5.

У члану 35. став (3) датум: "25.03.2013." замјењује се датумом: "29.09.2013.", а датум: "31.03.2013." замјењује се датумом: "15.10.2013.".

Члан 6.

У члану 37. тачка б) датум: "01.01.2014." замјењује се датумом: "01.07.2014.", а датум: "31.12.2015." замјењује се датумом: "01.07.2016.".

Члан 7.

У члану 39. став (1) мијења се и гласи:

"(1) Минимум потребних средстава из члана 38. овог Закона износи 42.625.603 КМ, од чега:

- а) за 2012. годину 10.494.461 КМ,
- б) за 2013. годину 31.364.836 КМ,
- ц) за 2014. годину 473.804 КМ,
- д) за 2015. годину 172.502 КМ,
- е) за 2016. годину 120.000 КМ.

Након обављеног пробног пописа становништва извршиће се евентуална прерасподјела буџетских средстава по буџетским ставкама и годинама, а у оквиру укупног планираног износа средстава".

Члан 8.

У члану 40. став (4) датум: "10.04.2013." замјењује се датумом: "15.10.2013.".

Члан 9.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01.02-02-1-6/13

26. фебруара 2013. године

Сарајево

Предједавајући

Представничког дома

Парламентарне скупштине

БиХ

Др Бошко Љубић, с. р.

Предједавајући

Дома народа

Парламентарне скупштине

БиХ

Сулејман Тихић, с. р.

На основу члана IV.4.a) Устава Босне и Херцеговине, Parliamentarna skupština Bosne i Hercegovine, на 41. сједници Представничког дома, одржаној 31. јануара 2013. године, и на 27. сједници Дома народа, одржаној 26. фебруара 2013. године, усвојила је

ЗАКОН О ИЗМЈЕНАМА ЗАКОНА О ПОПИСУ СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА У БОСНИ И HERCEGOVINI 2013. GODINE

Члан 1.

У Закону о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године ("Службени гласник БиХ", број 10/12) члан 3. мијења се и гласи:

"Члан 3.

(Датум пописа)

Попис ће се спровести у периоду од 1. до 15. октобра 2013. године, према стану на дан 30. септембра 2013. године у 24,00 сата (поноћ), што се сматра референтним датумом пописа".

Члан 2.

У члану 11. став (3) ријечи: "15. априла 2013. године" замјењују се ријечима: "15. октобра 2013. године".

Члан 3.

У члану 30. став (1) датум: "01.10.2012." замјењује се датумом: "01.03.2013.".

Члан 4.

У члану 31. датум: "01.11.2012." замјењује се датумом: "01.01.2013.", а датум: "31.10.2013." замјењује се датумом: "31.12.2013.".

Члан 5.

У члану 35. став (3) датум: "25.03.2013." замјењује се датумом: "29.09.2013.", а датум: "31.03.2013." замјењује се датумом: "15.10.2013.".

Члан 6.

У члану 37. тачка б) датум: "01.01.2014." замјењује се датумом: "01.07.2014.", а датум: "31.12.2015." замјењује се датумом: "01.07.2016.".

Члан 7.

У члану 39. став (1) мијења се и гласи:

"(1) Минимум потребних средстава из члана 38. овог Закона износи 42.625.603 КМ, од чега:

- а) за 2012. годину 10.494.461 КМ,
- б) за 2013. годину 31.364.836 КМ,

МЕМОРАНДУМ О РАЗУМИЈЕВАЊУ

између

Европске комисије (у даљем тексту: “Комисија”), у име Европске уније,

и

Савјета Европе

и

Савјета министара, у име Босне и Херцеговине

о

Међународној посматрачкој операцији за Попис становништва и домаћинства у Босни и Херцеговини 2012/13.

С обзиром на следеће чињенице:

Попис становништва и домаћинства (у даљем тексту: “попис”) одржаће се у Босни и Херцеговини у складу са Законом о попису становништва, домаћинства и станова у Босни и Херцеговини 2013. године, који је 3. фебруара 2012. године усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине;

Попис организују и реализују органи власти, тијела и институције у Босни и Херцеговини у складу са наведеним законом;

Савјет министара Босне и Херцеговине позвао је Комисију да организује међународно посматрање пописа;

Статистички завод Европске уније (Евростат), Одсјек Уједињених нација за статистику (UNSD), Економска комисија Уједињених нација за Европу (UNECE) и Савјет Европе већ су сарађивали на међународним посматрачким операцијама приликом пописа становништва у Европи;

Комисија и Савјет Европе сматрају да је поштовање међународних стандарда код спровођења пописа од највећег значаја, чиме ће се добити прецизна социо-економска и демографска слика о становништву Босне и Херцеговине и резултати који ће бити широко прихваћени;

Комисија, Савјет Европе и Савјет министара Босне и Херцеговине усагласили су се о следећем:

I. Циљ

1. Општи циљ Међународне посматрачке операције за Попис становништва и домаћинстава у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: „Операција“) јесте посматрање, током цјелокупног пописа, од припреме до објављивања података, испуњености следећег:
  - i. Међународних стандарда за попис становништва и домаћинстава које су дефинисали УНЕСЕ и Еуроста, а које је усвојила Конференција европских статистичара као Препоруке за попис становништва и домаћинстава 2010;
  - ii. Уредбе (ЕС) бр. 763/2008 о попису становништва и домаћинстава и мјерне за њено извршење;
  - iii. Основних начела званичне статистике, која је усвојила Статистичка комисија УН, као и Европски статистички кодекс праксе, који је прогласила Европска комисија;
  - iv. Стандарда за заштиту и повјерљивост података, у складу са Конвенцијом Савјета Европе о заштити лица у погледу аутоматске обраде личних података, и релевантних позитивних прописа Европске уније;
2. Верификујући фер и непристрасно пописивање, Операција треба да допринесе изградњи повјерења у попис, уз обезбјеђивање широког учешћа становништва и залагање за поштовање међународних препорука.
3. Потписивањем овог Меморандума о разумијевању, Савјет министара Босне и Херцеговине потврђује да су предузети сви кораци да се обезбиједи политичка сагласност и прихватање овог Меморандума од стране свих релевантних политичких актера и свих нивоа власти у Босни и Херцеговини.

II. Извођење Операције

1. Операцију изводи комитет међународних организација (у даљем тексту: „Комитет“), уз помоћ вишег стручњака за Попис, стручњака за Попис становништва (у даљем тексту: „стручњаци за попис“), једног или више стручњака за информационе технологије (у даљем тексту: „стручњаци за информатику“) и лица која прате пописивање на терену (у даљем тексту: „посматрачи“).
2. Правила рада Комитета, као и правила ангажовања вишег стручњака за попис, стручњака за попис, стручњака за информатику и посматрача дефинисана су организацијом рада коју договоре чланови Комитета.
3. Операција се сматра закљученом издавањем заједничког саопштења члана Европске комисије задуженог за проширење и генералног секретара Савјета Европе о усклађености пописа са међународним условима.
4. У случају да политички или социјални услови у Босни и Херцеговини не буду погодовали наставку Операције, Комитет може донијети одлуку да заврши и обустави посматрање.

III. Комитет

1. Комитет чини највише седам високо позиционираних представника Европске комисије, Уједињених нација и Савјета Европе.
2. С обзиром на специфична стручна знања потребна за посматрачке операције и значај даљег социо-економског развоја Босне и Херцеговине, сљедеће међународне организације и институције именују своје чланове у Комитет:
  - i. испред Европске комисије: Генерална дирекција за проширење, Генерална дирекција Евростат (укупно два члана);
  - ii. испред Уједињених нација: UNSD, UNECE, UNDP и UNFPA (укупно четири члана);
  - iii. Савјет Европе (један члан).

На основу сагласности Комитета, представници других међународних организација или институција могу се придружити Комитету у својству члана, али без права гласа.

3. Комитетом предједава представник Генералне дирекције Евростат.
4. Ниједан члан Комитета не може бити из Босне и Херцеговине нити сусједне земље. Исто правило примјењује се код избора вишег стручњака за попис, стручњака за попис, стручњака за информатику и посматрача.
5. Комитет је одговоран за цјелокупну Операцију тако што организује и извршава све задатке на посматрању, праћењу и процјени у свим фазама пописа становиштва и домаћинства.
6. Комитет и његови чланови раде уз пуну стручну независност и без икаквог политичког уплитања или сукоба интереса. У случају потенцијалног сукоба интереса, дотични члан Комитета уздржава се од гласања.
7. Комитет посебно:
  - дефинише критеријуме и методе праћења пописа,
  - именује стручњаке за попис, стручњаке за информатику и посматраче;
  - именује вишег стручњака за Попис на мјесто тимског руководиоца, који организује рад и даје потребна упутства свим стручњацима за попис, стручњацима за информатику и посматрачима;
  - током цјелокупног процеса пописа, утврђује проблеме, процјењује њихов ефекат и, тамо гдје је то адекватно, формулише препоруке релевантним институцијама у Босни и Херцеговини;
  - сарађује са свим тијелима и институцијама Босне и Херцеговине који учествују у попису, а посебно са Агенцијом за статистику Босне и Херцеговине;
  - предлаже релевантним институцијама мјере ради поштовања одредби и услова из овог МоР.

8. Комитет редовно, а најмање на кварталној основи, извјештава Комисију и Генералну дирекцију за демократију и политичке послове при Савјету Европе о току Операције и подноси завршни извјештај у којем анализира да ли је Попис извршен у складу са међународним стандардима.

IV. Саопштења

1. Председавајући Комитета (према члану III(3) горе) је једино лице из Операције које је овлашћено да упућује саопштења релевантним институцијама Босне и Херцеговине у форми препорука, захтјева, биљешки и/или извјештаја. Саопштења институцијама Босне и Херцеговине подносе се путем Делегације Европске уније у Сарајеву.

2. Релевантне институције у БиХ одмах предузимају све неопходне радње и просљеђују саопштење релевантним тијелима и институцијама Босне и Херцеговине.

3. Комитет има несметан приступ средствима јавног информисања у Босни и Херцеговини ради постизања боље транспарентности Операције и јачања повјерења у објективност и поузданост пописа.

V. Стручњаци и посматрачи

1. Виши стручњак за попис, стручњаци за попис, стручњак/стручњаци за информатику и посматрачи именују се на основу њихових личних знања и не представљају ниједну институцију, чак и у случају да су запослени у националним тијелима или међународним организацијама.

2. Главни задатак вишег стручњака за Попис, стручњака за Попис и стручњака за информатику је праћење цјелокупног пописа са техничког становишта, у складу са упутствима Комитета. Они врше праћење на лицу мјеста током свих фаза пописа. Сва тијела, институције и установе у Босни и Херцеговини обезбјеђују пуну и благовремену сарадњу са стручњацима.

3. Виши стручњак за Попис одржава редован контакт са комисијама за Попис на свим нивоима власти, укључујући, по потреби, Централну комисију за попис, као и са институцијама у Босни и Херцеговини.

4. Стручњаци за Попис и посматрачи:

- прате прикупљање пописних података посматрајући да се ли се прикупљање врши у складу са условима из законских прописа о попису и међународним стандардима;
- провјеравају да ли се пописивање на свим нивоима врши у складу са статистичким стандардима и да ли је повјерљива природа индивидуалних података у потпуности заштићена;
- прате рад пописивача, контролора, општинских инструктора, чланова општинских комисија и других укључених лица, што је могуће детаљније и у што је могуће више подручја.

Извјештавају Комитет о свим релевантним инцидентима током интервјуа и примарног прикупљања података, до преношења пописног материјала на Агенцију за статистику Босне и Херцеговине. На изричит захтјев лица које се пописује, посматрач не присуствује уношењу одговора у упитник.

5. Приликом извршења задатака, посматрачи одржавају редован контакт са општинским и кантоналним комисијама, вођама интервјуа, контролорима и надзорницима, гдје сви обезбјеђују пуну сарадњу, као и административним установама. Извјештавају Комитет о својим запажањима. Посебну пажњу поклањају свим притисцима који могу да утичу на одговор лица које се пописује.

6. Осим ако им предсједавајући Комитета није дао изричито овлашћење, стручњаци не смију давати изјаве медијима нити институцијама и властима Босне и Херцеговине о Операцији. Посматрачима није дозвољено давање изјава.

VI. Финансирање Операције

Одлуке које се тичу финансирање Операције усвајају Комисија и Савјет Европе у складу са одговарајућим процедурама на основу законских прописа који омогућавају такво финансирање. Секретаријат Комитета обезбјеђује Комисија.

VII. Слобода кретања, безбједност и утврђивање идентитета

1. Током целокупне Операције, све до њеног закључења, Комитет, виши стручњак за попис, стручњаци за попис, стручњак/стручњаци за информатику и посматрачи, заједно са преводиоцима и асистентима, несметано извршавају све своје задатке без икаквог уплитања од стране власти Босне и Херцеговине. Гарантује име се несметан приступ свим пописним операцијама и документацији потребним за њихов рад, без ограничења њиховог мандата. Посебно имају неограничен и нерестриктиван приступ свим оригиналним изворима пописних података, кои се не смију уништити прије него што се Операција прогласи закљученом у складу са чланом II(3) изнад.

2. Релевантни органи власти у Босни и Херцеговини организују све што је неопходно како лица која учествују у овој Операцији ни на који начин не би била ограничена или ометана у извршењу својих дужности, укључујући слободно кретање кроз Босну и Херцеговину, и предузимају све неопходне мјере на обезбјеђивању безбједности свих који раде у оквиру Операције.

3. Секретаријат Комитета доставља Агенцији за статистику Босне и Херцеговине списак лица укључених у ову Операцију (чланови Комитета, виши стручњак за попис, стручњаци за попис, стручњак/стручњаци за информатику, посматрачи, преводиоци и асистенти) и ажурира га. Сва лица која учествују у Операцији добијају одговарајућу акредитацију коју издаје Агенција за статистику Босне и Херцеговине.

4. Сва лица која учествују у Операцији обавезана су одредбама о чувању тајне из Закона о попису и других релевантних прописа. Исте одредбе о чувању тајне примјењују се на преводиоце и асистенте који буду помагали члановима Комитета, стручњацима и посматрачима.

VIII. Ступање на снагу

Овај Меморандум о разумијевању ступа на снагу даном стављања посљедњег потписа.

Потписан у три изворника на енглеском језику.

У име Комисије:

Датум

Stefan FÜLE, комесар за проширење и европску сусједску политику,
члан Европске комисије

[.....]

У име Савјета Европе:

Датум

Thorbjørn JAGLAND, генерални секретар Савјета Европе

[.....]

У име Савјета министара Босне и Херцеговине:

Датум

Вјекослав БЕВАНДА
Предсједавајући Савјета министара Босне и Херцеговине

[.....]

Додатак 4 – Писма Републичког завода за статистику упућена господину Питеру Еверерсу и господину Ларсу-Гунару Вигемарку

РЕПУБЛИКА СРПСКА
РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ
REPUBLIKA SRPSKA
INSTITUTE OF STATISTICS

Број: 06.3.07/061.1.2.31-166/16

Дана: 24.06.2016. године

УПРАВНИ ОДБОР МЕЂУНАРОДНЕ ОПЕРАЦИЈЕ МОНИТОРИНГА
ЗА ПОПИС СТАНОВНИШТВА, ДОМАЋИНСТАВА И СТАНОВА У БИХ
н/р господина Питера Евераерса

ПРЕДМЕТ: Доношење одлуке у вези са пописом и достављање прегледа уочених проблема и одступања при обради података након усвајања Јединственог програма обраде података од стране директора Агенције за статистику БиХ

Поштовани господине Евераерс,

С обзиром да је у складу са Меморандумом о разумијевању, на основу којег Међународна посматрачка операција за попис становништва и домаћинстава у БиХ 2013. године обавља своју активност, дефинисан општи циљ Операције, посматрање активности у попису од припреме до објављивања података и верификација фер и непристрасног пописивања сматрамо својом обавезом да Вам се обратимо. Непосредан повод јесте преглед уочених проблема и одступања при обради података након усвајања Јединственог програма обраде података од стране директора Агенције за статистику БиХ. Документ Вам достављамо у прилогу овог писма.

Међутим, постоји још разлога и мотиви за упућивање овог писма.

У писму које Вам је Завод упутио дана 17.06.2016. године, указали смо Вам да није могуће усвојити двојну стратегију, коју сте у 23.извјештају предложили када је у питању објава резултата пописа и након законског рока, који је одређен до 01.07.2016. године. Већ из података које смо Вам доставили је очигледна и Ваша констатација у писму, да је финализирање едитовања базе пописних података у року од мјесец дана мало вјероватно. Наиме, без обзира који сет података буде објављен до 01.07.2016. године, што је крајњи рок одређен законом, ти подаци неће моћи бити верификовани, на начин да се провери њихова унутрашња кохерентност, као што је предвиђено Програмом господина Јукића. Притом се мисли на активности на едитовању података, тј. кораке којима се подаци према наведеном Програму верификују и на крају, по потреби исправљају. Верификација података по Програму је провјера резултата добијених у претходном кораку, узимајући у обзир изворни распоред варијабли, те вањске изворе података. По Програму је предвиђено да ће се ове активности извршавати итеративно, све док валидација не потврди да су резултати дослиједни и да нису генерисане никакве грешке на изворним подацима. Наравно, овај огроман посао није могуће урадити до 01.07.2016. године, а по процјенама стручњака у досадашњој пракси за такав процес је потребно готово шест мјесеци.

Јасно је да ни Међународна посматрачка операција не може да изврши верификацију и констатује фер и непристрасно пописивање на основу података који нису објављени у законском року, а ни података који су објављени, а нису прошло процес валидације података. Другим ријечима, то би значило да подаци нису добијени и објављени у складу са статистичком методом која се примјенује свугдје у свијету. Тачније речено, приступило би се објави непроверених података, што би био преседан.

Добронамјерно и благовремено смо Вам указивали да процес обраде података не тече у складу са законом. Указали смо Вам и на Ваше препоруке које су противне Закону о попису и као такве неодрживе. Такође, смо указали на посљедице незаконитог Програма господина Јукића. Посљедице су сада евидентне. Народна скупштина Републике Српске је, вјерујемо да сте то чули, јер Вам је обавеза да пратите активности у вези са пописом, донијела закључак број

02/1-21-773/16 од 21.06.2016. године, да до постизања сагласности о Јединственом програму обраде података пописа становништва, домаћинства и станова у БиХ 2013. године органи и институције Републике Српске неће ни признати, ни објавити резултате пописа чији садржај сматрају спорним и они за Републику Српску неће производити никаква правна дејства.

Влада Републике Српске је на 14. посебној сједници, која је одржана дана 23.06.2016. године, донијела закључак број 04/1-012-2-1365/16, којим је обавезала директора и замјеника директора Републичког завода за статистику Републике Српске да се повуку из Централног пописног бироа уколико директор Агенције за статистику БиХ до 25.06.2016. године не повуче незакониту одлуку о Јединственом програму обраде података пописа становништва, домаћинства и станова у БиХ 2013. године.

Јасно је да више не постоји тачка 3. у циљевима Меморандума и да нема политичке сагласности у вези са пописом од стране свих релевантних политичких актера и свих нивоа власти у БиХ. Такође, не може више бити говора ни о верификовању фер и непристрасног пописивања, нити повјерење у попис, чијој је изградњи требала да допринесе Међународна посматрачка операција, јер половина државе, читав један ентитет, не прихвата попис. То је легална одлука законодавног тијела Републике Српске.

Незаконитим Програмом господина Јукића и изигравањем закона нанијета је не само штета попису, него и другим важним корацима које политички актери треба да предузму. Вјерујемо да сте упознати са информацијом да је политички и партијски шеф господина Јукића, на чију је препоруку и заузео ту позицију, члан Предсједништва, из реда хрватског народа, господин Драган Човић изјавио да је господин Јукић направио грешку. С друге стране, господин Јукић се позива на то да је Програм донио у складу са препорукама Међународне посматрачке операције и да је због тога његова одлука законита.

У свом писму од 13.06.2016. године које је упућено директорима ентитетских статистичких институција, између осталог наводите, да је „циљ ИМО да прати усклађеност са међународним препорукама и Европском регулативом о пописима становништва и домаћинства. Самим тим, проблеми који се тичу специфичног правног контекста у БиХ и садржаја одлуке директора БХАС-а треба да се рјешавају унутар БиХ“. Међутим, евидентно је да су ова два питања неодвојива и не могу се одвојено третирати. Другим ријечима, неуспјех пописа је истовремено и неуспјех Међународне посматрачке операције која је давала препоруке у попису. Не само да је нанијета велика материјална штета, због средстава која су оба ентитета и БиХ, као и међународна заједница уложили у попис, а то се односи и на средства која су обезбијеђена за дјеловање Техничке помоћи и Међународне посматрачке операције, материјална штета ће тек наступити. Међутим, можда је нематеријална штета изгубљено повјерење у попис и статистичке активности, заправо много већа. То се све десило због одлуке једног човјека, господина Јукића, који заправо и није професионални статистичар.

Позивамо Вас да ускратите подршку таквом чину и са своје стране допринесете да се продужи рок за попис до 31.12.2016. године. У том смислу, таква Ваша одлука, би била не само храбра, него и драгоцјена.

С поштовањем,

Прилог:

- Преглед уочених проблема и одступања при обради података након усвајања Јединственог програма обраде података од стране директора Агенције за статистику БиХ

Број: 06.3.07/061.1.2.42-166/16
Дана: 14.07.2016. године

ОТВОРЕНО ПИСМО РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Поштовани господине Вигемарк,

Изузетно цијенећи високе позиције шефа делегације и специјалног представника Европске уније у БиХ и цијенећи Вас лично, посебно Вашу транспарентност и отвореност са којом изражавате званичне ставове, желимо да Вам се обратимо отвореним писмом, јер сматрамо да и медији, а и уопште јавност у БиХ треба да буду упознати са ставовима Републичког завода за статистику Републике Српске, као једног од носилаца активности, пописа који се спровео у БиХ и Републици Српској. Сматрамо да су Ваши ставови у вези са пописом објективни. Дана 01.07.2016. године након објаве резултата пописа од стране Агенције за статистику БиХ већина медија је пренијела Вашу изјаву „да треба бити опрезан са формулацијама, да су ти резултати у складу са међународним стандардима, јер то тек треба утврдити, те да ће коначна оцјена Међународне мониторинг мисије обухватити све активности за дистрибуцију коначних резултата“. Изузетно је важан Ваш став изречен том приликом, кога такође поздрављамо, у којем истичете да ће Међународна мониторинг мисија оцијенити квалитет пописа становништва након детаљне анализе, те да ће оцјењивање фазе обраде и дистрибуције података бити урађено тек на јесен. У Вашој изјави медијима од 13.07.2016. године такође, сте прецизирали да се резултати евалуације очекују крајем септембра или у октобру. Истакли сте да су подаци пописа неспорни, али да је спорна обрада података, односно питање методологије у смислу статуса резидентата и нерезидентата.

Као што Вам је познато, до сада Вам се нисмо директно обраћали, међутим, имамо директан, хитан и конкретан повод да најприје Ви, а тако и јавност, сазна на вријеме како се на изузетно необјашњив начин припрема терен да би се верификовали као фер и непристрасни резултати пописа које је објавила Агенција за статистику БиХ, иако је очигледно да за то не постоје ни најосновнији услови. Ријеч је о постпописној анкети.

Наиме, у члану 6. Закона о попису БиХ, је дефинисано да ће се спровести постпописна анкета/контролни попис на репрезентативном узорку пописних кругова ради оцјењивања обухвата и квалитета података прикупљених пописом, а основна сврха постпописне анкете је квантификовање грешака обухвата Пописа користећи стопу више пописаних лица и стопу мање пописаних лица. Ти индикатори су од великог значаја за кориснике података пописа, јер дају конкретну мјеру квалитета података пописа.

Новоним пописивањем лица на репрезентативном узорку пописних кругова, на терену није пронађено 11% лица која су пописана у главном попису. Важно је нагласити да је први дан пописивања у постпописној анкети био само 17 дана након завршетка пописивања у главном Попису, што даје додатну тежину индикаторима обухвата и указује на манипулације на терену током главног пописа.

Узимајући у обзир прелиминарне анализе Радне групе за постпописну анкету, евидентно је да постоји велика вјероватноћа да је стопа више пописаних лица веома висока у поређењу са сличним индикаторима квалитета обухвата у региону, и у складу с тиме сматрамо веома

важним улагање максималног напора да се на што коректнији начин изврши оцјена поменутог параметра.

У оквиру Пројекта техничке подршке за обраду података пописа становништва, домаћинстава и станова у БиХ 2013. године, у периоду од 11.07. до 15.07.2016. године одржава се мисија за подршку обради података постпописне анкете.

Међутим, тренутно у току рада на изради стратегије оцјењивања индикатора квалитета обухвата експерти техничке подршке су изнијели мишљење да се постпописна анкета не може користити за израчунавање стопе више пописаних лица, јер од самог почетка није дизајнирана с том сврхом и да сви покушаји оцјењивања тог индикатора не могу бити коректни нити се интерпретирати као учешће лица која не припадају циљној популацији пописа.

Такав став није у складу са налазима у извјештају са претходне мисије (16-20.02.2015. године) истих експерата, у оквиру техничке подршке. Наиме, у њему се наводи (страница 5, параграф 4) да је број мање пописаних лица занемарив у односу на број више пописаних лица и предлаже се више алтернативних стратегија за оцјењивање стопе више пописаних лица. **Ово недвосмислено значи да експерти „нису сигурни“ шта се може, а шта не може урадити користећи податке постпописне анкете, јер у двије узастопне мисије имају два дијаметрално различита става.**

Поред тога, експерти су 13.07. 2016.године предложили да се лица која су као резиденти пописани у Попису, а нису се могла упарити са лицима пописаним у Постпописној анкети, у потпуности игноришу, јер по њиховом мишљењу у подацима је постоји ни један конкретан доказ помоћу кога би се тврдило да та лица не припадају циљној популацији Пописа. **За експерте није довољна чињеница да говоримо о великом броју лица која су пописана као резиденти у попису, али нису пописана у постпописној анкети.** Став експерата је да је већа вјероватноћа да у Постпописној анкети није извршено коректно пописивање лица, односно да је пропуштено пописивање одређеног броја лица, која би се у теорији могла упарити са спорним контингентом из Пописа. Ово значи да експерти сматрају да је Попис на квалитетнији начин спроведен од Постпописне анкете. **Ово тврђење се такође ничим не може оправдати нити поткријепити доказима. Чак напротив, имајући у виду да је теренско особље за рад на постпописној анкети одабрано из редова најбоље оцијенjenих пописивача, као и реално мање комплексну организацију теренског рада, можемо тврдити само супротно.**

Поврх свега, експерти свјесно занемарују добре праксе земаља региона у имплементацији контроле квалитета пописа становништва, односно рјешења за стратегију оцјењивања која би била много адекватнија да се примјене у случају Пописа становништва, домаћинстава и станова у БиХ 2013. године.

Републички завод за статистику Републике Српске сматра да експерти техничке подршке **немају јасно мишљење о стратегији оцјењивања индикатора квалитета пописа становништва, као и да свјесно занемарују очигледне чињенице које су биле од кључног значаја за индикаторе квалитета.**

Имајући у виду значај Постпописне анкете, Републички завод за статистику Републике Српске **инсистира да се прекине са таквом праксом, јер ће у супротном сви индикатори квалитета, са великом вјероватноћом, бити пристрасни и као такви неће корисницима података пописа пружити адекватну основу за квалитетно доношење закључака.**

Другим ријечима, очигледно је да међународни експерти покушавају да супротно Закону о попису „сруше“ постпописну анкету као међународно признати поступак којим се оцјењује квалитет пописа. Наравно, намјера је јасна – попис се не може верификовати као фер

и непристрасан од стране ИМО мисије са таквим резултатима постпописне анкете, која свједочи о енормном пописивању лица у попису.

Подсјетићемо јавност, јер Ви то знате, да је ИМО мисија присутна у БиХ на основу Меморандум о разумијевању о Међународној посматрачкој операцији за попис становништва, домаћинстава и станова у БиХ 2012/13, који је Савјет министара БиХ у име Босне и Херцеговине, закључио са Европском Комисијом и Савјетом Европе и да већ у преамбули овог документа изричито стоји да попис организују и реализују органи власти, тијела и институције у Босни и Херцеговини у складу са Законом о попису. Задатак ИМО мисије је да верификује фер и непристрасно пописивање и да изгради повјерење у попис.

Као што је евидентно, повјерења у попис нема, те ИМО очигледно није успио у тој мисији, а нема ни услова за верификацију фер и непристрасног пописивања. Неће га ни бити, док су на терену пристрасни појединци, за које желимо да вјерујемо да нису послати са циљем рушења или преправљања постпописне анкете. Сигурни смо да Европска унија није издвајала новац и вршила помоћ у попису за овакве намјене.

Овим писмом, Завод благовремено упозорава на покушај да се изврши заобилажење прописа и сруши сврха и резултати постпописне анкете, што Завод не може дозволити, те се обраћамо и Вама и широј јавности у циљу да се такве активности одмах спрјече.

С поштовањем,

Вељка Млађеновића 12 д, 78 000 Бања Лука, телефон: 051 332 701, факс: 051 332 750
e-mail: stat@rzs.rs.ba   www.rzs.rs.ba

Додатак 5 – Насловне стране новина које су писале о Попису

9 Julijani 27 Osveta Tekom dana uglavnom sunčano, ali sa povremenim pljuskovima i gubavicom u većini krajeva. Vetar jugozapadni

EURO Blic REPUBLIKA SRPSKA

DANAS POKLON

BAZAK TRI PISARA

Previranja u Islamskoj zajednici
ZAPAD HOĆE DA SMENI KAVAZOVIĆA strana 2

www.blic.rs Subota 4. jun 2016. godine Broj 6934 ISSN: 1451-0924 0,90 KM 1 9314 770354 928077

OGROMNE RAZMERE MALVERZACIJA

Na popisu 550.000 fantomskih stanovnika

Popisano 350.000 ljudi više nego što ih zaista živi u BiH, pokazale postpopisne ankete. Nelegalnom odlukom direktora Agencije za statistiku, 200.000 ljudi koji ne žive u BiH proglašeno stalnim stanovnicima strana 3

Rodendanska žurka vlasnika „Pinka“
MITROVIĆ SLAVIO UZ BIZNISMENE, MINISTRE I PEVAČE strana 16

Svaka deseta pozajmica loša
BANKE NE MOGU DA NAPLATE 2,2 MILIJARDE KM KREDITA strana 8

Bivša mis BiH Slobodanka - Boba Tošić požalila se sudiji
ČUVAM KRAVE I OVCE ISPOD ROMANIJE strana 12

Pressing Efikasno deluje na čišćenje materijala

ВИЈЕСТИ

Амбасадори
30. августа
одлучују о
референдуму
страница 2

ДРУШТВО

Огромни
губици
због руске
рампе
страница 6

ПАНОРАМА

Воду
добило 150
домаћинстава
на Мањачи
страница 8

Одлука Апелационог одјељења Суда БиХ о војној имовини могла би изазвати несагледиве посљедице

Угрожен сваки педаљ Српске

Звиздић најавио књижење на БиХ и преосталих локација у РС
страница 4

Завод за статистику РС упозорава на нове малверзације са пописом становништва

Пописивачи плаћају цех лажирања пописа

страница 3

ЛАЖИРАЈУ И КОНТРОЛНИ ПОПИС ДА БИ ИНЖЕЊЕРИНГ БИО ПОТПУН

Освајачи медаља у Рију стигли у Бањалуку

Српска поносна на олимпијце

страница 35

Данаš у "Гласу Српске"

ШКОЛСКО ЗВОНО узбуна за породицу

ПРВИ ДИО АУТОПУТА СПРЕМАН ЗА ТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД

**Саобраћај дионицом
Прњавор - Добој
од септембра**

страница 7

Сретен Петровић ухапшен због сумње да је ометао рад правосудја

Командант Војске РС у одбрани Насера Орића

страница 5

21. МЕЂУНАРОДНИ
Сајам КЊИГЕ
БАЊА ЛУКА 2016
13-19. септембар
Спортска дворана "БОРИК"

Обдукција тијела убијеног Лазара Ребића из Каменице код Зворника
ПОВРЕДЕ ГЛАВЕ КОБНЕ ЗА ДЕЧАКА

страница 13

**SASTANAK
RESORNIH
MINISTARA
NAGOVJESTIO
DA ĆE SE
OVOGA
PUTA BRZO
REAGOVATI**

**Primjedbe
Rusa biće
otklonjene
do petka**

danas, 07.09.

Pokloni za školare!

Azbuka i
abeceda
(poster)

www.nezavisne.com • CUENA 1 KM (SA URAČUNATIM PDV-OM) • 30 DIN • 0,5 € • 7,5 HK • 32,5 DEN • BROJ 6184 • SRIJEDA, 7. SEPTEMBRA 2016.

NEZAVISNE novine

"Stari" studenti digli glas
protiv Nacrta novog zakona
o visokom obrazovanju

**VJEČITI
STUDENTI
TRAŽE
JEDNAKE
USLOVE**

str. 8 | 9

Nastavljena potraga
za Slobodankom Tošić,
koju Sud BiH traži
zbog izdržavanja
zatvorske kazne

**MAJKA
MISICE:
Nema
ništa od
predaje!**

str. 4

IZDAVAČ: NEZAVISNE NOVINE
BEOGRAD, BEOGRADSKA
ULICA 111
BEOGRAD, BEOGRADSKA
ULICA 111
BEOGRAD, BEOGRADSKA
ULICA 111

Štampano u Srbiji

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Uredništvo: BEOGRAD, BEOGRADSKA ULICA 111, 11000 BEOGRAD, SRBIJA
Telefon: +381 11 26 11 111

Republički zavod za statistiku
u pismu Upravnom odboru
IMO upozorava na nezakonitosti
kod kontrolnog popisa

"STRANI EKSPERTI FALSIFIKUJU REZULTATE"

str. 5
KONTROLNI POPIS STANOVNIŠTVA
URADEN 17 DANA NAKON SPROVEDENOG
POPISA U OKTOBRU 2013. GODINE

**PRVA TRANŠA NOVCA
OD MMF-a TREBALO BI DA
BUDE DOZNAČENA
BIH U PETAK**

Stižu **154**
miliona KM

DVIJE TREĆINE IZNOSA OD 154.155.170 KM BIĆE ALOCIRANE
ZA BUDŽET FBiH, A JEDNA TREĆINA ZA BUDŽET RS

str. 2 | 3

Maja DODIG
povodom izložbe
u Kamenj kući
na tvrđavi Kastel
**Umjetnik
21. vijeka
mora od
sebe da
stvari
instituciju**

str. 20 | 21

Садржај

ПРЕДГОВОР	3
УВОД.....	5
ПРВИ ДИО.....	7
КОНТРАДИКТОРНОСТИ У РАДУ МЕЂУНАРОДНЕ ПОСМАТРАЧКЕ ОПЕРАЦИЈЕ	7
Недоследност ставова и противправност препорука у отвореним питањима	8
Неприхватање аргумената Завода за статистику РС.....	15
КОНТРАДИКТОРНОСТИ У РАДУ ТЕХНИЧКЕ ПОМОЋИ У ПОПИСУ	19
Експерти игнорисали локално статистичко особље	19
ОТВОРЕНА ПИТАЊА У ПОПИСУ	23
ДРУГИ ДИО	29
РАЗЛОЗИ ЗБОГ КОЈИХ РЕЗУЛТАТИ ПОПИСА ОБЈАВЉЕНИ ОД СТРАНЕ	
АГЕНЦИЈЕ ЗА СТАТИСТИКУ БИХ И ФЕДЕРАЛНОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ	
НЕ МОГУ БИТИ ВЕРИФИКОВАНИ	29
„УСВАЈАЊЕ“ ЈЕДИНСТВЕНОГ ПРОГРАМА ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА.....	30
Повреде поступка	38
Незаконитости у процедури усвајања Програма	41
Материјалне повреде одредаба Закона о попису становништва, домаћинства и	
станова у Босни и Херцеговини 2013. године	42
МЕДИЈСКА КАМПАЊА И ПРИТИСЦИ НА СЛУЖБЕНА ЛИЦА У ПОПИСУ	44
КАМПАЊА И ПАРАКАМПАЊА.....	46
Упозорење омбудсмана	48
Свједочења са терена.....	49
ВАЛИДАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ПОПИСА ОБЈАВЉЕНИХ ОД СТРАНЕ АГЕНЦИЈЕ ЗА	
СТАТИСТИКУ БИХ И ФЕДЕРАЛНОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ.....	56
Петогодишње дијете као супруга/супруг	59
ПОСТПОПИСНА АНКЕТА.....	63
Осврт на извјештаје са мисија Техничке подршке обради података постпописне	
анкете.....	65
„Необјашњен феномен“?!	67
РЕЗИМЕ.....	69
ДОДАЦИ	71

Додатак 1 – Закон о Попису становништва, домаћинстава и станова у Босни и Херцеговини 2013. године („Службени гласник БиХ“, број 10/12)	71
Додатак 2 – Закон о измјенама закона о попису становништва, домаћинстава и станова у БиХ 2013. године („Службени гласник БиХ“, број 18/13)	87
Додатак 3 – Текст Меморандума о разумијевању	88
Додатак 4 – Писма Републичког завода за статистику упућена господину Питеру Еверерсу и господину Ларсу-Гунару Вигемарку	94
Додатак 5 – Насловне стране новина које су писале о Попису	99

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

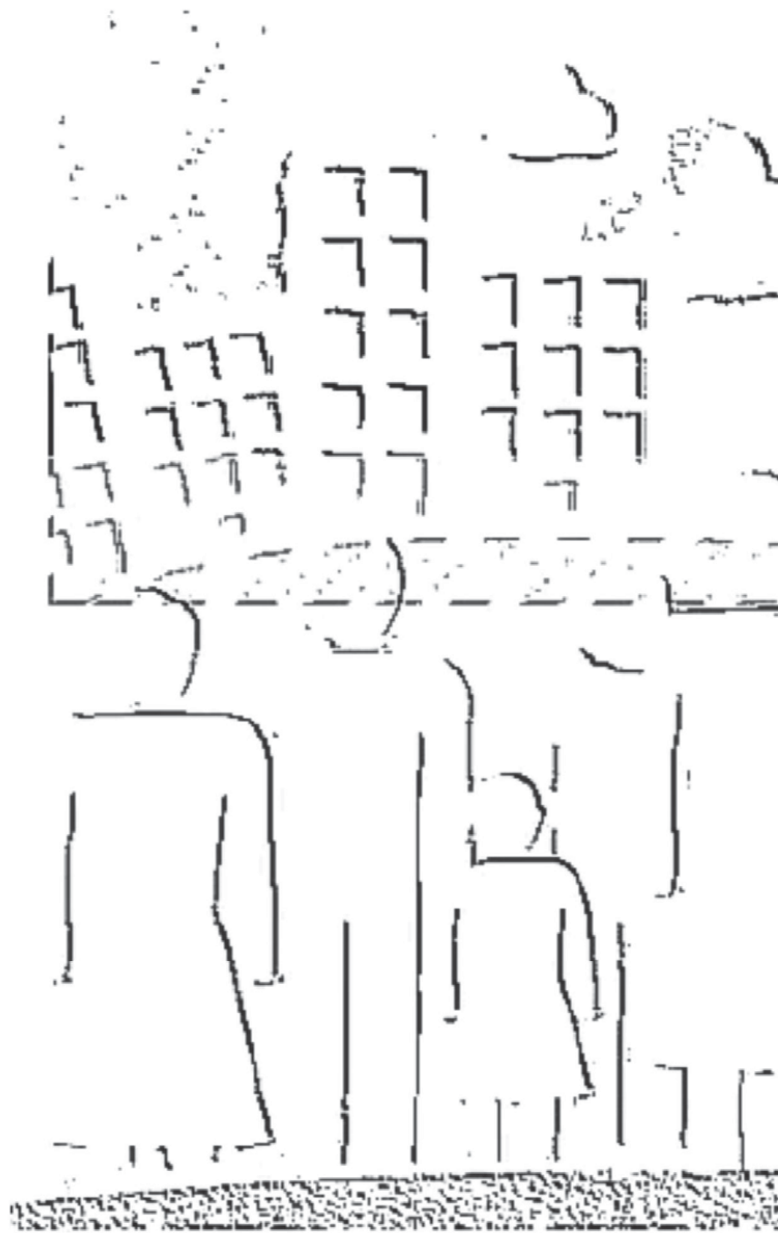
31:312(497.6PC)

ОТВОРЕНА књига о Попису у БиХ 2013. / [уредници Велимир
Савић, Огњен Игњић ; публикацију припремили Рајко Врањеш ... [и
др.]. - 1. изд.. - Бања Лука : Републички завод за статистику
Републике Српске, 2016 (Бања Лука : Примапром). - 104 стр. :
илустр. ; 24 x 17 cm

Dostupno i na: <http://www.rzs.rs.ba/front/category/355/>. - Тираж
200.

ISBN 978-99955-56-02-0

COBISS.RS-ID 6125592

ISBN 978-99955-56-02-0

9789995556020